

Ref.nr.:

Saksnr:

Dato: 25.01.2013

Foredrag til kongelig resolusjon om Verneplan for skog m.m.

1. FORSLAG

Miljøverndepartementet (MD) tilrår opprettelse av 29 nye verneområder i medhold av lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven). Av disse er 10 områder forslag om utvidelse av eksisterende naturreservater.

Områdene inngår i arbeidet med frivillig skogvern på privat grunn. Områdene omfatter ca 132 km² nytt verneareal, hvorav ca 79,8 km² produktiv skog.

Områdene som foreslås vernet er:

1. Guslia naturreservat, Grong kommune, Nord-Trøndelag
2. Midtfjellmosen naturreservat (utvidelse), Aurskog-Høland kommune, Akershus
3. Storfelten naturreservat (utvidelse), Aurskog-Høland kommune, Akershus
4. Knølltjenna naturreservat, Aurskog-Høland kommune, Akershus
5. Hæstad naturreservat, Fyresdal kommune, Telemark
6. Lundsneset naturreservat (utvidelse), Halden og Aremark kommuner, Østfold
7. Gaupsteinmarka naturreservat, Hobøl, Ski og Enebakk kommuner, Østfold og Akershus
8. Tjøstøl naturreservat (utvidelse), Aremark kommune, Østfold fylke
9. Lurkevann naturreservat (utvidelse), Halden kommune, Østfold fylke
10. Fuglemosehøgda naturreservat, Marker og Eidsberg kommuner, Østfold fylke
11. Hellheia naturreservat (utvidelse), Drangedal kommune, Telemark fylke
12. Lone naturreservat (utvidelse), Drangedal kommune, Telemark fylke
13. Hålandsdalen naturreservat, Suldal kommune, Rogaland fylke
14. Haugbergfjellet naturreservat, Halden kommune, Østfold fylke
15. Husebyskogen naturreservat, Rygge kommune, Østfold fylke
16. Ledsageren naturreservat (utvidelse), Stor-Elvdal kommune, Hedmark fylke
17. Lavåa naturreservat, Hamar og Åmot kommuner, Hedmark fylke
18. Jernåa naturreservat, Åmot kommune, Hedmark fylke
19. Gita naturreservat, Åmot kommune, Hedmark fylke
20. Drevdalen naturreservat, Trysil kommune, Hedmark fylke
21. Oddelia naturreservat, Nordre Land kommune, Oppland fylke
22. Dokka naturreservat (utvidelse), Nordre Land kommune, Oppland fylke
23. Helvete naturreservat, Gausdal kommune, Oppland fylke
24. Selsjøen naturreservat, Søndre Land og Ringerike kommuner, Buskerud og Oppland fylker
25. Sagåa naturreservat, Sel kommune, Oppland fylke
26. Torsæterkampen naturreservat (utvidelse), Østre Toten kommune, Oppland fylke
27. Fjæluelva naturreservat, Østre Toten kommune, Oppland fylke
28. Einstullie naturreservat, Skjåk kommune, Oppland fylke
29. Mørkeli naturreservat, Birkenes kommune, Aust-Agder fylke

Områdene inngår i arbeidet med frivillig skogvern på privat grunn. Områdene har ulike saksbehandlingshistorikk og stammer fra ulike tilrådinger fra Direktoratet for naturforvaltning (DN) til MD, se nærmere omtale under kap. 2 Saksbehandling.

Vern av området Badstudalen i Lillesand kommune utsettes til konsekvensutredningen av det delvis overlappende vindkraftverket er gjennomført. Vern av området Strønes i Trøgstad kommune utsettes i påvente av avklaring om nytt manøvreringsreglement for reguleringen av innsjøen Øyeren som grenser inn til det foreslåtte verneområdet.

Hjemmelsgrunnlag

Områdene foreslås vernet som naturreservat i medhold av naturmangfoldloven § 34, § 37 og § 62. Vilkåret for å kunne opprette et naturreservat etter naturmangfoldloven § 37 er at arealet enten inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt naturtype, på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold, utgjør en spesiell geologisk forekomst eller har særskilt naturvitenskaplig verdi.

De foreslåtte naturreservatene omfatter både områder der ulike utforminger av barskog er dominerende, og områder med stort innslag av edlere treslag med stor variasjonsbredde i naturtyper og høgt biologisk mangfold. Områdene er levested for at stort antall truede arter. Naturreservatene skal bidra til bevaringsmålene i naturmangfoldlovens § 33, blant annet bokstavene a (*variasjonsbredden av naturtyper og landskap*), b (*arter og genetisk mangfold*), c (*truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter*), d (*større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv*), e (*områder med særskilte naturhistoriske verdier*), g (*økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt*), h (*referanseområder for å følge utviklingen i naturen*).

Vern av de foreslåtte naturreservatene bidrar til å oppfylle nasjonale mål og internasjonale forpliktelser i Prop. 1 S (2012-2013) Miljøverndepartementet, Verdens naturvernunion (IUCN) og konvensjonen for biologisk mangfold (CBD), jf. naturmangfoldloven § 46 1.ledd.

Verneområdene skal bidra til å oppfylle flere nasjonale mål som bl.a. ”*Eit representativt utval av naturtypene i skog skal vernast for kommande generasjonar. Mangfaldet av naturtypar i skog skal takast vare på eller gjenoppbyggast innanfor sitt naturlege utbreiingsområde, og slik at alle stadeigne arter førekjem i levedyktige bestandar. Det genetiske mangfaldet og viktige økologiske funksjonar og tenester skal takast vare på*”.

Opprettelse av verneområdene til å nå internasjonale mål og forpliktelser, bl. a. nedfelt i konvensjonen for biologisk mangfolds artikkel 8 om et sammenhengende verneområdenettverk, jf også naturmangfoldloven § 33 bokstav g.

Ved å verne disse naturområdene mot ulike typer inngrep (hogst, hyttebygging, kraftlinjer m.m.), gir verneområdene også et positivt bidrag til det nasjonale og internasjonale målet om å stanse tapet av naturmangfold, jf. naturmangfoldlovens § 33 bokstav a, b og c.

Vurdering etter naturmangfoldloven kap II

I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og det skal framgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Forvaltningsmålene i §§ 4 og 5 trekkes også inn i skjønnsutøvingen.

De nevnte bestemmelser i naturmangfoldloven skal således inngå som en integrert del i skjønnsutøvingen ved saksbehandling av vernesaker etter naturmangfoldloven. Miljøkonsekvensene av vernet skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til det planlagte vernet og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies.

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.

Kunnskapsgrunnlaget om naturforholdene i områdene som omfattes av foreliggende verneforslag er innhentet i ulike registreringer og kartlegginger, jf. blant annet ”Lokalitetsdatabase for

skogområder”. I områdene er det registrert viktige verneverdier og mange truede arter. Det vises for øvrig til beskrivelsen av verneverdiene i de enkelte områdene i kap. 8.

Verneforslagets effekt på naturverdiene er vurdert. Verneforskriftene åpner for at flere pågående aktiviteter kan videreføres. For enkelte aktiviteter vil det være restriksjoner, slik at naturverdiene får en økt beskyttelse. Ut fra dagens kunnskap om arter og naturtyper i områdene vil de aktivitetene som i henhold til verneforskriftene kan videreføres, med liten grad av sannsynlighet ha særlig negativ innvirkning på disse artene, naturtypene og landskapselementene. Vernebestemmelsene er til hinder for at det kan gjøres vesentlige inngrep i områdene. MD vurderer det slik at vernet med stor grad av sannsynlighet vil føre til en positiv utvikling for artene og naturtypene, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

MD anser at den foreliggende kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypenes utbredelse og økologisk tilstand i denne saken står i et rimelig forhold til sakens karakter, og anser at kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8 er oppfylt. På denne bakgrunn mener MD at det foreligger nok kunnskap om effekten av vernet slik at føre-var-prinsippet ikke får særlig vekt i denne saken, jf. naturmangfoldloven § 9.

Virksomheter som kan tillates i områdene blir nærmere regulert innenfor rammen av naturmangfoldloven og verneforskriftene, og regulering av den enkelte virksomhet og aktivitet vil kunne vurderes med hensyn til samlet belastning i verneområdene. Prinsippet i naturmangfoldloven § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning er dermed vurdert og tillagt vekt.

Prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver får ikke særlig betydning i denne saken ettersom vernet legger vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjøres i området, og at de godkjente tiltakene ikke vil ha vesentlig negativ effekt på naturtyper, arter eller økosystem. Når det gjelder § 12 kan bl.a. lokaliseringalternativer være aktuelt å vurdere i forbindelse med dispensasjonssøknader etter verneforskriftene.

Verneverdier

Etter MDs vurdering tilfredsstiller alle områdene de krav som naturmangfoldloven § 37 setter til områder som skal vernes som naturreservat.

Formålet med vern av de foreslåtte naturreservatene er å ta vare på både ”typiske” skogområder og spesielle/sjeldne/truede elementer i skognaturen. Skogområdene i denne tilrådingen omfatter både områder der ulike utforminger av barskog er dominerende, og områder med stort innslag av edlere treslag med stor variasjonsbredde i naturtyper og høgt biologisk mangfold.

Vern av de foreslåtte områdene vil sikre arealer med viktige vernekvaliteter og bidra til dekning av viktige mangler ved skogvernet. Områdene er levested for at stort antall truede arter. Det vises for øvrig til beskrivelsen av verneverdiene under de enkelte områdene i kapittel 6.

Andre interesser

Historisk har skogene blitt utnyttet i ulik grad i forbindelse med bl.a. skogsdrift, beite, jakt og friluftsliv. Det er ikke aktuelt at skogbruk skal fortsette i områder som vernes som naturreservater, men annen bruk som f.eks. utmarksbeite, jakt, fiske og friluftsliv vil i stor grad kunne fortsette som tidligere.

Det er veier i noen av de foreslåtte verneområdene. Det går jernbane gjennom område nr. 1. Område nr. 13 grenser til sjøareal. Det inngår eksisterende kraftledninger i område nr. 21, 23, 24 og 26. Det er ikke kjent at verneforslaget berører kartlagte potensialer for eller planer om utbygging av vindkraft eller vannkraft. Område nr. 1 inngår i reinbeitedistrikt.

Planstatus

Arealet i verneplanen er LNF-områder i kommuneplaner. Dersom det for enkelte av områdene foreligger andre planer i tillegg er dette nevnt under omtalene av de ulike verneforslagene i kap. 8.

2. SAKSBEHANDLING

Generell bakgrunn

Vern av skog har i lang tid vært en viktig del av verneplanarbeidet i Norge. Det systematiske arbeidet med vern av barskog ble påbegynt i 1988. Grunnlaget for dagens arbeid for økt skogvern er bl.a. St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*. I denne meldingen ble det lagt fram en strategi for å styrke skogvernet. Stortinget ga i november 2003 sin tilslutning til meldingen.

Ulike saksbehandlingsprosesser

Som omtalt i kap. 1 har de områdene som foreslås vernet ulik historikk og har vært knyttet til ulike verneprosesser. Områdene inngikk opprinnelig i følgende tilrådinger fra DN til MD:

- Områdene nr. 1-6: DN's tilråding til MD av 16.5.2011.
- Område nr. 7: DN's tilråding til MD av 5.10.2011.
- Områdene nr. 8-13: DN's tilråding til MD av 30.3. 2012.
- Område nr. 14-29: DN's tilråding til MD av 21.9.2012.

For detaljerte omtale av saksbehandlingsprosesser med bl.a. tidspunkt for høringer vises til de nevnte tilrådinger fra DN.

Frivillig skogvern på privateid grunn

Ved frivillig skogvern tilbyr skogeierne aktuelle skogarealer for vern. Det blir deretter foretatt naturfaglige registreringer for å klarlegge verne kvaliteter og avgrensning. På grunnlag av tilbud og de naturfaglige registreringene utarbeider fylkesmannen forslag til avgrensning av verneområdet. Forslag til fredningsforskrift utarbeides på grunnlag av tilbud fra grunneiere basert på DN's mal for fredningsforskrift for naturreservater. Fylkesmannen utarbeider forskriftsforslaget som blir oversendt grunneierne for kommentarer. Regjeringsadvokaten er ansvarlig for forhandlingene om pris fra Statens side. Det blir oppnevnt en skogsakkyndig som får i mandat å forhandle med grunneierne/grunneiernes representant. Ved enighet blir det utarbeidet avtale der erstatningssum, forslag til verneforskrift og avgrensning av verneområdet blir avklart. Verneforslaget sendes deretter på høring. Fra avtaletidspunkt og fram til vernevedtak gjelder en vederlagsordning. Utbetaling av erstatningsbeløp skjer når vernevedtak er fattet.

Forholdet til Sametinget

Verneplanen er konsultert med Sametinget, og det er enighet om verneforslaget.

3. VIKTIGE ENDRINGER UNDER SAKSBEHANDLINGEN

Navn

Det er under høringene kommet innspill som foreslår endring av navn for noen av områdene. I tråd med anbefalinger fra Språkrådet, tilrås at følgende områder som har vært på høring endrer navn på verneområdet:

- Haugbergfjell naturreservat endres til Haugbergfjellet naturreservat.
- Såstadmyra naturreservat endres til Husebyskogen naturreservat.
- Joreidheia naturreservat endres til Mørkeli naturreservat.
- Einstullia naturreservat endres til Einstullie naturreservat.

Grenser

Det er foretatt noen justeringer av vernegrensen for flere av områdene, jf. omtale under kap. 8.

Forskrifter

Det er etter høringen blitt foreslått noen mindre endringer i forslagene til verneforskrifter. Dette skyldes dels tilpasning til ny lov og ny mal for naturreservater, dels på grunnlag av innkomne høringsuttalelser og et generelt ønske om at forskriftene blir mest mulig like for forhold som

gjelder samme tema. MD vurderer at ingen av endringene har betydning for avtalene der det er inngått avtaler med grunneiere om frivillig vern.

4. OPPHEVING AV TIDLIGERE VERNEVEDTAK

Følgende eksisterende vernevedtak foreslås opphevet som følge av den nye verneplanen:

1. Forskrift nr. 741 av 02.11.1992 om vern av Midtfjellmosen naturreservat, Aurskog-Høland kommune, Akershus fylke.
2. Forskrift nr. 4787 av 04.09.1981 om fredning av Storfelten naturreservat, Aurskog-Høland kommune, Akershus fylke.
3. Forskrift nr. 698 av 09.07.1993 om fredning av Lundsneset naturreservat, Aremark og Halden kommuner, Østfold fylke.
4. Forskrift nr. 695 av 09.07.1993 om fredning for Tjøstøl naturreservat, Aremark kommune, Østfold fylke
5. Forskrift nr. 892 av 26.06.2009 om vern av Lurkevann naturreservat, Halden kommune, Østfold fylke
6. Forskrift nr. 13 av 28.04.1978 om fredning av Hellheia naturreservat, Drangedal kommune, Telemark fylke
7. Forskrift nr. 889 av 26.06.2009 om vern av Lone naturreservat, Drangedal kommune, Telemark fylke
8. Forskrift nr. 1061 av 26.09.2008 om vern av Ledsageren naturreservat, Stor-Elvdal kommune, Hedmark fylke
9. Forskrift nr. 674 av 09.07.1993 om fredning av Dokka naturreservat, Nordre Land kommune, Oppland fylke
10. Forskrift nr. 677 av 09.07.1993 om fredning av Torsæterkampen naturreservat, Østre Toten kommune, Oppland fylke

5. FORVALTNING, ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Det legges opp til at Direktoratet for naturforvaltning avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte området. Kostnader til merking av grenser, oppsyn m.m. vil dekkes innenfor ordinære budsjettposter.

Gjennom behandlingen av St.prp (2009-2010) ble det besluttet å innføre en ny modell for lokal forvaltning av verneområder. Modellen er under implementering for *nasjonalparker og andre store verneområder*. Naturreservatene som nå foreslås vernet, er i kategorien *små verneområder* i den nye modellen. Miljøverndepartementet vil komme tilbake til implementering av lokal forvaltning for denne type *små verneområder*.

6. HØRING AV VERNEFORSLAGET

Sentale høringsinstanser: Statens vegvesen, Telenor ASA, Netcom, Kommunenes Sentralforbund, Norges Teknisk Natur-vitenskapelige Universitet, Institutt for biologi, Bergvesenet, Forsvarsbygg, Norges Vassdrags og Energidirektorat, Næringslivets Hovedorganisasjon, Kommunal- og regiondepartementet, Statens Landbruksforvaltning, Forsvarsbygg, Kommunenes sentralforbund, Norges Skogeierforbund, Norges Idrettsforbund, Norskog, Reiselivsbedriftenes landsforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Norsk Industri, Norsk Biologiforening, SABIMA, Universitetet i Oslo Natur-historisk museum og botanisk hage, Statnett SF, Norges fjellstyre-samband, Norsk Zoologisk Forening, Verdens naturfond, Riksantikvaren, AVINOR AS, Luftfarts-tilsynet, Norges Bondelag, Den Norske Turistforening, Friluftsrådernes Landsforbund, Norsk Sau og Geit, Norges Naturvernforbund, Norsk Ornitologisk Forening, Norges Orienteringsforbund, Natur og Ungdom, NTNU Fakultetet for naturvitenskap og teknologi, Universitetet i Bergen, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Oljedirektoratet, Norges Geologiske Undersøkelser, Statkraft SF, NHO Reiseliv, Sametinget, Bergvesenet, Norges Vassdrags og Energidirektorat, Norges Jeger- og

Fiskerforbund, Norsk Orkideforening, Norges Handicapforbund, Norsk Institutt for Skogforskning, Kystdirektoratet, Vegdirektoratet, Statskog SF, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, NINA, Universitetet i Oslo Biologisk Institutt, Universitetet i Tromsø, NTNU Vitenskapsmuseet, Universitetet for Miljø og Biovitenskap, Statens kartverk, NSB Hovedadm. Norges Luftsportsforbund, Norsk Botanisk Forbund, Botanisk museum, Norges Miljøvernforbund.

I tillegg kommer lokale høringsinstanser, jf. omtale i kap. 8.

Alle departementer har hatt verneforslagene på foreleggelse.

7. GENERELLE MERKNADER

Høringsuttalelsene er oppsummert i kap. 8 under omtalen av hvert enkelt område. Under dette kapitlet tas generelle uttalelser opp.

Generelle merknader til avgrensningen av verneområdene

Enkelte høringsuttalelser tar opp at de mener arronderingen av verneområdene ikke er god nok, og ber om at verneområdene utvides.

DNs kommentarer til generelle merknader til avgrensningen

Noen høringsuttalelser tar opp at arronderingen av noen av de foreslåtte verneområdene ikke er god nok, og det bes om at avgrensningen endres. For de områdene som er framkommet gjennom ordningen med frivillig vern, setter eiendomsforholdene rammer for hvordan verneområdene kan arronderes. Dersom grunneiere ikke har vært villig til å tilby arealer for frivillig vern, eller at tilbudene ikke har omfattet alt areal som har verneområdene, setter dette rammer for hvordan verneområdene kan avgrensnes. Det er ikke mulig innenfor rammen av frivillig vern å ta inn areal som miljøforvaltningen kunne ønske inngikk i verneområdene, dersom det ikke oppnås aksept for dette fra de berørte grunneierne.

Dersom det på et seinere tidspunkt blir mulig, kan arbeidet med utvidelse tas opp igjen. Dette er allerede skjedd i flere områder vernet gjennom frivillig vern.

Generelle merknader til verneforskriftene

Når det gjelder generelle merknader til forskriftene, blir det tatt opp i en høringsuttalelse at dersom naturen skal vernes må all jakt, fiske, bålbrekking og all ferdsel av mennesker forbys. Fuglebestandene er snart utryddet og gjenlevende dyr er stresset. Tunge firehjulstrekkere som henter ut elg er utidig – det settes dype, knusende hjulspor. En annen høringspart uttaler at jakt, fangst og fiske ikke bør foregå i vernede områder.

DNs kommentarer til verneforskriftene

Direktoratet for naturforvaltning vil kort gjennomgå innholdet i verneforskriftene og kommentere noen av de temaer som er tatt opp i høringene.

Kort om forskriftenes innhold

DN understreker betydningen av at en både ved utforming av verneforskrifter og forvaltning av områdene, herunder dispensasjonspraksis, legger til grunn et langsiktig perspektiv. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning for verneformålet, kan i sum og over tid medvirke til at naturkvalitetene forvitres. Det er også viktig at den økosystemtilnærming som er lagt til grunn i skogvernet reflekteres.

Verneforskriftene innebærer vern av all vegetasjon og alt dyreliv. Det er likevel åpnet for jakt, fiske og sanking av bær og matsopp. Ulike tiltak som kan endre naturmiljøet er forbudt. Dette innbefatter anlegg av ulike slag (midlertidige eller faste), men også tiltak som for eksempel drenering, kalking og gjødsling. For enkelte områder er det i verneforskriften åpnet for visse typer anlegg.

Verneforskriftene innebærer et generelt hogstforbud, men det kan etter søknad gis tillatelse til hogst av etablert plantefelt. I tilfeller der det ikke er aktuelt å ta ut plantede trær på kort sikt, kan det etter søknad gis tillatelse til en begrenset skjøtsel.

Motorferdsel er forbudt, men forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til nødvendig motorferdsel i forbindelse med spesielt nevnte formål. Det understrekes at regelen om "nødvendig motorferdsel" skal håndheves strengt. Motorferdsel i tilknytning til militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulans-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, og gjennomføring av skjøtels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten er tillatt. Dette gjelder ikke for øvelseskjøring i tilknytning til slike formål. Det er gjort en vurdering for hvilke områder det er aktuelt med en egen dispensasjonshjemmel for øvingskjøring. Utgangspunktet har vært at det ikke er aktuelt å åpne for dette i små verneområder og verneområder som på grunn av sin topografi er lite egnet til slike aktiviteter.

Vedlikehold av eksisterende veier, anlegg, herunder bygninger og eventuelt andre installasjoner, som er i bruk på vernetidspunktet er tillatt. Med vedlikehold menes opprettholdelse av den standard veien, bygningen, anlegget etc. hadde på vernetidspunktet. Vedlikehold omfatter ikke nybygging, oppgradering eller utvidelse. Vedlikehold av for eksempel vei omfatter således tiltak eller arbeid for å holde veien ved like eller opprettholde samme standard som på vernetidspunktet, uten at den endrer karakter. Motorferdsel i forbindelse med vedlikehold kan tillates etter søknad, og skal fortrinnsvis skje på snødekt mark.

DN påpeker at restriksjonsnivået ikke er særlig forskjellig mellom de ulike områdene som her foreslås vernet, men da verneforskriftene for områdene er framkommet gjennom forhandlinger mellom de respektive fylkesmennene og grunneierne, vil det måtte aksepteres at det blir enkelte forskjeller i utformingen av forskriftene. For de områdene der eksisterende verneområder inngår i verneforslagene, vil det bli ny verneforskrift som omfatter hele det nye området. For disse arealene vil det kunne medføre større endringer i eksisterende verneforskrift.

Restriksjonsnivå generelt

Direktoratet legger til grunn at jakt og fiske normalt kan utøves i skogreservater i Norge, og ser ikke grunn til å foreslå endringer i forhold til dette. Direktoratet vurderer at mal for verneforskrifter for naturreservater ivaretar avveiningen mellom brukergruppene og de overordnede vernehensyn på en god måte.

Leting etter mineralske ressurser

Direktoratet for mineralforvaltning mener at verneforskriften bør åpne for ferdsel i forbindelse med leting etter mineralske ressurser og ferdsel i forbindelse med kartlegging og tilsyn av eventuelle tidligere og nåværende mineraluttak samt tiltak i forbindelse med sikring av eventuelle gamle gruveåpninger og forurensning fra eventuell tidligere gruveaktivitet.

DN vil presisere at verneforskriftene ikke forbyr ferdsel i verneområdene, men at det er et generelt forbud mot motorisert ferdsel. Eventuelle unntak fra dette forbudet er tatt inn i § 6 i verneforskriftene.

DN vurderer at det ikke bør gjøres et generelt unntak i verneforskriftene for de tiltak Direktoratet for mineralforvaltning lister opp, men at det må tas stilling til dette i hvert enkelt tilfelle der dette er aktuell problemstilling.

Spørsmål om åpning for vedlikehold og eventuell ferdsel kan vurderes i områder med konkrete installasjoner. DN viser til at verneformålet i naturreservater er å bevare naturen mest mulig urørt og hindre fremtidig virksomhet som vil være i strid med dette overordnede målet. Det er således ikke aktuelt å gi en generell åpning for leting etter mineralske forekomster med tanke på utnytting i et eventuelt fremtidig naturreservat.

På denne bakgrunn vil DN ikke vurdere endringer i den generelle malen for verneforskrifter.

Transport

Under høringen er det framkommet ønsker om at bestemmelsen om opprusting av løypetraseer (§ 7-8) og nødvendig motorferdsel i den forbindelse (§ 7-10b) flyttes til § 6-generelle unntak fra

ferdselsbestemmene. Det samme ønsket er framkommet når det gjelder transport av settefisk, fangst av stamfisk mv.

At denne type virksomhet inngår i § 7 gir forvaltningsmyndigheten en viss ønsket kontroll, blant annet ved at det kan settes vilkår for eventuelle tillatelser. Direktoratet ønsker på denne bakgrunn ikke å imøtekomme dette ønsket, men vil samtidig påpeke at det i forvaltningen av verneområder legges opp til at friluftinteressene skal ivaretas på en god og smidig måte, for eksempel ved at det gis flerårige dispensasjoner.

Utfrakt av felt storvilt

Det har blitt fremmet ønske om at det åpnes for bruk av lett terrenggående kjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget, og at det ikke settes krav til at det skal være beltekjøretøy.

DN har lagt til grunn at best mulig teknologi bør benyttes. Beltekjøretøyer har et lavt marktrykk og er for de fleste marktyper vurdert å være mest skånsomt. DN har derfor valgt å gi direkte åpning for bruk av beltekjøretøy i verneforskriftene for bruk til uttransport av storvilt (elg og hjort). Etter søknad kan annet type kjøretøy (ATV) tillates. Det presiseres at i slike tilfeller skal det reelle behovet vurderes, samt mulige påvirkninger på naturmiljøet. Forvaltningsmyndigheten kan i sin søknadsbehandling knytte tillatelsen til bestemte traseer, dette vil særlig være aktuelt for bakenforliggende områder. Det kan også innvilges flerårige dispensasjoner.

Start og landing med luftfartøy

Forsvarsbygg kommenterer for et av områdene at forslaget om forbud mot start og landing med luftfartøy i forskriftens § 5.1. ”*Sett ut i fra kart er størstedelen av arealet dekket av skogområder. Den reelle muligheten for landing med militære luftfartøy på det avgrensede området anses svært begrenset. Om forskriftspunktet blir gjort gjeldende slik det nå står formulert, har vi så langt brakt i erfaring at Forsvarets kart må oppdateres, slik at landingsforbudet synliggjøres også her. Vi ber om at Fylkesmannen vurderer om forskriftsteksten kan omarbeides noe på dette punktet, slik at forbudet knyttes mer spesifikt til den type virksomhet som det realistisk sett anses som nødvendig å skjerme seg mot.*”

Det foreslåtte forbudet i § 6.4 mot start og landing med luftfartøy er en standardbestemmelse i verneforskriftene for naturreservater. Forbudet er generelt og ikke rettet mot spesielle virksomheter. Direktoratet vurderer det ikke som hensiktsmessig å knytte forbudet til særskilte aktiviteter. Hensikten med forbudet er å redusere den motoriserte ferdselen i et naturreservat til et minimum for å unngå unødig forstyrrelse på dyrelivet. Bak denne bestemmelsen ligger en økosystemtankegang der hensynet til dyrelivet som en del av dette skal ivaretas. Dyrelivet er dessuten en selvstendig del av verneformålet. I verneforskriftene for naturreservater er det også satt et generelt forbud mot forsvarets øvingsvirksomhet inklusive motorisert ferdsel. Slik virksomhet skal i all hovedsak foregå utenfor verneområder. Det synes ikke hensiktsmessig at det enkelte verneområde skal gås gjennom for å vurdere om det er realistiske landingsmuligheter for luftfartøy, for derigjennom å ta stilling til om den enkelte verneforskrift skal ha med en slik bestemmelse om start- og landingsforbud. Over tid vil det dessuten i de fleste naturreservatene som i dag er dekket med skog, kunne oppstå endringer som gjør det mulig å foreta landinger med helikopter. Start og landing med luftfartøy er uønsket i naturreservatene, og dette bør både tydeliggjøres og synliggjøres ved å ta inn et forbud i verneforskriften. Dette klargjør derfor et forbud som både sivil og militær luftfart må forholde seg til. Direktoratet kan ikke se at et slikt forbud vil gi andre konsekvenser for Forsvaret enn tilsvarende forbud i andre naturreservater, og tilrår derfor ingen endring av forskriften på dette punktet.

Sikkerhet

Rygge kommune fremholder at et strengt vern av et område som er sterkt truet av stormfelling, gjør at man vil få et område nærliggende å beskrive som kaotisk. Det er lite ønskelig i dette området. Det sies videre at det som vekker størst bekymring, er hensynet til allmennhetens sikkerhet. Det fremholdes at rotvelter er morsomme lekeplasser for barn, men også en potensiell dødsfelle. Det er i beste fall uheldig, men potensielt farlig å legge et naturreservat i et så mye benyttet område som dette. Verdien av området til rekreasjon samt sikkerhetsaspektet vurderes å veie tyngre enn verneverdiene i dette tilfellet. Det vises også til at det i det aktuelle området er registrert nøkkelbiotoper for de mest verdifulle lokalitetene i forbindelse med Miljøregistreringer i skog (MIS), og at dette gjør at det allerede er tatt hensyn til disse forekomstene i forbindelse med krav til behandling i tråd med skogsertifisering.

DN viser til at det aktuelle området er klassifisert som regionalt verneverdig. En større del av området består av sumpskog, som antas tidligere å ha vært vanlig i denne delen av Rygge, men som det i dag kun finnes få forekomster av som følge av drenering, oppdyrking og utbygging. Direktoratet vurderer at det er tungtveiende faglige grunner til å verne området som naturreservat, og at forvaltningsmessige utfordringer knyttet til ferdsel er håndterbare. Bl.a. vil stier bli holdt åpne. Direktoratet deler ikke vurderingen at området vil få redusert verdi som friluftsområde, selv om vindfall stedvis gir redusert fremkommelighet.

Når det gjelder sikkerhetsaspektet knyttet til stormfelte trær, er det kjent at det fra tid til annen har skjedd ulykker i forbindelse med opprydningsarbeid etter stormfelling. Den utløsende faktor ved slike ulykker er gjennomgående at vindfallene kappes og kommer i bevegelse. Direktoratet er ikke kjent med at det har skjedd ulykker i naturreservater i tilknytning til stormfelte trær. Etter direktoratets vurdering vil risikoen for dette ikke være større enn ved annen aktivitet i utmark. Kapping av vindfall over stier foretas av trenet personell, og det blir lagt avgjørende vekt på sikkerhet under og etter kapping.

Forbud mot større arrangementer

For å lette forvaltningen av naturreservat, ber orienteringsklubben OK Sør om at § 3 punkt 4 i verneforskriften om forbud mot større idrettsarrangementer fjernes, eller alternativt at arbeidet med forvaltningsplan med retningslinjer for idrettsarrangementer går parallelt med arbeid med verneforskrift.

DN viser til at forbudet ikke omfatter mindre grupper, men er tenkt for større idrettsarrangementer hvor omfanget av ferdselen kan være uheldig for verneformålet. DN mener slike arrangementer bør være søknadspliktig slik at man har muligheten til å stille vilkår. I områder hvor det er kjente arrangementer (for eksempel årlige arrangementer) kan det gis retningslinjer for dette i en forvaltningsplan. Utgangspunktet må imidlertid være at store arrangementer fortrinnsvis legges utenfor verneområder. Organisert turvirksomhet til fots inklusive guidet virksomhet (både kommersiell og ikke-kommersiell) er tillatt og kommer ikke inn under den aktuelle bestemmelsen. En turmarsj, en bruk som normalt har et noe større omfang, er likevel en aktivitet som kommer inn under denne bestemmelsen.

Turløyper

Aurskog-Høland kommune er generelt positive til verneforslagene, men ber om at det tas inn i vedtektene at skiløypetraseer for merkede stier og skiløyper i Midt fjellmosen og Storfelten naturreservater skal legges slik at spillplasser for skogsfugl ikke blir berørt. Kommunen ber om at traseer inntegnes i vernekartet og innlemmes i forvaltningsplanene for de respektive naturreservatene.

Forum for natur og friluftsliv – Akershus ser det som positivt at eksisterende naturreservater utvides og nye opprettes for å ivareta viktige naturtyper, samtidig som det er tilgjengelige og tilrettelagt for alminnelig friluftsliv. FNF – Akershus mener for Storfelten og Midt fjellmosen at en bør vurdere en justering av traseene i forhold til der de ligger i dag i henhold til Mangen fjellet turlag sitt løypekart, og styre dem utenom viktige områder for skogsfugl. Løypene har vært langs omtrent de samme traseene i flere år, og en kan ikke si med sikkerhet at disse har hatt en negativ innvirkning på skogsfugl. Men da skogsfuglen er presset på leveområder flere steder som følge av fragmentering av leveområder, bør en her bruke føre var prinsippet og justere løypetraseene.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at noen av de aktuelle verneområdene er attraktive friluftsområder, og i noen områder er det tilrettelegginger for friluftsliv gjennom stier og oppkjørte skispor. I områder der det er omfattende tilrettelegginger for friluftsliv, bør det utarbeides forvaltningsplaner der framtidig tur- og løypenett inngår som del av forvaltningsplanen. Gjennom forvaltningsplanprosessen bør det gjennomføres vurderinger av behov for omlegginger av eksisterende løypenett der dette er ønskelig for verneområdene i området.

Miljøverndepartementets kommentarer til generelle merknader

Forskriftene

MD har foretatt mindre justeringer av forskriftene, i hovedsak er av teknisk art.

Forholdet til matloven

I de spesielle tilfeller hvor det er behov for å sette inn tiltak etter lov av 19. desember 2003 nr 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) vil dette kunne dispenseres for etter de generelle dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriften. En eventuell dispensasjon skal iverksettes uten opphold i henhold til de tiltak loven krever.

Samiske interesser

MD har i november 2011 forelagt verneforslaget for Guslia naturreservat for Sametinget. Det er enighet med Sametinget om verneforslaget.

Det er tidligere konsultert til enighet med Sametinget om at i samsvar med naturmangfoldloven skal følgende inngå i formålsbestemmelsen: ”Formålet omfatter også bevaring av det samiske naturgrunnlaget”. For samiske interesser vil det være viktig at naturgrunnlaget opprettholdes slik at samisk kultur og næringsutøvelse som bygger opp under verneverdiene kan fortsette og videreutvikles. Det åpnes imidlertid ikke for særskilt bruk, tilrette-legging i form av nye bygninger eller økt motorferdsel i samiske områder, som kan skade verneverdiene. For øvrig vises det til naturmangfoldloven § 14, annet ledd hvor det framkommer at det skal legges tilbørlig vekt på naturgrunnlaget for samisk kultur ved vedtak i eller i medhold av naturmangfoldloven, noe som også følger av konvensjon om sivile og politiske rettigheter (ILO konvensjonen) art. 27.

Følgende bestemmelse er justert i tråd med tidligere enighet med Sametinget, og flyttet fra § 7 til § 4 i de aktuelle verneforskrifter: ”Skjæring av sennagress til fottøy, uttak av ris til gammer og uttak av materialer til duodji/ tradisjonell samisk husflid og tradisjonelle samiske bruksgjenstander. Bestemmelsen gjelder ikke skjæring eller uttak av plantearter som står på den til enhver tid gjeldende norske rødlisten, eller uttak av særegne vekstformer på trær (for eksempel rikuler).”

Under § 7 er formuleringen om barmarkskjøring i reindrift endret slik at det ikke i forskriften er henvist til godkjent forvaltningsplan. Det er enighet mellom MD og Sametinget om at når det gjelder nødvendig bruk av lett terrengkjøretøy på barmark ved utøvelse av reindrift, bør temaet inngå i forvaltningsplaner som utarbeides for verneområdene.

I § 7 er formuleringen endret til ”For reindriften kan det etter søknad gis flerårige tillatelser som koordineres med og tas inn i distriktsplan i henhold til reindriftsloven, slik at næringen kan utøves på en tilfredsstillende måte.”

Sametinget har gitt uttrykk for følgende synspunkt: ” Vi gjør også oppmerksom på at samiske eier- og bruksrettigheter ikke er avklart for de foreslåtte områdene. En framtidig kartlegging og anerkjennelse av rettighetene i disse områdene vil kunne ha konsekvenser mht bl.a erstatning.”

Hogst av plantefelt:

MD presiserer at hogst av plantefelt kun kan tillates hvis det har positiv effekt for verneformålet for det aktuelle naturreservatet. I noen tilfeller vil det være klart ønskelig med snarlig hogst av plantefelt, bl.a. når treslag er plantet utenfor artenes naturlige utbredelse, og særlig hvis det samtidig er risiko for at frøspredning og spiring fra slike plantefelt på sikt kan true områdets verneverdier. I slike tilfeller er for øvrig tiltak som bl.a. ringbarking av trær aktuelt slik at man raskt kan hindre spredning av fremmede treslag. I andre tilfeller kan det derimot være fordelaktig at eldre plantefelt får utvikle seg fritt og bl.a. bidrar til økt produksjon av død ved som er substrat for mange rødlistearter. Dette kan for eksempel gjelde for eldre plantefelt av gran i områder innenfor granas naturlige utbredelse, og hvis det samtidig er vurdert at de plantede trærne ikke avviker vesentlig genetisk fra den naturlige skogen i området. MD presiserer ut fra dette at det må foretas konkrete vurderinger i det enkelte tilfelle, ut fra verneformål og situasjonen i det enkelte verneområde, for å kunne ta stilling til eventuell hogst av etablerte plantefelt.

Hogst av ved til hytter i verneområdet

I noen tilfeller er det under § 7 åpnet for søknad om hogst av ved til eksisterende hytter i verneområdet. Ved vurderingen av søknader om vedhogst skal det først vurderes om det i det

enkelte tilfelle vil være en bedre løsning av hensyn til verneverdiene at veden fraktes inn utenfra, eksempelvis hvis den aktuelle bygningen ligger relativt lett tilgjengelig for transport av ved utenfra. Dersom det gis dispensasjon for hogst av ved til eksisterende hytter må det settes vilkår bl.a. om lokalisering og gjennomføring av hogsten, hogstmengde samt hvilke treslag som kan hogges, slik at verneverdiene i området ikke reduseres.

Gjenoppføring av bygninger etc. som er gått tapt ved brann eller naturskade

Det i de aktuelle verneforskriftene under § 7 åpnet for søknad om gjenoppføring av bygninger, anlegg og innretninger som er gått tapt ved brann eller naturskade. Gjenoppføring av bygninger, anlegg og innretninger skal skje innen opprinnelig størrelse.

Motorferdsel på barmark

Det vises til at det i verneforskriftenes § 7 er åpnet for at det etter søknad kan gis dispensasjon til bruk av motorferdsel knyttet til ulike formål. Der hvor bestemmelsene ikke spesifiserer om slik transport skal skje med beltekjøretøy på snødekt mark, med lufttransport eller på barmark, skal det ved vurderingen av den enkelte dispensasjonssøknad legges til grunn at transporten fortrinnsvis bør skje med beltekjøretøy på snødekt mark eller med lufttransport. Transport på barmark er kun aktuelt når transport med beltekjøretøy på snødekt mark eller lufttransport er vanskelig gjennomførbart, og forutsetter at slik transport er vurdert å kunne gjennomføres uten skader på viktige verneverdier, naturtyper eller leveområder for arter.

Transport av ved, materialer og utstyr til hytter

I noen områder er det i verneforskriftenes § 7 åpnet for nødvendig transport av ved, utstyr og materiell til hytter i området, på snødekket mark eller evt. med lufttransport. Dersom det i enkelte tilfeller oppstår spesielle situasjoner hvor transport på barmark er aktuelt, vil slike søknader bli vurdert etter § 8 Generelle dispensasjonsbestemmelser som lyder "Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48". Det presiseres at forskriften legger opp til at denne type transport normalt skal foregå på snødekt mark eventuelt med lufttransport, og at det er i spesielle tilfeller det vil være aktuelt å åpne for slik transport på barmark.

Kulturminner

Det forutsettes et tett samarbeid mellom kulturminnemyndighetene og naturforvaltningsmyndighetene når det gjelder forvaltningen og behandlingen av enkeltsaker knyttet til kulturminner innenfor de foreslåtte verneområdene. Det legges opp til at istandsetting og vedlikehold knyttet til både fredete og ikke-fredete kulturminner og til naturverdiene, skal skje på en slik måte at både natur- og kulturminneverdier ivaretas på best mulig måte. Tiltak knyttet til forvaltning av kulturminner må derfor avklares med forvaltningsmyndigheten for verneområdene, slik at det ikke oppstår konflikt med verneformålet. Forskriftenes punkter vedrørende kulturminner, er kun en presisering av kulturminnelovens bestemmelser som også gjelder innenfor de foreslåtte verneområdene. Miljøverndepartementet vil understreke at inngrep, istandsetting og skjøtsel knyttet til kulturminner som er fredet i medhold av kulturminneloven, bare kan skje etter tillatelse fra kulturminnemyndighetene. Som nevnt over, må også slike tiltak avklares med forvaltningsmyndigheten for verneområdene slik at det ikke oppstår konflikt med verneformålet.

Forholdet til energianlegg

Kraftlinjer

MD viser til at bestemmelsene åpner for drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. Vedlikehold omfatter blant annet utskifting av komponenter knyttet til kraftledninger (liner, isolatorer, master, traverser m.v.) i samsvar med anleggets tillatte egenskaper i tråd med konsesjon etter energiloven. Oppsetting av master med annen utforming enn eksisterende anlegg, omfattes normalt ikke av bestemmelsene på dette punkt. Ved utskifting av master eller andre komponenter, skal master og komponenter som er mest mulig lik eksisterende benyttes, med mindre overgang til andre typer master og komponenter

vil redusere anleggets innvirkning på verneverdiene uten urimelige kostnader eller ulemper for anleggseieren, jf. energiforskriften § 3-4.

Oppgradering og/eller fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt er tillatt når dette ikke forutsetter vesentlige fysiske endringer i strid med verneformålet. Bestemmelsen omfatter tilfeller hvor det oppføres andre typer master, ved oppsetting av større master eller opphenging av nye liner m.v. som endrer anleggets egenskaper i forhold til hva det er gitt konsesjon til å etablere, og når endringen ikke innebærer en vesentlig fysisk endring i forhold til formålet med vernet. Eksempel på tiltak kan være endring av driftsspenning eller linetykkelse. Oppgraderinger som innebærer bruk av større eller endrede master kan også omfattes dersom det ikke kommer i konflikt med verneverdiene.

Oppgradering/fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under ovennevnte, skal behandles etter søknad. Med dette siktes til tilfeller hvor oppgraderingen eller fornyelsen kan innebære en vesentlig fysisk endring i strid med verneformålet. Vurderingen av om oppgraderingen eller fornyelsen innebærer en vesentlig fysisk endring i forhold til formålet med vernet, vil være en konkret vurdering av tiltakets samfunnsmessige betydning satt opp mot hensynet til verneformålet i det enkelte tilfelle. Det antas at slike dispensasjoner under normale omstendigheter vil kunne gis. Hensikten med konkret søknad er også å etablere en kontakt i forkant mellom tiltakshaver og forvaltningsmyndigheten for verneområdet med sikte på å drøfte avbøtende tiltak slik at mulige negative konsekvenser for verneformålet som følge av anlegget i størst mulig grad reduseres og dermed synliggjøres allerede i søknaden. Hensikten er ikke å diskutere nedleggelse eller dramatiske omlegginger av det eksisterende anlegget, men derimot en mest mulig skånsom utforming og mindre justeringer av anlegget. Opprettholdelse av luftledning i det samme området skal normalt aksepteres. Ved vurderingen skal det legges vekt på tiltakshaverens plikter etter energiloven til å sørge for å holde anlegget i tilfredsstillende driftssikker stand, herunder sørge for vedlikehold og modernisering som sikrer en tilfredsstillende leveringskvalitet. Ved vurderingen skal det også legges vekt på plikten til ved planlegging, utførelse og drift av elektriske anlegg å sørge for at allmennheten påføres minst mulig miljø- og landskapsmessige ulemper i den grad det kan skje uten urimelige kostnader eller ulemper for konsesjonæren.

På bakgrunn av dette mener Miljøverndepartementet at vernet er forenelig med energiforsyningen som berører områdene. Det vises for øvrig til omtalen av de enkelte områdene i kapittel 8.

Reguleringsmagasin

Område nr. 10 Strønes grenser til Øyeren som reguleringsmagasin for vannkraftproduksjon. Med hensyn til den løpende drift av reguleringsmagasin legges det til grunn følgende, jf. omtale i fellesbrevet av 3.11.2004 fra NVE og DN: *"For verneområder som grenser mot magasin, følger grensen høyeste regulerte vannstand (HRV). Man må være oppmerksom på at ved flom kan vannstanden stige over HRV og at det da kan være nødvendig å gjøre avbøtende tiltak i denne sonen selv om den ikke er en del av magasinet. I slike tilfeller må tiltaket gjennomføres på mest mulig skånsom måte i forhold til verneverdiene. Eventuelle dispensasjoner må vurderes etter den generelle dispensasjonshjemmelen."*

Eventuell søknad om endringer av konsesjonsbestemmelsene som innebærer heving av høyeste regulerte vannstand, må behandles på vanlig måte etter gjeldende lovverk, inkludert vurdering etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i verneforskriften. Det forutsettes at disse vurderingene avklarer forholdet mellom vannkraftinteressene og verneverdiene i en mulig konkret sak. Dersom det blir gitt konsesjon for utbygging som innebærer heving av høyeste regulerte vannstand, vil man vurdere enten å endre grensen for verneområdet eller å gi dispensasjon fra vernebestemmelsene.

MD slutter seg for øvrig til DN's vurderinger i kap. 7.

8. MERKNADER TIL DET ENKELTE OMRÅDE SOM FORESLÅS VERNET

1. Guslia naturreservat, Grong kommune, Nord-Trøndelag fylke.

Totalareal 8180 daa, hvorav 3964 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag: Området er langstrakt, består av flere terrengavsnitt, og har variert topografi i form av en skarp, dyp V-dal omkring elva Luru, slake myravsnett og rolig hellende terreng i områdets indre deler langs Medalåa, samt markerte åskoller og små V-dal søkk mellom Medalåa og Luru. Området grenser til forslag om Leirsjøen naturreservat og til Blåfjella-Skjækra nasjonalpark, og utfyller og forsterker de helhetlige verdier i området.

Områdets vestlige deler karakteriseres av høyt innslag av gammel skog, elvekløft og flere små sprekedaler med gammelskog og til dels rikere skogtyper, død ved og potensial for sårbare arter. Området har overveiende homogen påvirkningsgrad, gjennom eldre plukkhogster rettet både mot furu- og granskog, samt en del nyere flatehogster rettet mot gran. Furuskogen domineres av trær i optimalfase, dvs at vekst er i ferd med å avta, men hvor gammelskogens typiske karakter i form av tørre greiner og stammedeler, flate topper, og fersk gadd ikke er fremtredende. En del gammel gadd forekommer. Kontinuitet i stående skog er dårlig til middels god. Granskogen har bedre kontinuitet enn furu, og i sentrale deler forekommer det spredt gran av alder trolig mer enn 200 år. Det er relativt lite med død ved av gran.

I seg selv vurderes området å være av regional verneverdi (**). Sett i sammenheng med tilgrensende verneforslag for Leirsjøen og tilgrensede Skjækra – Blåfjella nasjonalpark, vil området samlet sett være av nasjonal verdi (***). Området scorer i seg selv fra relativt lavt til middels på de fleste verdikriterier, men urørthet, størrelse og topografisk variasjon gir høyere score. Områdets vestlige deler karakteriseres av høyt innslag av gammel skog, til dels noe rikere naturtyper, elvekløft og flere små sprekedaler med gammelskog, død ved og potensial for sårbare arter. Formålet med naturreservatet er å bevare et variert skogområde med naturskog.

Med sin variasjon i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser har området særlig betydning for biologisk mangfold. Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Planstatus: Området ligger i Luru reinbeitedistrikt, samt at Østre Namdal reinbeitedistrikt har trekklei gjennom Luru reinbeitedistrikt.

Inngrepstatus: Det ligger hytte i den indre delen av området. I den vestre delen går bilveg og traktorveg inn i området. Nordlandsbanen går gjennom området i Lurudalen.

Tidligere skogbruksaktiviteter: Det er driftsveg i den nordlige delen av området, samt ulike driftsspor knyttet til hogster i den vestlige delen av området.

Høringsuttalelser: Verneplanen ble sammen med to andre områder i Nord-Trøndelag fylke sendt på høring til sentrale høringsinstanser samt til berørte grunneiere, berørte kommuner og fylkeskommunen, Vestre Namdal reinbeitedistrikt, Statens vegvesen Region Midt-Norge, Nord-Trøndelag Energiverk, Nord-Trøndelag Bondelag, Nord-Trøndelag Bonde- og Småbrukarlag, Nord-Trøndelag Naturvernforbund, Norges jeger og fiskerforbund Nord-Trøndelag, Norges Teknisk Natur-vitenskapelige Universitet Institutt for biologi, Allskog BA, HINT, Nord-Trøndelag Idrettskrets, Norsk Botanisk Forening Trøndelagsavd., WWF Midt-Norge, Sarepta Energi, NTNU Ringve Botaniske Have, Statens navnekonuler for Midt-Noreg.

Sammendrag av høringsuttalelsene: Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Forsvarsbygg har ikke merknader til saken. Kystverket anfører at saken ikke berører deres ansvarsområder. Jernbaneverket anser at de foreslåtte vernebestemmelsene i tilstrekkelig grad ivaretar hensynet til at Nordlandsbanen går gjennom området, og at de sikrer mulighetene for drift og vedlikehold langs jernbanen. Man er enig i kommunens merknad om at eventuelt vern ikke må være til hinder for

tiltak mot viltpåkjørslar og motorisert ferdsel i denne forbindelse. Jernbaneliknet har på denne bakgrunn ingen merknader til verneforslaget.

Namsskogan kommune er deleier i Gusli skog, og er således tilbyder av området. Kommunen er positiv til at vern av skog i offentlig eie bidrar til å nå nasjonale mål for skogvern, og støtter for øvrig endringen i formålsparagrafen og de endringer som høringsutkastet foreslår mht §§ 6 og 7. I § 7 bør det komme inn et punkt om at det er lovlig med bruk av motorkjøretøy for ettersøk av skadet vilt. Kommunen fraråder at den vestlige delen blir utelatt som foreslått av Asplan Viak, og anfører at vern ikke skal være til hinder for drift, vedlikehold og oppgradering av eksisterende veier i reservatet. Kommune stiller spørsmål hva "ansvarlig oppsyn" er, jf. § 6, pkt. 1, og at § 6 pkt. 1 og 2 bør samordnes, med samme krav til kjøretøy.

Grong kommune anfører at kommunen er positiv til at skog i offentlig eie bidrar til å nå nasjonale mål for skogvern, og slutter seg til det fremlagte forslaget til vern

Som viltmyndighet er kommunen ansvarlig for ettersøk og ivaretagelse av påkjørt vilt langs jernbanen, og *ettersøk* av påkjørt vilt bør innarbeides i forskriften, hvor § 6.1 bør lyde "...herunder *ettersøk* og uttransport av påkjørt vilt fra Nordlandsbanen."

Grong kommune fraråder at den vestligste delen utelates som antydning i fagrappporten.

Reindriftsforvaltningen i Nord-Trøndelag påpeker den store prosessen med forslag om og høring av 43 områder i 2007-2009, hvor 3 reinbeitedistrikt i Nord-Trøndelag avgav høringsuttalelse, og administrasjonen henviser generelt til områdestyrets vedtak sak 06/09 – hvor områdestyret er imot nye verneområder før samerettsutvalget er ferdig med sin innstilling.

Reindriftsagronomen ber om følgende endring i forskriften:

§4, Generelle unntak: "Tradisjonell samisk bruk av område, og bruk i henhold til Lov om reindrift 15. juni 2007 nr. 40 og vedtatt distriktsplan".

Sekundært at det tas inn følgende nye punkt i § 4, generelle unntak fra vernebestemmelsene og § 6 Generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene:

- Registrerte utøvere av reindrift kan benytte området i tråd med reindriftslovens § 25 brensel og trevirke det samiske reinbeiteområdet
- Nødvendig bruk av lett terrengkjøretøy ved utøvelse av reindrift, i tråd med distriktsplan
- Start og landing med helikopter ved utøvelse av reindrift
- Oppføring av gjerder og samleanlegg av midlertidig karakter i forbindelse med reindrift
- Nødvendig rydding/vedlikehold av kjøre- og flytteleier ved utøvelse av reindrift
- Nødvendig bevaring og restaurering av kulturminner

NTNU, Vitenskapsmuseet er generelt positiv til vern av mer skog slik at de nasjonale mål for skogvern oppnås. NTNU bemerker at en bør tilstrebe å verne større områder med lavereliggende skog, og at de foreslåtte areal i liten grad oppfyller denne mangel i skogvernet. NTNU foreslår den største alternativet for Guslia, med begrunnelse i områdets potensial for restaurering.

Språkrådet, Stedsnavntjenesten for Midt-Norge tilrår at navnet skrives Guslia.

Statens vegvesen har ikke merknad til selve verneforslagene, men hvis adkomst til områdene påregnes fra særskilte punkt langs fylkes- og riksveger, så bør det legges til rette for parkeringsløsninger.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) anfører at forslaget for Guslia ligger i det varig verna vassdraget Sanddøla/Luru, og at vern utfyller vassdragsvernet og styrker dette. Det går kraftlinje gjennom området, og NVE forutsetter at vern ikke er til hinder for vedlikehold av denne.

Sametinget har ingen spesielle merknader for Guslia slik de foreligger i forslaget.

Sametinget henviser til at det ikke er foretatt systematiske registreringer av samiske kulturminner og at slike kan forefinnes i områdene. Sametinget vil generelt vurdere konsultasjoner med Direktoratet for naturforvaltning og/eller Miljøverndepartementet.

Norske Reindriftssamers Landsforbund prinsipielle syn er at det ikke opprettes nye verneområder før arbeidet med Samerettsutvalget II er sluttført. NRLs generelle syn er at et områdevern ikke skal medføre begrensninger i reindriftens tradisjonelle rettigheter. I forslaget vil en stor del av reindriftens tradisjonelle rettigheter avhenge av dispensasjon, og mener at forskriften ikke kan godtas i den form som den nå foreligger, med bakgrunn i det folkerettslige vern statlige myndigheter er forpliktet å følge. NRL foreslår følgende endringer i forskriften:

Pkt. 11 og 12 i § 7 flyttes til § 6, pkt. 13-15 i § 7 flyttes til § 4.

Statnett påpeker at forslaget for Guslia berører Statnetts eksisterende 300 kV ledning mellom Verdal og Tunnsjødal, og at denne på et eller annet tidspunkt vil bli oppgradert til 420 kV. Der er derfor aktuelt å bygge i eksisterende trase eller parallelt med eksisterende trase hvis forhold skulle

tilsi at det er beste løsning. Statnett ønsker derfor at grensen for verneområdet ikke kommer nærmere linjen enn 100 meter på begge sider av traseen. Det forutsettes at Statnett vil ha fri tilgang til linjen for vedlikehold, som i noen tilfeller vil bety bruk av kjøretøy.

Det er avholdt møter med reindriftsadministrasjonen og alle distriktene som er berørt av verneforslagene i Nord-Trøndelag. Alle reinbeitedistrikt anfører at på den ene siden er vern av skog og areal til fordel for reindriften ved at det ivaretar et ressursgrunnlag, men at man er prinsipielt imot at de tradisjonelle samiske rettigheter innskrenkes, og at man blir avhengig av tillatelse for å utnytte disse retter.

Fylkesmannens kommentarer til høringsuttalelser:

Avgrensning av området.

For Guslia har registratoren Asplan Viak anbefalt at den vestligste delen kan utelates grunnet hogstpåvirkning her, samtidig som området her på den andre siden har noen interessante elveholmer. Tilbyderne anfører at den vestlige delen vil bli en urasjonell driftsenhet, og at det er restaureringspotensiale. NTNU Vitenskapsmuseet anbefaler det største alternativet på grunn av det langsiktige restaureringspotensialet.

Fylkesmannen anfører at den vestligste delen til dels er påvirket av relativt ferske hogster, bilveg, samt at det går ei kraftlinje her. På mange måter hadde det vært forvaltningsmessig praktisk å legge ei grenselinje langs kraftlinja. Med vekt på uttalelsen fra NTNU Vitenskapsmuseet om langsiktig restaurering, og med referanse til tilbydernes anførsel om urasjonelle driftsforhold, så vil fylkesmannen tilrå det største alternativet.

Verneforskriften

Det er forslag til diverse justeringer av verneforskriften. En henviser til beskrivelser og vurderinger under hvert område.

Samiske interesser

Hva angår samiske interesser, så er det fundamentet som er lagt gjennom tidligere drøftinger mellom Miljøverndepartementet og Sametinget, utgangspunkt og ramme for fylkesmannens forslag og tilrådning. Samiske interesser er ut fra tidligere drøftinger og prosess tatt inn i høringsutkastet hva angår § 2 formålsparagrafen, § 6 om motorisert ferdsel på snødekt mark, § 7 vedrørende div forhold, og § 11 om at samiske interesser skal ivaretas i den forvaltningsordning som etableres.

Her er formålsparagrafen blitt justert i forhold til tidligere planforslag, på basis av gjennomførte konsultasjoner mellom Miljøverndepartementet og Sametinget, slik at formålsparagrafen nå omfatter “*det samiske naturgrunnlaget*”.

Det vises til div. uttalelser fra samiske interesser, og fylkesmannen henviser her til det nevnte grunnlag som er lagt gjennom behandlingen av tidligere saker på nasjonalt nivå. Fylkesmannen er enig i at det er upraktisk med forskrifter av ulik utforming i ulike reservat av samme karakter, og mener også at det er upraktisk med et omfattende søknadsregime. På den andre siden er det viktige og sårbare biologiske element i alle de foreslåtte områder. Dette går både på sjeldne og sårbare arter knyttet til gammel skog, ulike skogtyper, samt svært gammel skog i seg selv. Etter fylkesmannens mening er det derfor nødvendig at de sårbare verdier som danner grunnlaget for verneformålet, er beskyttet mot alle tiltak som utgjør en fare for verdiene. På den andre siden er to av de tre høringsområdene i Nord-Trøndelag relativt store og relativt robuste med tanke på den samiske virksomheten. I betydelig grad kan samer ta ut ved, materialer for sløyd mv. uten at det er konflikt med verneinteresser. (På den andre siden er det ikke ønskelig at man i et verneområde tar ut særegne vekstformer som f.eks rilkuler for bearbeiding til sløydartikler). Det er således i utgangspunktet ikke noen betydelig konflikt mellom de samiske interesser og områdenes verdier i seg selv. Spørsmålet er å etablere en forskrift som både ivaretar verneverdiene og som samtidig er praktisk og fleksibel for de samiske interesser.

Spørsmålet er derfor hvilke mekanismer som ut fra disse forutsetninger både ivaretar de biologisk sårbare verdier og gir praktiske og fleksible løsninger for reindriften. I innstillingen til Rapport 6-2008, forslaget om vern på Statskog mv, anbefalte fylkesmannen en at det jfr. punkt for spesifiserte dispensasjoner ble praksis med flerårige tillatelser etter forvaltningsplan

som koordineres med distriktsplanen, slik at næringen kan utøves på en tilfredsstillende måte. Dette var på bakgrunn av at distriktsplanen etter endring av reindriftsloven har fått mindre formell status, og egengodkjennes i dag av reinbeitedistriktene. Distriktsplan er således ikke egnet for å ha en egen formell status i forhold til en forskrift, noe som bl.a er påpekt av reindriftsadministrasjonen i Nordland i uttalelsen til Rapport 6-2008. Som systematisk flerårsmekanisme er derfor er forvaltningsplan mest hensiktsmessig.

Vilt

Påkjørsel av vilt av toget kan være en aktuell problematikk vinterstid. Ved påkjørsel i området vil det da trolig være en flere km lang transport inn etter ubrøytet skogsveg eller etter terreng før man kommer til det aktuelle området. Innenfor reservatet vil aktuelt område mest trolig være umiddelbart ved jernbanen eller i en smal sone langs jernbanen. I den vestlige delen er det eksempelvis ca 250 meter fra jernbanen og til grensen for reservatet ved elvebredden til Luru. De aktuelle paragrafer i hht. motorferdselloven når det gjelder påkjørsler ved vei eller jernbane er i Forskrift 1988-15-05, nr. 356, er § 6, mens paragrafene § 2 b) og § 3 i) ligger nært opp til. En foreslår begrepet "handtering av påkjørt vilt" som dekkende for situasjonen, og at dette knyttes opp til motorferdselslovens bestemmelser.

Kraftlinjer

Statnett har anført behov for oppgradering av høgspenningslinje, og bedt om at det ikke vernes i en 100 meter korridor på hver side av linja. En viser her til generelt unntak i pkt. 4.12 og 4.13, samt tillatelse etter søknad i pkt. 7.17. En kan ikke tilrå en korridor på 100 meter til hver side av kraftlinja.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen innstiller på at forslaget fremmes med grenser som foreslått i høringsrapporten. Med hensyn til de prinsipielle anførsler fra reindriftsnæringen, så henviser fylkesmannen til beskrivelsen i over og at forutsigbarheten for reindriften reguleres gjennom forvaltningsplan, med mulighet for flerårige tillatelser.

Direktoratets tilråding: DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Guslia som naturreservat.

MDs tilråding: Grensen lengst vest i området er endret slik at en større kraftledning som lå i utkanten av området og som er planlagt oppgradert faller utenfor verneområdet. Det er foretatt mindre justeringer i verneforskriften. Det er i forskriften tatt høyde for nødvendig vedlikehold m.m av kraftlinjen. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Guslia naturreservat opprettes i henhold til vedlagt forskrift og kart.

2. Midtfjellmosen naturreservat (utvidelse), Aurskog-Høland kommune, Akershus fylke

Utvidelsesareal 4193 daa, hvorav 1994 daa produktiv skog. Nytt totalareal er 5117 daa, hvorav 1994 daa er produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag: Området ligger nord i Aurskog - Høland kommune, nordøst for Bjørkelangen. Området består hovedsakelig av større nedbørsmyrer, ispedd parti med eldre gran og furuskog. Myrområdene dekker rundt ¾ deler av arealet og ellers er det barblandingsskog med furu som det dominerende treslaget og ellers noe gran og løvtrær. Det opprinnelige Midtfjellmosen naturreservat ble vernet 1992 som myr- og våtmarksområde. Verneformålet var å verne vegetasjon, fugle- og dyreliv som er naturlig knyttet til området. Hele området som nå foreslås vernet har et rikt fugleliv tilsvarende det opprinnelige reservatet med hekking av noen rødlistearter samt andre våtmarksspesialister. På grunn av områdets verdi for fuglelivet, ble det i forskriften for det opprinnelige området fastsatt ferdelsforbud fra og med 15. april til og med 15. juli.

Det skogkledte arealet domineres av barblandingsskog, med furu som dominerende treslag, og innslag av mindre bjørker, og enkelte bestand med yngre granskog. Furuskogen et lite sjiktet, med rette stammer, og brysthøydiameter typisk opp mot 30 cm på de dominerende trærne. I de mest

produktive områdene er furuer på 50 cm påvist. Skogen bærer preg av tidligere påvirkning ved at det er mange morkne stubber etter furu i området. Det er få eller ingen gamle trær, og død furuved finnes i små mengder spredt i området. Det er lav kontinuitet i skogtilstand. Partier med ungskog og bestand ryddet for gran og løvtrær forteller om skogbruk de siste tiårene. Et lite bestand med granskog i h.kl. 5 ble påvist i nordlige deler av området. Naturverdiene knyttet til skogen vurderes som lokale, og ingen kjerneområder er registrert, utover lokalitetene av hovedtype myr, som tidligere er registrert. Større verdier er knyttet til arealene med myr og våtmark. I tillegg er Helgemosen tidligere registrert som viktig naturtype. Våtmarksarealene har verdi for fuglelivet med to dokumenterte rødlistede hekkende fuglearter, og en rekke andre arter våtmarksfugl, som enten hekker eller er observert i området. Det antas å ha en positiv betydning for fuglelivet å sikre større arealer med myr og våtmark, samt rygger og koller med skog som grenser inntil myrene. Områdets betydning bl.a. for våtmarksfugl må tas i betraktning ved vurdering av områdets verneverdi. Midtjellmosen vurderes å ha lokale til regionale skogvernverdier ^(**).

Verneverdiene i området er i hovedsak knyttet til de store myrområdene og områdets egnethet for fuglelivet. En utvidelse av Midtjellmosen naturreservat vil dermed sikre større leveområde for fugl knyttet til våtmark. Skogspartiene mellom myrområdene gir et helhetlig landskapsbilde og skaper en ramme rundt myrene. Skogen som sådan er fattig og har relativt lav kontinuitet og dødvedmengde. Vern av skogen vil likevel øke den totale mengden vernet skog i denne naturgeografiske regionen som fra før har lite barskogvern. Midtjellmosen fyller ikke de mangler ved dagens skogvern som er knyttet til sjeldne eller truede skogstyper, men faller innenfor målet om å sikre et representativt utvalg av norsk natur.

Formålet med naturreservatet er å bevare et større og urørt myr- og barskogsområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området. Området er egenartet i form av dets størrelse og urørthet. Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: Nordvest for det opprinnelige Midtjellmosen naturreservat, men innenfor utvidelsesforslaget, er myrene betydelig grøftet. Dette gjelder også i noen grad sør for Midtjellmosen naturreservat, samt like vest for grensen til utvidelsesforslaget. Det er ikke registrert andre tekniske inngrep i området.

Tidligere skogbruksaktiviteter: Langs den østre, nord-sørgående grensen, har det vært vanlig å kjøre ut tømmer når myra er frosset og snødekt.

Høring: Verneplanen ble sammen med tre andre områder sendt på høring til sentrale høringsinstanser og til berørte grunneiere, berørte kommuner og fylkeskommunen, Mjøsen Skog BA, Viken Skog BA, Naturvernforbundet i Ski, Norsk Ornitologisk Forening Oslo og Akershus, UMB Institutt for Naturforvaltning, Mangenfjellet turlag, Statens vegvesen Akershus, Statens vegvesen Region Øst, Norges JFF Akershus, Oslo og Omland friluftsråd, DNT Oslo og Omegn, Akershus Bondelag, Jernbaneverket region øst.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det kom inn følgende uttalelser som gjelder samtlige fire verneområder:

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard og Fylkeskommunen i Akershus har ingen kommentarer til verneforslagene. Statens vegvesen uttaler at de foreslåtte verneområdene ikke berører veier der Statens vegvesen har ansvar eller myndighet, og at de således ikke har merknader til verneforslaget. Statens landbruksforvaltning har ingen merknader til forskriftene eller avgrensningene av verneområdene.

En enkeltperson bemerket at skiløyper berører storfuglleiker i Midtjellmosen naturreservat negativt og hevder at på enkelte leiker har storfugl blitt mer enn halvert de siste årene pga den økte ferdselen. Det er 7 storfuglleiker som berøres av løypene, i tillegg til hytter/gammer som er satt opp for å se på leikene. Det arrangeres også et skirenn i dette området. Vedkommende ber om endringer på skiløypene for å ta hensyn til leikområder for skogsfugl og foreslår at disse løypene flyttes hensiktsmessig langt unna eller legges ned, eller at dato endres fra 14. april til 1. april for når motorisert ferdsel skal opphøre i det berørte området.

Aurskog-Høland kommune er generelt positive til verneforslagene, men ber om at det tas inn i vedtektene at skiløypetraseer for merkede stier og skiløyper i Midtjellmosen og Storfelten

naturreservater skal legges slik at spillplasser for skogsfugl ikke blir berørt. Kommunen ber om at traseer inntegnes i vernekartet og innlemmes i forvaltningsplanene for de respektive naturreservatene.

Forum for natur og friluftsliv – Akershus ser det som positivt at eksisterende naturreservater utvides og nye opprettes for å ivareta viktige naturtyper, samtidig som der er tilgjengelige og tilrettelagt for alminnelig friluftsliv. FNF – Akershus mener for Storfelten og Midtfjellmosen at en bør vurdere en justering av traseene i forhold til der de ligger i dag i henhold til Mangenfjellet turlag sitt løypekart, og styre dem utenom viktige områder for skogsfugl. Løypene har vært langs omtrent de samme traseene i flere år, og en kan ikke si med sikkerhet at disse har hatt en negativ innvirkning på skogsfugl. Men da skogsfuglen er presset på leveområder flere steder som følge av fragmentering av leveområder, bør en her bruke føre var prinsippet og justere løypetraseene.

Mangen Turlag er opptatt av at eksisterende turløyper i naturreservatene i Storfelten og Midtfjellmåsan opprettholdes slik de er i dag.

NTNU – Vitenskapsmuseet viser til at områdene ble vurdert av Vitenskapsmuseet i forbindelse med den norske myrreservatplanen på 70 – tallet. Områdene ble fredet som naturreservater i 1981 og 1992, hvor formålet var å ta vare på myr og myrvegetasjon. De ønsket da at områdene burde vært større, og er nå glad for utvidelsen som kommer. Verdiene knyttet til skogen i utvidelsesområdet er relativt små, og de største verdiene er knyttet til ulike typer myr. Med dette forslaget vil eksempler på et karakteristisk myrlandskap i høyere deler av det sentrale Østlandet bli tatt vare på. De har kommentar til arronderingen og mener at det er uheldig at grensene trekkes tvers over myrer.

NVE kan ikke se at verneforslagene kommer i konflikt med vassdrags- og energiresurser. De foreslåtte verneområdene ligger i de vernede Haldenvassdraget og Mossevassdraget. Vern etter naturmangfoldloven i vernede vassdrag utfyller vassdragsvernet og vurderes som en styrke for dette.

Fylkesmannens kommentarer til høringsuttalelsene: Av hensyn til fuglelivet på myrområdene, er det i forslag til forskrift for Midtfjellmosen naturreservat videreført ferdselsforbud i myr-områdene nord for Vintertjenn fra og med 15. april til og med 15. juli. Fylkesmannen er klar over at leikene ofte er aktive før ferdselsforbudet trer i kraft, og det vil trolig være positivt hvis de oppkjørte løypene ble lagt om slik at de ikke forstyrrer eventuell aktivitet på leik.

Fylkesmannen ønsker etter eventuelt vernevedtak å gå i dialog med Aurskog – Høland kommune, aktuell grunneier og Mangenfjellet turlag for å undersøke om rådene trasé er mest hensiktsmessig, og eventuelt forsøke å få konsensus for en ny trasé. Dette hvis det viser seg at den eksisterende har store negative konsekvenser for fuglelivet.

Fylkesmannen deler vurderingene fra NTNU – Vitenskapsmuseet, om at det er viktig å forsøke å unngå å trekke grenser tvers over myr. Dette har en også forsøkt å unngå ved utarbeidelse av forslag til grenser, men det riktig at noen myrer blir delt av vernegrensen. Delvis skyldes dette at en har fulgt eiendomsgrensen og grensen for tilbudt område, og delvis fordi en bevist har unngått å inkludere deler av myrer som er grøftet. Det er likevel som vitenskapsmuseet peker på, et viktig poeng å ha mulighet for eventuell restaurering av tidligere grøftete myrer. Fylkesmannen kan likevel ikke i nåværende fase i verneprosessen foreslå en utvidelse av området, men vil ta innspillet med seg videre og vil kunne være positiv hvis grunneierne kan tenke seg en mindre grenseendring senere.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen mener at verneforslaget bygger på en god og grundig prosess. Området har høye biologiske kvaliteter samtidig som de har en tilstrekkelig god arrondering. Vern vil både øke mengden vernet barskog, gi beskyttelse til flere verneverdige myrer og våtmarksområde i svært flotte og mye brukte turområder, og samtidig sikre leveområdet til flere truede og rødlistete arter. Fylkesmannen foreslår den avgrensningen som var på høring.

Fylkesmannen foreslår samtidig at forslag til verneforskrifter som var på høring vedtas, med følgende endring: Ferdslsbegrensningene som er gjeldende i det eksisterende reservatet blir videreført etter utvidelsen, men med denne ordlyden, ref (forslag til verneforskrift § 3. pkt. 6.): *"I tiden fra og med 15. april til og med 15. juli er all ferdsel i myrområdene nord for Vintertjenn forbudt"*.

Uttransport av tømmer på frosset myr, er i utgangspunktet ikke tillatt i verneområder iht. forskriften. Dette kravet ble fremsatt under verneprosessen og gjelder langs den østre

nord-sørgående grensen (innenfor forslag til vernegrense). Her er myra spesielt våt og det er en forutsetning om at myra er frosset for i hele tatt å muliggjøre en tømmertransport. Fylkesmannen har vurdert å legge grensen lengre vest (over myra) for at transporten da kunne foregått utenfor området, men man ville da ha fått et dårligere landskapsbilde siden det da ville kunne hogges ned mot myra. Etter en helhetlig vurdering foreslår dermed Fylkesmannen å heller å ta inn et generelt unntak fra ferdselsbestemmelsene (§6. pkt. 5) ref: "*Transport av tømmer på frossen myr etter gammel ferdselsveg langs den sørøstre grensen for verneområdet på gnr 163/2*".

Med bakgrunn i overnevnte ber Fylkesmannen i Oslo og Akershus om at Midtjellmosen naturreservat blir utvidet.

Direktoratets tilråding: DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelsen av Midtjellmosen naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Midtjellmosen naturreservat opprettes i henhold til vedlagt forskrift og kart.

Samtidig tilrår forskrift nr. 741 av 02.10.1992 om vern av Midtjellmosen naturreservat, Aurskog-Høland kommune, Akershus opphevet.

3. Storfelten naturreservat (utvidelse), Aurskog-Høland kommune, Akershus fylke

Utvidelsesareal 5766 daa, hvorav 3035 daa produktiv skog. Nytt totalareal 7153 daa, hvorav 3064 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Storfelten er et relativt flatt myr- og barskogsområde som omfatter en rekke mindre tjern og vann øst i Aurskog - Høland kommune. Det opprinnelige Storfelten naturreservat ble vernet i forbindelse med verneplan for myr i 1981. Det opprinnelige reservatet består av inntakt lavlandsmyr i innlandet og vernformålet for dette var "... å bevare et større, representativt og urørt myrområde med flatmyrer og nedbørsmyrer". Området er registrert som svært viktig.

I tillegg til det eksisterende verneområdet, vil det utvidete området omfatte områdene Sakkhusmosen i nord, Langemyr og Orreputtmyra i sør og Vestre Kroktjernmyra i øst. Alle disse er registrert som viktige lavlandsmyrer i innlandet. En rekke arter av både planter og fugler har slike myrområder som sitt eneste levested. Nedbørsmyrene får næring kun gjennom regn, og myrene er dermed spesielt interessante i forbindelse med naturovervåking. Rundt halvparten av skogen i området er hogstklasse fem, mens det resterende er hogstklasse fire med noen få nye og mindre hogstflater i indre og østre del av verneforslaget.

Store myrflater med omkringliggende skog hvor furu dominerer er gjennomgående for hele området. Over 30 % av området er myr. Topografien er rolig med kun noen få sprekedaler som skjærer noen meter ned i det ellers flate landskapet. Fattige myrtyper dominerer helt sammen med fattige utforminger av furu- og granskog. Flere av myrene er fint utformede høymyrer. Generelt er variasjonen i topografi, vegetasjon og skogtyper liten innen området.

Kvalitetene ved det avgrensede området er i dag først og fremst knyttet til mangel på nyere inngrep og større hogster, samt intakte myrområder med tilhørende dyreliv. Skogen er fortsatt ung i økologisk forstand etter en rekke gjennomhogster og flatehogster og det er ikke funnet rester etter eldre kontinuitetsbærende skog i området. Det er derfor også gjort få funn av arter knyttet til gamle barskogs økosystemer.

Området ligger i sørboreal vegetasjonsregion som er den regionen som arealmessig er mest underrepresentert i vernesammenheng. Området fanger imidlertid pr. nå opp få sørboreale kvaliteter med tanke på treslagsvariasjon, rike skogtyper og eldre skog med tilhørende rikt artsmangfold som finnes i andre deler av sørboreal sone.

Det er vernet lite skog i denne naturgeografiske regionen. Storfelten fyller ikke de mangler

ved dagens skogvern som er knyttet til sjeldne eller truede skogstyper, men faller innenfor målet om å sikre et representativt utvalg av norsk natur. Området har en betydelig størrelse og er urørt mhp. tekniske inngrep, noe som for et så stort område er sjelden i denne geografiske regionen. Området har også en stor variasjon mellom små tjern, myrer og barskog og er svært viktig som ungle- og hekkeplass for et vidt spekter av fuglearter.

Formålet med naturreservatet er å bevare et større og urørt myr- og barskogsområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området. Området er egenartet i form av dets størrelse og urørthet. Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: Med unntak av ca 100 meter med vei sørvest i området er det ikke nye tekniske inngrep i området. Det har vært/er en gammel kjerreveg/sti som krysser området sør for Sakkhusmosan. Denne blir nå kjørt opp med doble skispor vinterstid. Det er også oppkjørte løyper i to spors bredde sør i området, fra Aurset og til Høgmosen og videre til Myrås.

Høringsuttalelser: Verneplanen ble sammen med tre andre områder i Oslo og Akershus sendt på høring. Liste over høringsinstanser fins under område nr. 2.

Sammendrag av høringsuttalelsene: Det kom inn følgende uttalelser som gjelder samtlige fire verneområder i Akershusfylke:

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard og fylkeskommunen i Akershus har ingen kommentarer til verneforslagene. Statens vegvesen uttaler at de foreslåtte verneområdene ikke berører veier der Statens vegvesen har ansvar eller myndighet, og at de således ikke har merknader til verneforslaget. Statens landbruksforvaltning har ingen merknader til forskriftene eller avgrensningene av verneområdene.

Aurskog-Høland kommune er generelt positive til verneforslagene, men ber om at det tas inn i forskriften at skiløypetraseer for merkede stier og skiløyper i Midtjellmosen og Storfelten naturreservater skal legges slik at spillplasser for skogsfugl ikke blir berørt. Kommunen ber om at traseer inntegnes i vernekartet og innlemmes i forvaltningsplanene for de respektive naturreservatene.

Forum for natur og friluftsliv – Akershus ser det som positivt at eksisterende naturreservater utvides og nye opprettes for å ivareta viktige naturtyper, samtidig som der er tilgjengelige og tilrettelagt for alminnelig friluftsliv. FNF – Akershus mener for Storfelten og Midtjellmosen at en bør vurdere en justering av traseene i forhold til der de ligger i dag i henhold til Mangenfjellet turlag sitt løypekart, og styre dem utenom viktige områder for skogsfugl. Løypene har vært langs omtrent de samme traseene i flere år, og en kan ikke si med sikkerhet at disse har hatt en negativ innvirkning på skogsfugl. Men da skogsfuglen er presset på leveområder flere steder som følge av fragmentering av leveområder, bør en her bruke føre var prinsippet og justere løypetraseene.

Mangen Turlag er opptatt av at eksisterende turløyper i naturreservatene i Storfelten og Midtjellmåsan opprettholdes slik de er i dag.

NTNU – Vitenskapsmuseet har kommentarer til utvidelsen av Midtjellmosen og Storfelten naturreservat. Områdene ble vurdert av Vitenskapsmuseet i forbindelse med den norske myrreservatplanen på 70 – tallet. Områdene ble fredet som naturreservater i 1981 og 1992, hvor formålet var å ta vare på myr og myrvegetasjon. De ønsket da at områdene burde vært større, og er nå glad for utvidelsen som kommer. Verdiene knyttet til skogen i utvidelsesområdet er relativt små, og de største verdiene er knyttet til ulike typer myr. Med dette forslaget vil eksempler på et karakteristisk myrlandskap i høyere deler av det sentrale Østlandet bli tatt vare på. De har kommentar til arronderingen og mener at det er uheldig at grensene trekkes tvers over myrer. Grensen bør flyttes vestover slik at hele Tjernshaugmosen blir liggende innenfor reservatet – selv om denne myren ble grøftet før 1970. Tilsvarende bør hele Sakkhusmåsan og Langemyr ligge innenfor grensene til Storfelten naturreservat.

NVE kan ikke se at verneforslagene kommer i konflikt med vassdrags- og energiresurser. De foreslåtte områdene ligger i de vernede Haldenvassdraget og Mossevassdraget. Vern etter naturmangfoldloven i vernede vassdrag utfyller vassdragsvernet og vurderes som en styrke for dette.

Fylkesmannens kommentar til høringsuttalelsene:

Fylkesmannen ønsker etter eventuelt vernevedtak å gå i dialog med Aurskog – Høland kommune, aktuell grunneier og Mangenfjellet turlag for å undersøke om rådene trasé er mest hensiktsmessig, og eventuelt forsøke å få konsensus for en ny trasé. Dette hvis det viser seg at den eksisterende har store negative konsekvenser for fuglelivet.

Fylkesmannen deler vurderingene fra NTNU – Vitenskapsmuseet, om at det er viktig å forsøke å unngå å trekke grenser tvers over myr. Dette har en også forsøkt å unngå ved utarbeidelse av forslag til grenser, men det riktige er at noen myrer blir delt av vernegrensen. Delvis skyldes dette at en har fulgt eiendomsgrensen og grensen for tilbudt område, og delvis fordi en bevisst har unngått å inkludere deler av myrer som er grøftet. Det er likevel som vitenskapsmuseet peker på, et viktig poeng å ha mulighet for eventuell restaurering av tidligere grøftete myrer.

Fylkesmannen kan likevel ikke i nåværende fase i verneprosessen foreslå en utvidelse av området, men vil ta innspillet med seg videre og vil kunne være positiv hvis grunneierne kan tenke seg en mindre grenseendring senere.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen mener at verneforslaget bygger på en god og grundig prosess. Området har høye biologiske kvaliteter samtidig som det har en tilstrekkelig god arrondering. Vern vil både øke mengden vernet barskog, gi beskyttelse til flere verneverdige myrer og våtmarksområde i svært flotte og mye brukte turområder, og samtidig sikre leveområdet til flere truede og rødlistete arter.

Med bakgrunn i overnevnte ber Fylkesmannen i Oslo og Akershus om at Storfeltn naturreservat blir utvidet. Fylkesmannen foreslår de områdeavgrensningene som var på høring. Fylkesmannen foreslår at forslag til verneforskrift som var på høring vedtas.

Direktoratets tilråding: DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelsen av Storfeltn naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Storfeltn naturreservat opprettes i henhold til vedlagt forskrift og kart.

Samtidig tilrår forskrift nr. 4787 av 04.09.1981 om fredning av Storfeltn naturreservat, Aurskog-Høland kommune, Akershus opphevet.

4. Knølltjenna naturreservat, Aurskog-Høland kommune, Akershus fylke

Totalareal 614 daa, hvorav 590 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag: Området ligger på Mangenskogen nord i Aurskog – Høland kommune, ca 10 km nord for Bjørkelangen. Området er langstrakt og utgjør en forsenkning med tre mindre tjern og med en bratt lise på østsida hvor høydeforskjellen til de lokale toppene er omkring 70-90 m.

Lia som går bratt opp fra Søndre Knølltjern er dels grovsteina ur. Dels er det nakent, loddrett berg. Det er imidlertid også lommer med noe mer jordsmonn og mulig rasbetinget lauvskog med relativt høyt tresjikt av osp, bjørk, rogn og selje og ispedd gran. Her ble det funnet flere krevende arter, bl.a. blåveis, i urtesjiktet. Spesielt karakteristisk for åspartiet øst for Knølltjenna er det betydelige innslaget av storvokst osp, dels som dominant i tresjikt, dels i blanding med gran. Disse arealene er oftest noe rikere og med dominans av snerprørkvein. Blåbærgranskogen er den mest utbredte vegetasjonstypen. Vanlig er også arealer hvor sigeffekt gir lipartier med småbregneskog, og lokalt finnes flekker med lågurtgranskog. Furskog er særlig utviklet i skrinne topp- og liområder i midtre og nordre deler, mest lyngfurskog, helt lokalt også noe lavfurskog.

Det aller meste av området består av sammenhengende gammelskog. Grov og storvokst gammel granskog, betydelig innslag av osp og mye dødved er kjennetegn særlig for den sørlige delen. Store ospetrær danner holt eller dominerer i tresjiktet sammen med gran. Det synes klart at ospeskogen utgjør et yngre suksesjonsstadium etter gammel plukk- og småflatehogst. Områder

med mye osp har ofte steinet grunn, og det er alle overganger fra et mer stabilt jordsmonn til steinurer der ospa kan tenkes å være naturlig knyttet til et ustabil miljø. Dødveden består først og fremst av granlægre, mest rotvelt og ofte i større klynger. Stokkene er ofte av store dimensjoner og varierer oftest fra liten til midlere nedbrytningsgrad. Grove stokker av høy nedbrytningsgrad er ikke observert. Stedvis er det også en god del gadd. Området har opplagt vært gjenstand for aktiv plukkhogst, men begynner å få et mer modent preg og en viss aldersspredning på læger. Noen ospe- og furulæger er også representert. Hovedandelen av ospearealene har ikke gått gjennom noe fullstendig omløp ennå. Arealer med stort ospeinnslag er særlig konsentrert i søndre og midtre deler. I sum synes kontinuitetsgraden lav, men området har godt potensial med hensyn til å oppnå en mer naturlig dødvedprofil innen en relativt kort tidshorisont. Det er få spesielle artsfunn, men dette kan i stor grad skyldes undersøkelsestidspunktet seinhøstes.

Knølltjerna-området tilhører en region hvor det til nå er svært lav tetthet av skogreservater. Området ansees å være biologisk verdifullt og interessant for vern, spesielt som følge av betydelig innslag av osp av til dels store dimensjoner. Til tross for beskjeden størrelse utgjør arealet likevel en konsentrasjon av gammelskog med biologiske kvaliteter, i en region som ellers er sterkt preget av moderne flateskogbruk. Foruten kvaliteter knyttet til lauvskogen er det også partier med grov, gammel barskog og en del konsentrasjoner av læger, både i gran- og furudominerte deler. Det er også elementer av næringskrevende vegetasjon. Tatt i betraktning liten størrelse må området sies å ha betydelig økologisk variasjon. Området vurderes som regionalt verneverdig (**), til tross for at det vurdert mot andre barskogverneområder er relativt lite i størrelse.

Formålet med naturreservatet er å bevare et område med grov og storvokst gammel granskog med betydelig innslag av store ospetrær og fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området. Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: Det er ikke tekniske inngrep eller merka stier/løyper i området.

Høring: Verneplanen ble sammen med tre andre områder i Oslo og Akershus sendt på høring. Liste over høringsinstanser fins under område nr. 2.

Sammendrag av høringsuttalelsene: Det kom inn følgende uttalelser som gjelder samtlige fire verneområder i Oslo og Akershus:

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard og fylkeskommunen i Akershus har ingen kommentarer til verneforslagene. Statens vegvesen uttaler at de foreslåtte verneområdene ikke berører veier der Statens vegvesen har ansvar eller myndighet, og at de således ikke har merknader til verneforslaget. Statens landbruksforvaltning har ingen merknader til forskriftene eller avgrensningene av verneområdene.

Aurskog-Høland kommune er generelt positiv.

NVE kan ikke se at verneforslagene kommer i konflikt med vassdrags- og energiresurser. De foreslåtte verneområdene ligger i de vernede Haldenvassdraget og Mossevassdraget. Vern etter naturmangfoldloven i vernede vassdrag utfyller vassdragsvernet og vurderes som en styrke for dette.

Fylkesmannens kommentar til høringsuttalelsene: Det er ingen høringsuttalelser som går spesifikt på dette området.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen mener at verneforslaget bygger på en god og grundig prosess. Området har høye biologiske kvaliteter samtidig som det har en tilstrekkelig god arrondering. Med bakgrunn i overnevnte ber Fylkesmannen i Oslo og Akershus om at Knølltjerna naturreservat blir opprettet. Fylkesmannen foreslår den områdeavgrensningen som var på høring. Fylkesmannen foreslår at forslag til verneforskrift som var på høring vedtas.

Direktoratets tilråding: DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Knølltjerna som naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Knølltjenna naturreservat opprettes i henhold til vedlagt forskrift og kart.

5. Hæstad naturreservat, Fyresdal kommune, Telemark fylke

Totalareal 9680 daa, hvorav 3300 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag: Området ligg nordvest for Spokkeligrend i den nordre delen av Fyresdal kommune. Det er et større ås- og fjellparti øst for Mjåvatn og nord for gården Hæstad og grenser inn til Tokke kommune i nord.

Omtrent to tredjedeler av lokaliteten ligger under tregrensa. Mye av dette arealet er preget av skrinn fjellgranskog og fjellfuruskog, men mot Gullbergdalen/Mjåvatn i vest, ved Hommantjørnane i øst, og mot Fossås(-Hæstad) i sør er det også mer produktiv granskog av mellomboreal type.

Tre kjerneområder med gammel og tildels storvokst granskog er skilt ut. Her opptreer omkring 800 moh. i tilknytning til sør- og vest- eksponerte morenerygger eller små bergheng grovvokst, svært gammel blåbærgranskog med mange trær med anslått alder 150-200 år, og noen trolig over 300 år gamle. Det er lite dødved/læger av gran, men det er enkelte steder registrert innslag av grov, gammel gadd og gaddlæger av furu, samt mye læger (og lite stående) av bjørk. Dette skogbildet gir klart inntrykk av at man her har mer eller mindre 1. generasjon med granskog.

Mye åpen og ganske skrinn furu- og furu-bjørkeskog opptreer der det er mere grunnlendt. Furu virker generelt hardere hogd ut enn grana, og det er i de store furuhei-områdene nesten helt fritt for virkelig gamle furuer eller furugadd, men stedvis i øst er det en del eldre furu (opp mot 150 år, enkelte over 200 år).

Der forekommer også et rikere sørberg/rasmarksområde, med elementer av lågurtgranskog, rik boreal lauvskog (med bjørk, selje, osp, rogn) og åpne rasmarkspartier med en artsrik lågurt- og høystaudeflora som her går opp til 900 m oh.

Større fattigmyrområder finnes særlig på flatene i øst, mellom Hommanstjørni og Auverstjørn. Snaufjellområdene synes å være helt dominert av fattige vegetasjonstyper, med røsslynghei-blåbærhei.

Lokaliteten har vernekvalliteter først og fremst knyttet til (i) størrelse kombinert med liten påvirkningsgrad, og (ii) forekomst av meget gammel granskog. En hovedmålsetting med vern av Hæstad vil være å sikre et større, sammenhengende, lite påvirket område med vestlige utposter av (svært) gammel granskog i tilnærmet naturtilstand. Dette er en viktig type i Fyresdal, og Hæstad framstår som et egnet objekt for å sikre denne typen. Mye av skogen på lokaliteten er imidlertid fjell-nært, og fanger i mindre grad lavereliggende (mellomboreale) arealer med gammel granskog. Men på den andre siden er en god del av den høyereliggende granskogen på Hæstad storvokst og produktiv, og således rimelig representativ også for lavereliggende gammelskogen i Fyresdal. Samlet sett vurderes lokaliteten å være av regional verneverdi (**).

Formålet med naturreservatet er å ta vare på et stort og sammenhengende område med lite påvirka og urørt granskog. Området har en særlig pedagogisk og vitenskapelig verdi som et representativt høgereliggende nordborealt skog- og heiområde i Vest-Telemark/Setesdals-regionen. Området er dominert av fattig barskog, delvis i mellomboreal men hovedsakelig i nordboreal sone. Det finnes rikere sørberg og områder med rasmark med element av lågurtgranskog, rik boreal lauvskog og åpne rasmarkparti med lågurt- og høgstaudeflora opp mot 900 mo.h. Kjernepartiene inneholder svært gammel, grovvokst og urørt blåbærgranskog. Enkelte steder finnes innslag av stor gammel gadd av furu og mye læger av bjørk. Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Planstatus: Området er en del av Setesdal Austhei villreinområde.

Inngrepstatus: Den gamle støylen Gullborgdalen omfatter et velholdt hus og en gammel låve. Denne ligger rett på utsiden av det planlagte reservatet. Det er også spor etter en gammel støyl til her inne (Fistøyl). Det går et traktorspor opp lia en halv km inn i området fra Fossås. Sporet

fortsetter som sti inn til Ringtjørn og videre inn til Gullborgdalen. Det ligger også en gammel gruve (Hestekvævgruva; kobberkis) mellom Vehov og Fjellstøynuten. Den ligger i helt glissen fjellskog, og har enkelte åpne, ikke-tilgrodde tippauger.

Høring: Verneforslaget ble sammen med et annet område i Telemark, sendt på høring til sentrale høringsinstanser, berørte grunneierne, kommunen, fylkeskommunen, samt til Fyresdal Bondelag, Fyresdal Jakt og Fiskarlag, Fyresdal skogeigarlag, AT Skog, Naturvernforbundet i Telemark, NJFF Telemark, NOF Telemark, NVE Region Sør, Vest-Telemark Kraftlag AS, Telemark Turistforening, Telemark Bonde- og Småbrukarlag, Telemark Bondelag, Telemark Botaniske Forening, Telemark Geologiforening, Statens Kartverk, Statens navnekonsulenter for Østlandet og Agderfylkene.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

NVE viser til felles brev av 3. november 2004 fra DN og NVE der forholdet mellom vassdrags/energianlegg og verneområder er omtalt. NVE viser til at det foreslåtte Hæstad naturreservat ligger i det verna vassdraget Songedalsåi. NVE uttaler videre at naturreservater i vernede vassdrag utfyller vassdragsvernet og vurderes som en styrke for dette.

Naturvernforbundet i Telemark legger til grunn de verneverdiene som er dokumentert av Fylkesmannen, samt innspill fra berørte grunneiere. De legger også vekt på at det her er snakk om frivillig vern av større sammenhengende områder, der disse områdene framstår som natur med lite påvirkning og urørt gammel skog.

Det at det sannsynligvis finnes mer verneverdige områder i Vest-Telemark, er ikke et argument for at en ikke skal verne disse områdene, for slike områder blir som oftest ikke tilbudt som frivillig vern. Så konsekvensen kan da bli at både de "beste" og "nest beste" områdene med sine verneverdier, går tapt. NTV ser det ikke som et problem at det blir verna for mye natur i Norge, det er vel heller det motsatte som er tilfelle.

NTV slår fast at verneverdiene er til stede i Hæstad og Fugldalen, og ser utelukkende positivt på denne planen. NTV støtter derfor at disse naturreservatene blir oppretta.

Norges Handikapforbund, Oslofjord vest uttaler at for deres gruppe – mennesker med nedsatt funksjonsevne – er det viktig å ivareta deres interesser og behov for å komme på lik linje med mennesker med full førlighet.

Til å komme ut i naturen har de behov for hjelpemidler og løyver til bruk av disse i naturområder. Det kan være i forbindelse med besøk hos venner/kjente med eksisterende hytter i slike/disse områder eller for å delta på arrangement i slike eller andre naturområder, eller rett og slett for å få en naturoppleving.

Mennesker med nedsatt funksjonsevne stiller krav om likestilling for å bruke og komme ut i naturen, selv om de må bruke hjelpemidler. Det bør komme med i dette og tilsvarende høringer om at: Ingen skal utestenges fra slike områder, selv om handicap gjør at de må bruke hjelpemidler – som t.d. snøscooter – eller om nødvendig – ATV.

Fylkesmannens kommentarer til høringsuttalelsene:

I alle verneområdene er det i utgangspunktet forbode med motorferdsel, jf. vernereglane § 5a, likevel er det normalt høve til bruk av motorferdsel til nokre få gjeremål spesifisert i § 6 i vernereglane. Det er og høve til å søke dispensasjon for andre oppdrag der det kan vera behov for motorisert transport med heimel i eit av punkta i § 7 i vernereglane. Vi ønskjer så lite motorferdsel som mogeleg i eit naturreservat.

Når det gjeld bruk av ATV vil dette lett kome i konflikt med verneverdiane ved at det blir køyrespor i myrar og større slitasje på marka.

Ut over det unntaket som er gjort for sikringsarbeid og tilsyn, og høve til å søke dispensasjon for bruk av motorferdsle til slikt arbeid, så vil alle tiltak som medfører inngrep og motorferdsle i desse områda, vera forbode etter vernevedtak slik som vernereglane er utforma.

Fylkesmannen si tilråding: Fylkesmannen tilrår at området blir fredet som naturreservat med slik avgrensing og verneforskrift som i høringsforslaget, men med justering av forskriften slik som nemnt ovenfor.

Direktoratets tilråding: DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og

avgrensning av verneområdet. Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Hæstad som naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Hæstad naturreservat opprettes i henhold til vedlagt forskrift og kart.

6. Lundsneset naturreservat (utvidelse), Halden og Aremark kommuner, Østfold fylke.

Utvidelsesarealet er 3682 daa. Dette omfatter 2882 dekar skog, hvorav 2305 daa produktiv skog, og 800 dekar vannareal. Nytt totalareal er 26 050 daa, hvorav 5650 daa vannareal.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Verneforslaget omfatter forslag til utvidelse av Lundsneset naturreservat. Forslaget til utvidelse av Lundsneset startet opp som en tradisjonell verneprosess, men underveis i prosessen ble det inngått forhandlinger med berørt grunneier om forskrift og erstatning, slik at prosessen i sluttfasen har vært som ved frivillig vern.

Utvidelsesforslaget omfatter 2882 dekar skog og ca. 800 dekar vannareal i den sørligste del av Søndre Boksjø slik at hele norsk del av sjøen og øvre deler av utløpselva (Hallerødelva) vil inngå i et fremtidig verneområde. Området foreslås vernet som naturreservat som en utvidelse av det etablerte Lundsneset naturreservat.

Dette verneforslaget er et ledd i det nasjonale arbeidet med vern av skog. Det er imidlertid også betydelige verneverdier knyttet til Søndre Boksjø, fuglelivet og landskapet. Fuglelivet er særpreget med bl.a. hekkende fiskeørn, storlom og laksand. I Østfold er det uvanlig at fiskeørn hekker på småøyer i innsjøer som her. Arten er sårbar for forstyrrelser fra ferdsel på sjøen i hekketiden - slik også flere av de andre artene er. I øvre del av Hallerødelva finnes en livskraftig og god stamme av stedegen ørret og en interessant øyenstikkerfauna er knyttet til elva. Søndre Boksjø med omgivelser utgjør et egenartet og vakkert sjø- og skoglandskap, og er den eneste store innsjøen i Østfold som ikke er tilgjengelig fra offentlig vei. Området er tilnærmet ubebygget, og det finnes ingen høyspentlinjer, master eller lignende i verneområdet. I nordvest, nord og øst er sjøen omkranset av Lundsneset naturreservat (opprettet 1993) i Norge og Tresticklan nasjonalpark (opprettet 1996) på svensk side.

Målet med utvidelsen er å sikre helheten i dette naturskjønne området med landskapsrommet rundt Søndre Boksjø, plante- og dyrelivet og kvalitetene for friluftsliv. I Sverige grenser Tresticklans nasjonalpark til Søndre Boksjø på østsiden, men det gjenstår arealer i sør som ikke inngår i noe verneområde. Det er imidlertid igangsatt et arbeid på svensk side der målsettingen er å fremme et forslag om et nytt verneområde fra nasjonalparkgrensen frem til utløpselva (Hallerødelva) i vest. Hvis dette - og utvidelsesforslaget som nå tilrås – realiseres, vil hele Søndre Boksjø med omkringliggende naturområder inngå i et samlet verneområde.

Formålet med naturreservatet er å bevare et barskogsområde som representerer et furuskogdominert utsnitt av sin naturgeografiske region med de landskap, terrengformer, vegetasjonstyper og vegetasjonsgradienter som tilhører regionen. Formålet er også å bevare en innsjø med en karakteristisk fuglefauna, bl.a. hekkende fiskeørn og storlom. Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: Det ligger tre hyttetomter i området. Selve hyttetomtene inngår ikke i verneforslaget, men det går veier gjennom verneområdet ned til hyttene. Det ligger en båtplass innen verneområdet.

Spesielt om saksbehandlingen:

Lundsneset naturreservat inngikk i den første runden av landsplan for vern av barskog og ble vernet som naturreservat i 1993. Det har vært ønskelig at hele Søndre Boksjø og omkringliggende arealer ble vernet for å sikre verneinteressene i området. Det foreliggende verneforslaget sikrer hele den norske delen av Søndre Boksjø. På denne bakgrunn stilte MD seg i brev av 6.6.2006 til DN positive til at det ble igangsatt en verneprosess med tanke på utvidelse av Lundsneset naturreservat.

Verneforslaget omfatter forslag til utvidelse av Lundsneset naturreservat samt endring av forskrift for det eksisterende naturreservatet. Forslaget til utvidelse av Lundsneset startet opp som en tradisjonell verneprosess, men underveis i prosessen ble det inngått forhandlinger med berørt grunneier om forskrift og erstatning, slik at prosessen i sluttfasen har vært som ved frivillig vern.

Høringsuttalelser: Verneplanen ble sendt på høring til sentrale høringsinstanser, berørte grunneiere, berørte kommuner og fylkeskommunen, samt til Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Haldenvassdragets Skogeierforening, Østfold Bondelag, Østfold bonde- og småbrukerlag, Naturvernforbundet i Østfold, Østfold Botaniske Forening, Østfold Entomologiske Forening, NJFF Østfold, Halden Soppforening, Fortum Distribusjon, Naturvernforbundet i Halden, Østfold O-krets, Interessegruppa Mer Villmark Nå, Statsskog Sør-og Vestlandet, Dals-Eds kommun, Tistedalen Friluftslag, Bjerkebekk Idrettslag, Halden Skiklubb, Østfold skogselskap.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Følgende parter har ingen merknader til verneforslaget: Statens vegvesen, Avinor, Forsvarsbygg, Dals-Eds kommune, Direktoratet for mineralforvaltning. Følgende parter støtter verneforslaget: Naturvernforbundet i Østfold, Halden Soppforening, Dalslands miljøkontor på vegne av Dalslandskommunernas Kommunalförbund, Østfold Botaniske Forening.

En grunneier protesterer mot forslaget om ferdselsforbud i en del av Søndre Boksjø. Bruker som grunneier sjøen aktivt til fiske og padling i sommerhalvåret. Forbudet innebærer at det ikke kan fiskes i den aktuelle perioden, noe som er en svekkelse av eiendomsretten. Viser til at han har båt liggende nordvest i sjøen, og at denne brukes jevnlig.

En grunneier protesterer mot det foreslåtte ferdselsforbudet i deler av Søndre Boksjø. Forbudet virker svakt faglig begrunnet og representerer en betydelig inngripen i eiendomsretten. Har i alle år benyttet sjøen til rekreasjon. Dagens ordning med ferdselsforbudssoner bør være godt nok for å ivareta de nødvendige hensyn. Det er uforståelig og ulogisk at ikke alle grunneiere rundt Søndre Boksjø behandles likt. Det er vanskelig å forstå at dette rettslig kan forsvares. Det vises til §§ 6.6, 6.7 og 7.8. Rett til bruk av motorbåt må gjelde alle grunneiere til Søndre Boksjø.

I brev til DN gjentas krav om rett til umotorisert ferdsel i Søndre Boksjø.

En hytteeier gjør oppmerksom på hvem som er eier av Orreholmen og ber om at det ikke legges urimelige restriksjoner på deres ferdsel, tilgang og bruk av Søndre Boksjø og Orreholmen.

Et ferdselsforbud vil være et hinder for tilgang til Orreholmen fra norsk side. Ønsker følgende:

- en dispensasjon fra ferdselsforbudet i sjøen,
- unntak fra forbudet mot motorbåt tilsvarende det som er foreslått for eier av Hallerød,
- å kunne fortøye og trekke båt på land på norsk side og benytte vei med grunneieres tillatelse, - å vedlikeholde bebyggelse på Orreholmen, jf. § 4 nr. 11 i foreslått forskrift.

Har fiskerett i sjøen, ønsker dispensasjon fra ferdselsforbudet for fiske, viser til at Fylkesmannen vil foreslå at slik dispensasjon gis andre grunneiere/rettighetshavere. Protesterer mot forskjellsbehandling.

Foreslår at formuleringen ”i trasé godkjent i forvaltningsmyndigheten” droppes i foreslått bestemmelse om rett til bruk av motorbåt for brukere av hytta på Orreholmen. Ber om at det tas inn et tillegg om dispensasjon for kjøring på vei til Søndre Boksjø.

Foreslår endring i dispensasjonsbestemmelse om båtplass ved land for eier av Orreholmen. Viser til at de har hatt båtplass i Søndre Boksjø siden 1950 med ulike plasseringer.

Halden kommune ser det som positivt at det inngås avtaler om frivillig skogvern som her.

Det er positivt at det gjøres visse unntak i verneforskriften, for eksempel for jakt og uttransport av felt hjortevilt, og bruk og vedlikehold av veiene til Lille og Store Sandvik og Hallerødseter. Ut over dette har kommunen ingen kommentar til forskriften.

Länsstyrelsen i Västra Götalands Län ser positivt på at reservatet utvides med det foreslåtte området. Sammen med den planlagte utvidelsen av Tresticklans nationalpark på svensk side vil dette gi et meget stort, relativt upåvirket område et langsiktig vern. Utvidelsen forsterker de kvaliteter som karakteriserer nasjonalparken, som urørthet, størrelse og villmarksfølelse. En utvidelse er også positivt for det biologiske mangfoldet. Det er meget verdifullt at vannmiljøet i Hallerødelda vil inngå i reservatet.

Fra et friluftslivssynspunkt ville det også være positivt om fisket i området kunne gjøres mer tilgjengelig for allmennheten. Helst bør en felles fiskerettutredning gjennomføres for hele sjøen som et ledd i arbeidet for å gjøre området attraktivt for fiske.

Den foreslåtte verneforskriften virker stort sett vel avveid. Länsstyrelsen mener likevel det bør gjøres et generelt unntak fra forskriften for kalking av Søndre Boksjø, da det synes upraktisk at det må søkes om tillatelse for hver kalking.

Bestemmelsen om utsetting av dyr bør om mulig presiseres og tilpasses den tilsvarende forskrift for Tresticklans nationalpark, der forbudet gjelder *"inplantering av för området främmande väkst- eller djurart"*.

Når det gjelder avgrensning, har ikke Länsstyrelsen mulighet til å bedømme dette i detalj. Høringskartet viser ikke tydelig om tilstøtende landarealer til Hallerødelda inngår i forslaget, men det er verdifullt dersom det kan opprettes en 50 m bred vernesone på begge siden av elva.

Telenor Eiendom Holding AS forutsetter at verneforslaget ikke vil bli til hinder for at Telenor opprettholder sin drift av telekommunikasjonsanlegg, at endringer på anleggene kan foretas og at det ikke legges restriksjoner på adkomst til anlegg.

Statnett uttaler at verneforslaget ikke kommer i konflikt med Statnetts eksisterende eller meldte anlegg. Statnett planlegger en ny kraftforbindelse fra Øst-Norge til Sør-Sverige, men p.t. er det ingen av traseforslagene som berører det foreslåtte naturreservatet.

Norges vassdrags- og energidirektorat kan ikke se at verneforslaget kommer i konflikt med vassdrags- og energiinteresser. Peker på at forslaget om utvidelse ligger i det vernede vassdraget 001/1 Enningdalselva. Naturreservater i vernede vassdrag utfyller vassdragsvernet og vurderes som en styrke for dette.

Interessegruppa Mer Villmark Nå ser positivt på den foreslåtte utvidelsen. Særlig viktig er vern av skog på dype løsmasser og den resterende del av Søndre Boksjø.

Det bes om at miljøvernmyndighetene tar et nytt initiativ for å inkludere ytterligere arealer gjennom frivillig vern, og det vises særlig til dårlig arrondering av reservatet ved Bjørndalen, samt et mindre areal vest for Bjørndalstjern på samme eiendom som omfattes av reservatutvidelsen. Prinsipielt bør all jakt forbyes i reservater i skog- og innsjølandskap. Det vises til regler i inntilliggende verneområder på svensk side.

Den foreslåtte ferdselsforbudsperioden i Søndre Boksjø er helt urimelig. Det bør brukes samme datoer som i Sverige, 01.04.- 31.08.

Østfold entomologiske forening anbefaler sterkt en utvidelse av reservatet som foreslått.

Foreningen vil gjerne også kunne gjøre undersøkelser for eventuelt å konstatere om området har kvaliteter som bør føre til styrking av beskyttelsen i form av artsfredninger eller lignende.

Norges Naturvernforbund, Skogutvalget støtter utvidelsen av reservatet, og håper det kan være mulig å utvide reservatet også i andre retninger, jf. at et større opprinnelig areal ble registrert som verneverdig.

Dalslands miljøkontor gir i uttalelse ettersendt fra fylkesmannen støtte til verneforslaget, men ber om at det vurderes hvordan kalking av sjøen enklest skal muliggjøres i forskriften

Fylkesmannens kommentar til høringsuttalelsene:

Til uttalelsen fra Länsstyrelsen i Västra Götalands Län

I den eksisterende verneforskriften for Lundsneset naturreservat omfattes kalking av Søndre Boksjø av dispensasjonsbestemmelsen i kap. VI nr. 5. I høringsforslaget til ny forskrift er dette videreført i dispensasjonsbestemmelsen i § 7 nr. 3, som også omfatter andre tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk.

Kalking av Søndre Boksjø skjer pr. i dag i regi av svenske myndigheter, på begge sider av riksgrensen, i hht. en ikke tidsavgrenset tillatelse gitt Dals-Eds kommune i medhold av verneforskriften i 2001. Sjøen inngår i et vassdrag der flere sjøer på svensk side blir kalket. Søndre Boksjø kalkes hvert 3. år. Nedre del av vassdraget (Enningdalselva) ligger i Norge og renner ut innerst i Iddefjorden. Enningdalselva har bestander av bl.a. laks og elvemusling.

Etter Fylkesmannens oppfatning bør kalking fortsatt kunne skje i Søndre Boksjø i regi av offentlige myndigheter i henhold til en kalkingsplan. Fylkesmannen ser at det kunne være et alternativ å endre verneforskriften slik at denne kalkingen kan skje med direkte hjemmel i forskriften. Vi vil likevel anbefale at nåværende ordning med dispensasjoner som gjelder for flere år opprettholdes. Dette er etter høringen drøftet muntlig med Länsstyrelsen, som ikke hadde innvendinger mot en slik praksis.

Når det gjelder bestemmelsene om utplanting/utsetting av planter og dyr, har Fylkesmannen lagt DN's forskriftsmal til grunn. Bestemmelsene er etter det vi kan se, mer vidtfavnende enn tilsvarende bestemmelse i Tresticklans nationalpark, da de også rammer utplanting/utsetting av stedeagne arter. Fylkesmannen ser det som mest hensiktsmessig at forskriften her følger norsk mal. Verneforslaget omfatter enn sone langs Hallerødelva. Bredden på sonen varierer med terrenget og er for det meste ca. 20-40 m. Etter Fylkesmannens vurdering ivaretar dette de viktigste kantsonefunksjonene langs elva.

Fylkesmannens kommentar til uttalelsen fra Telenor Eiendom Holding AS:

Vi kjenner ikke til at noen eksisterende telekommunikasjonsanlegg berøres av verneforslaget.

Fylkesmannens kommentar til uttalelsen fra Interessegruppa Mer Villmark Nå:

Både de arealene som ikke er inkludert i verneforslaget i Bjørndalen og arealene vest for Bjørndalstjern ligger utenfor eiendommen Hallerød. Fylkesmannen har etter en totalvurdering ikke funnet det hensiktsmessig å forsøke å inkludere disse arealene i dette verneforslaget nå, selv om det arronderingsmessig ville ha vært ønskelig med en annen avgrensning i Bjørndalen.

Når det gjelder perioden med ferdselsforbud, har Fylkesmannen videreført de datoene som i dag gjelder for sonene med ferdselsforbud. Dette er "standard" datoer i Østfold for ferdselsforbud knyttet til fuglers hekking i verneområder. Fylkesmannen er ikke uenig i at en noe lengre periode kunne være ønskelig, men har i en avveining mot friluftinteressene valgt å beholde nåværende ferdselsforbudsperiode. Utvidelsen av området som blir omfattet av ferdselsforbud, vil etter Fylkesmannens syn uansett innebære en vesentlig bedre beskyttelse av hekkende fugler i Søndre Boksjø enn i dag.

Til spørsmål rundt ferdsel i nordre del av sjøen

Det bør etter Fylkesmannens syn kunne gis dispensasjon fra ferdselsforbudet til grunneiere og visse rettighetshavere (f. eks. leietakere av hytte med eksisterende båt plass i S. Boksjø) for fiske fra båt. Det bør tas inn en egen dispensasjonshjemmel for dette i forskriften. Dispensasjon bør bare gis i tilfeller der det ikke er mulig å unngå ferdsel i ferdselsforbudssonen p.g.a. båtplassenes beliggenhet. Det bør knyttes betingelser til tillatelsene, som for eksempel krav til minsteavstand til holmer med hekkende fugl.

Det bør ikke åpnes for bruk av motorbåt i det opprinnelige reservatet ut over det som er foreslått for Hallerød (§§ 6.6, 6.7 og 7.8) og Orreholmen (se nedenunder). Bestemmelsene for Hallerød er foreslått i forbindelse med avtalen om frivillig vern på eiendommen og gjelder i all hovedsak den delen av sjøen som pr. i dag ikke er fredet. Avtalen om frivillig vern og en revisjon av ferdselsbestemmelsene i det nåværende reservatet må anses som separate saker. Det er etter Fylkesmannens syn ikke grunnlag for en liberalisering av bestemmelsene om motorferdsel i det nåværende reservatet.

Orreholmen

I tilknytning til opprettelsen av Lundsneset naturreservat i 1993 ble eieren av Orreholmen, , som følge av en feil fra Fylkesmannens side ikke behandlet som part på korrekt måte. Fylkesmannen har blitt oppmerksom på dette i forbindelse med denne høringen. Forholdet krever at det nå gjøres tilpasninger i verneforskriften for å muliggjøre at eier kan bruke hytta uten uforholdsmessige ulemper.

Fram til fredningen i 1993 hadde eieren av Orreholmen avtale med Statskog om leie av båt plass ved Budalsvika. Han har i dag båt plass ved land i den svenske delen av sjøen. En fast båt plass er nødvendig for å kunne ha en hensiktsmessig adkomstmulighet til hytta på Orreholmen. På bakgrunn av at hytta ligger på norsk side av grensen, og at også båtplassen opprinnelig gjorde det, vil Fylkesmannen foreslå at det tas inn en dispensasjonshjemmel i verneforskriften for etablering av en båt plass for adkomst til Orreholmen. En slik ordning forutsetter at eier av Orreholmen inngår avtale med en grunneier om dette. En forutsetning for å gi dispensasjon må dessuten være at bruken av båtplassen ikke medfører for store ulemper for verneverdiene. Det er for eksempel lite ønskelig å etablere en båt plass i sonen med ferdselsforbud.

På grunn av sjøens størrelse bør det tillates bruk av motorbåt for eieren av Orreholmen i forbindelse med adkomsten til eiendommen. Det foreslås at det forskriftsfestes en rett for eieren til bruk av motorbåt for adkomst til holmen i godkjent trasé. Retten til bruk av motor bør etter fylkesmannens oppfatning kun gjelde adkomst og ikke for eksempel turkjøring eller fiske, dette for å redusere unntakene fra motorforbudet til et minimum. Det er i forslaget til denne bestemmelsen satt samme begrensning på motorstørrelse (6 hk) som i den foreslåtte bestemmelsen som gjelder rett til bruk av motorbåt for grunneieren på Hallerød.

Som nevnt over bør dispensasjon fra ferdselsforbudet for fiske bare gis i tilfeller der det ikke er mulig å unngå ferdsel i ferdselsforbudssonen p.g.a. båtplassenes beliggenhet. Brukere av Orreholmen har tilgang til betydelige sjøarealer uten ferdselsforbud, og dispensasjon bør derfor etter vår oppfatning ikke gis her.

Når det gjelder vedlikehold av bygninger, ser Fylkesmannen at det har oppstått en inkonsekvens i forskriften ved at det i § 4 er gjort unntak for vedlikehold av bygninger og anlegg i den nye delen av reservatet, men ikke tilsvarende for det nåværende reservatet. Fylkesmannen foreslår derfor en endring i § 4 nr. 11.

Sonen med ferdselsforbud

Fylkesmannen foreslår en viss innsnevring av området med ferdselsforbud sammenlignet med verneforslaget som ble sendt på høring. Endringen medfører etter vårt syn ikke vesentlige ulemper når det gjelder forstyrrelser på fuglelivet. Den innebærer at det beholdes en korridor uten ferdselsforbud på norsk side av grensen. Korridoren medfører at det kan stilles krav om at ferdsel i forbindelse med driften av turisthytta i Budalsvika i sin helhet skal foregå utenfor ferdselsforbuds-sonen, jf. den foreslåtte verneforskriften § 6 nr. 5. Fylkesmannen foreslår en endring av denne bestemmelsen i tråd med dette.

Justeringen av sonen åpner for bruk av et noe større sjøareal ved Orreholmen for bl.a. fiske.

Hallerød

I foreslått § 6 nr. 6 og 7 er det gitt rett til bruk av båt med påhengsmotor på Hallerød. Slik høringsforslaget er formulert, gjelder dette hele den norske delen av sjøen utenom sonen med ferdselsforbud. Fylkesmannens intensjon har imidlertid vært at retten skulle være knyttet til den delen av sjøen som pr. i dag ikke er fredet, m.a.o. ikke har motorbåtforbud. Det har vært vår forståelse at dette har vært utgangspunktet også for grunneier. I brev fra grunneieres advokat 05.06.08 heter det således: "Slik ferdselsforbudet på sjøen er avgrenset er dette akseptabelt for grunneier - forutsatt at ordinær ferdsel på resten av sjøen kan opprettholdes som tidligere - herunder motorisert ferdsel". Det foreslås derfor en endring i den foreslåtte bestemmelsen der en geografisk begrensning tas inn. På det reviderte, foreslåtte vernekartet er det lagt inn en grenselinje ved Store Sandvik. Grenselinjen er foreslått lagt her av praktiske grunner med utgangspunkt i siktelinjer i sjøen mellom en odde og to skjær. Denne avgrensningen innebærer at noe areal i det nåværende reservatet gjøres tilgjengelig med motorbåt i medhold av § 6 nr. 6 og 7, men Fylkesmannen mener at dette ikke medfører vesentlige ulemper for verneverdiene. Grunneieren på Hallerød er gjort kjent med Fylkesmannens forslag.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen har på bakgrunn av høringen utarbeidet et revidert forslag til vern av området. Det er ikke foreslått endringer i reservatgrensen etter høringen. Derimot foreslås en justering av sonen med ferdselsforbud i Søndre Boksjø, samt noen endringer i forskriften.

Fylkesmannen foreslår følgende endringer i forslaget til ny verneforskrift:

§ 4

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for:

- nr. 11 Vedlikehold av *lovlig oppførte bygninger og brygger.*

§ 6

Ferdselsbestemmelsene er ikke til hinder for:

- nr 5. Nødvendig ferdsel med motorbåt på Søndre Boksjø i forbindelse med drift av turisthytta i Budalsvika *utenom sonen nevnt i § 5 nr. 4.*
- nr. 6. Bruk av en båt med påhengsmotor inntil 6 hk for grunneieren på Hallerød *sør for grenselinje på vernekartet og utenom sonen nevnt i § 5 nr. 4 i perioden med ferdselsforbud.*

- nr. 7. Bruk av inntil fire båter med elektrisk motor på Søndre Boksjø for grunneieren på Hallerød, og den grunneieren gir tillatelse, *sør for grenselinje på vernekartet og utenom sonen nevnt i § 5 nr. 4 i perioden med ferdselsforbud.*
- nr. 8 *Bruk av en båt med påhengsmotor inntil 6 hk for adkomst til gnr. 37 bnr. 46, Orreholmen, for brukere av eksisterende hytte, i trasé godkjent av forvaltningsmyndigheten.*

§ 7

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

- nr. 9. *Umotorisert ferdsel for grunneiere og rettighetshavere for utøvelse av fiske i sonen nevnt i § 5 nr. 4 i perioden med ferdselsforbud.*
- nr. 10. *Etablering av båt plass i Søndre Boksjø for eier av gnr. 37 bnr. 46, Orreholmen.*

Fylkesmannen anbefaler utvidelse av Lundsneset naturreservat og revisjon av verneforskriften slik forslaget er oversendt direktoratet.

Direktoratets tilråding: I det eksisterende Lundsneset naturreservat, heter det i forskriften at beiting er tillatt som på vernetidspunktet. Fylkesmannen tilrår at dette opprettholdes også for det nye naturreservatet. Direktoratet støtter fylkesmannens vurdering av dette, og legger til grunn at tidspunktet for vernet er opprettelsen av Lundsneset naturreservat 9.7.1993.

DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelsen av Lundsneset naturreservat. Samtidig oppheves forskrift nr. 698 av 09.07.1993 om fredning av Lundsneset naturreservat, Aremark og Halden kommuner, Østfold.

MDs tilråding

Vedrørende hytte og båt plass knyttet til eiendom på Orreholmen

MD viser til Fylkesmannens omtale ovenfor vedrørende Orreholmen. MD har mottatt telefonhenvendelse og brev fra ny eier av Orreholmen. I brevet datert 17.4. 2012 informeres det om at man i kontakt med grunneier har fått tilsagn om veitilgang, parkering, båt plass og båt opplag ved Boksjøen nær Ødegården/elven mellom Nordre Boksjø og Søndre Boksjø.

MD har også fått oversendt fra Fylkesmannen i Østfold brev av 15.10.2012 til ny eier av Orreholmen. I brevet framgår bl.a. at det gis dispensasjon for etablering av ny båt plass og motorferdsel til Orreholmen på nærmere beskrevne vilkår.

Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Lundsneset naturreservat opprettes i henhold til vedlagt forskrift og kart.

Samtidig oppheves forskrift nr. 698 av 9.7.1993 om fredning av Lundsneset naturreservat, Aremark og Halden kommuner, Østfold.

7. Gaupesteinsmarka naturreservat, Hobøl, Ski og Enebakk kommuner, Østfold og Akershus fylker

Totalareal 6568 daa, hvorav 5183 daa produktiv skog.

Spesielt om saksbehandling: Verneforslag for Gaupesteinsmarka ble oversendt fra DN til MD ved brev av 5.10.2011 som en egen tilråding.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag: Gaupesteinsmarka ligger ca 5 km rett øst for Ski sentrum. Området har tidligere vært registrert i forbindelse med inventering av verneverdig barskog på 1980-tallet, og i forbindelse med naturtyperegistrering i Ski og Enebakk

kommune i 2005 og 2006. I tillegg har lokalt interesserte og andre samlet informasjon om artsmangfold i området.

Området utgjøres av skrinne fururygger med fattig lavfuruskog og røsslyngblokkebærskog. Disse ryggene strekker seg i nordvest-sydøstretning, og er gjennomskåret av flere markerte sprekkedaler, ofte med mindre bekker, med retning nordøst-sydvestretning. I sprekkedalene er det rikere vegetasjon, med blåbær- og lågurtgranskog, og i enkelte fuktige drog svartorsumpskog. Høydegradienten strekker seg fra ca. 130 til 300 meter over havet. Det finnes flere myrer innenfor undersøkelsesområdet. En del er allerede grøftet, mens enkelte store myrer er fortsatt intakte. Store deler av området er hogstklasse 5, men mangler strukturer som er typisk for naturskogen. Jevnt over er det spredt med død ved. I furuskogen er det svært lite læger, men noe innslag av gadd. Selv om furuskogen kan være gammel, er det lite innslag av gamle trær. Grove furer ble ikke påvist. I granskogen er det en del død ved spredt, men hovedsakelig av yngre og midlere nedbrytningsstadier, men sterkt nedbrutte stokker finnes. Store deler av granskogen er i aldersfase og dårlig sjiktet. Mindre arealer er i oppløsningsfase med konsentrasjoner av en del død ved. Det er mulig å finne morkne stubber etter tidligere plukk- og tynningshogster over det meste av arealet, og kontinuiteten virker brutt. Heller ikke i granskogen er det mange gamle eller særlig grove trær. Deler av området er inngrepsfritt.

Totalt 25 rødlistede arter er kjent fra området: Det ble funnet 11 rødlistede arter av vedboende sopp, hvorav to sterkt truet (urskogskjuka og *Oligoporus hydnoidea*) og to sårbare, tre rødlistede lavarter, en rødlistet mose (VU) og flere signalarter for artsrike, eldre naturskoger. Det er imidlertid langt mellom de enkelte forekomstene, og få funn av hver art. Dette kan fortelle om et historisk brudd i skogkontinuiteten. Flere av artene er imidlertid svært sjeldne for Follo-regionen, og signaliserer at området trolig er nærmere naturskogstilstand enn det aller meste innenfor samme region. Lungeneversamfunnet er dårlig utviklet, med bare få påviste arter, til tross for godt innslag av grove osper. Det er registrert flere rødlistede fuglearter, for eksempel de sårbare (VU) artene hønsehauk, nattravn, dvergspett, lercefalk og konglebit, samt gaupe (VU), som antas å ha leveområde i Gaupsteinmarka.

Viktige vernekriterier som trekker opp er størrelse, urørthet, store arealer med gammelskog, inngrepsfrie områder samt et høyt potensial for restaurering av området mot en naturskogstilstand. Et forholdsvis rikt artsmangfold er av stor betydning. Mangler ved dagens skogvern som området dekker er særlig "gjenværende, forholdsvis intakte forekomster av lavereliggende skog i boreonemoral sone", samt "gjenværende større forekomster av gammel skog med preg av skog under overveiende naturlig dynamikk". Samlet sett vurdert som et regionalt verneverdig skogsområde (**).

Formålet med naturreservatet er å bevare et stort og relativt lite påvirket skog- og landskapsområde, som representerer fattige til middels rike skogtyper med gran og furu i lavereliggende trakter over marin grense i Sørøst-Norges grunnfjellsstrøk. Området har særskilt betydning for biologisk mangfold. Området har stor verdi for naturopplevelse og friluftsliv. Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: Det går traktorveier inn i det foreslåtte verneområdet, og det er et skiløypenett som går inn i og gjennom området.

Høringsuttalelser: Verneplanen ble sendt på høring til sentrale høringsinstanser, berørte grunneiere, kommuner og fylkeskommuner, samt til Forsvarsbygg Østlandet, Fortum Distribusjon A/S, Hafslund Nett, Oslo Energi, Viken Skogeierforening, Akershus Bondelag, Østfold Bondelag, Østfold bonde- og småbrukerlag, Norsk Botanisk Forening Østlandsavd., Østfold Botaniske Forening, Naturvernforbundet i Østfold, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, Norsk Ornitologisk Forening Oslo og Akershus, Ski Naturvernforening, Østfold Entomologiske Forening, DNT Oslo og Omegn, Oslo og Omland Friluftsråd, Skiforeningen, Sørmarkas Venner, NJFF Østfold, NJFF Akershus, Tomter Speidergruppe, Ski speidergruppe, Østfold O-krets, Akershus og Oslo orienteringskrets, Kolbotn & Skimt O-lag, Hobøl Idrettslag O-gruppa.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Norges vassdrags- og energidirektorat kan ikke se at verneforslaget kommer i konflikt med vassdrags- og energiinteresser.

Statens Vegvesen, region Øst kan ikke se at forslaget i nevneverdig grad berører forhold innen deres ansvarsområder, og har ingen merknader.

Forsvarsbygg på vegne av Forsvaret, anser det unødvendig med merknader, da militær operativ virksomhet er unntatt i bestemmelsene.

Direktoratet for mineralforvaltning (tidl. Bergmesteren) har ingen merknader.

Norsk Botanisk Forening ser helt klart verdien av et verneområde på bakgrunn av stadig færre gammelskogsområder, rødlistede arter, store myrer, områdets potensiale for truede arter og betydningen for natur- og friluftsopplevelse og støtter forslaget.

Østfold Fylkeskommune er positive til reservatet, som vil bidra til å sikre viktige biotoper og bevare et viktig friluftslivområde. Det er svært positivt med frivillig skogvern. Fylkeskommunen har ingen kommentarer.

Hobøl kommune har ingen innspill. Foreslåtte vernebestemmelser og avgrensning i Hobøl vil ivareta formålet med reservatet på en god måte.

Enebakk kommune slutter seg enstemmig til verneforslaget.

Ski kommune stiller seg enstemmig positiv til forslaget. Vernekartet bes oppdatert, slik at alle eksisterende skiløypestråser fremgår. En løype som maskinprepareres, mangler på vernekartet. Videre ønskes avklaring om turorientering anses som et "idrettsarrangement", som det ev. må søkes dispensasjon til. I Follo finnes turorienteringen, "Skautraveren", med 3-6 poster i reservatet, satt ut fra mars/april til november, der postene er lokalisert slik at spesielt sårbare områder unngås. Kommunen anser ordinære O-løp som dispensasjonspliktig.

Naturvernforbundet i Ski har i mange år jobbet for et stort verneområde her - og har vært en viktig aktør for fagdokumentasjon. I § 4.5 (unntak) ønskes, under henvisning til gapahuk-leire og ev. andre ulovlige innretninger som måtte foreligge på vernetidspunktet, presisert hva som menes med andre anlegg og innretninger. § 7.3-5 (spesifisert disp.adgang) ønskes praktisert uten adgang til:

- Oppgradering av dagens enkle løyper.
- Et miljøtilpasset reiseliv som kan stride mot verneformålet,
- Adgang til utmarksbeite / inngjerding, som heller ikke har vært praktisert i nyere tid.

En forvaltningsplan (§ 10) forutsettes utarbeidet uten tilrettelegging m.v. som strider mot verneformålet.

Foreningen foreslår flere mindre og et par mer omfattende utvidelser, bl.a. Mjærskogkollen i Enebakk, øst for forslaget, evt. sistnevnte som et eget verneområde. Alternativt vern etter Markaloven foreslås for noen av delområdene / utvidelsene. Aktiviteter knyttet til speidergrupper i Ski, Tomter og Enebakk, stedvis med mye hogging av raier, anlegg av leire og fjerning av dødt trevirke til bål, som i området Høgesset i Ski, må begrenses eller henvises til områder utenfor reservatet.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) støtter fullt ut uttalelsen gitt av

Naturvernforbundet i Ski. Forbundet skulle gjerne sett forslaget utvidet, slik at flere av NOA's registrerte "Eventyrskoger" kom med. Foreningen ønsker likevel ikke vernesaken forsinket, og viser til at slike lokaliteter kan foreslås vernet etter Markaloven.

Lokal Agenda 21 – Forumet i Ski viser til FN's "skogår 2011", der et vedtak i saken ville passe bra. Forumet viser til verdien av skogvern sentralt på Østlandet med arealpress og befolkningsvekst, verdien av å sikre arters leveområde, binding av CO2, friluftsliv-helse og til områdets tilgjengelighet fra alle kanter. Det vises til at veibom ved Granerud mot Vientjern er til hinder for rullestolbrukere. Under henvisning til *Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven* (2008), foreslås unntak for el.rullestol etter vernebest. § 6 og adgang til nødvendig transport pga nedsatt funksjonsevne.

Østfold Botaniske Forening viser til noen plantefunn, bl.a. rødlistefunn, men har liten førstehåndskjennskap til Gaupesteinmarka. Foreningen er positiv til opprettelse av slike reservert, også ut fra muligheter for naturopplevelse i lite berørt og støyfri natur.

Østfold Entomologiske Forening viser til at områder nord i Hobøl / Gaupesteinmarka er lite undersøkt for insekter, men viser til funn fra nærliggende områder i sør, bl.a. av en i Norge antatt utdødd humleart, hvilket kan antyde områdets potensiale. Foreningen støtter frivillig vern, viser til få gjenværende større arealer av lite påvirket natur og anbefaler sterkt opprettelsen av et reservat.

Norsk Ornitologisk Forening avd. Oslo og Akershus støtter forslaget, men er uenig jaktadgang i reservert, ut fra at jakt kan utøves på alle øvrige arealer i landet, samt forstyrrelser jakt påfører dyreliv, rekreasjon- og opplevelsesverdier i reservatet.

Østfold Bondelag tar høringsen til etterretning og har ikke innvendinger, dersom laget ikke kontaktes av berørte grunneiere. Et frivillig vern må kunne muliggjøre bruk av ressurser på egen eiendom så langt det lar seg gjøre.

Oslo og Omland Friluftsråd støtter opprettelsen og forstår forslaget slik at bestemmelsene ikke vil hemme, men snarere tilrettelegge for, et tradisjonelt friluftsliv med sopp- og bærplukking.

1.speidergruppe Follo krets (1.Ski Speidergruppe) eier og driver hyttene Bjerkebekk (600 m V for res.grense / Langetjern) og Q-hytta (et par 100 m S for res.grense Langetjern), dels med aktiviteter i verneområdet. Gruppen har generelt ingen innvendinger mot at skog drives der det utøves speider-aktiviteter (må her forstås som drives skogbruksmessig). Gruppen er svært positiv til vern av et større sammenhengende areal med eldre/gammel skog, uten veier; områder med stort mangfold og uberørt natur, som også gir naturopplevelse. Speideraktivitet ved Langetjern N for Q-hytta, omfatter bl.a. felling av trær, bygging av brygger ut i vannet m.v., og et lite leirrområde V ved tjernet. Grensen ønskes her flyttet om lag 15 m fra V breidd av tjernet. Follo speiderkrets har i lang tid benyttet Høgesset-området som kursområde for patruljeførere, med tilhørende behov for raier og ved. Dersom vernereglene mangler disp.adgang til slik aktivitet, bes dette innarbeidet.

Kolbotn og Skimt O-lag viser til at orienteringsklubber, bl.a. i Ski, har hatt o-kart i Gaupsteinmarka siden 1970-tallet, med kartdekning i området på 4 dels overlappende kart. Sist utgitt er Granerudkartet, som bl.a. omfatter områder sør i verneområdet, utgitt i 2009. O-laget mener unntak for vedlikehold (dvs. ajourføring) av eksisterende o-kart må sidestilles med vedlikehold av andre anlegg (og innretninger) i § 4.5, slik at de 4 kartene kan nevnes eksplisitt i vernebestemmelsene. Skautravert er lagets årlige turorientering for allmenheten.

Laget mener de spesifiserte disp.bestemmelsene i § 7 (aktuell bestemmelse i § 7.1, ”arrangementer”) er en alt for ressurskrevende prosedyre for lagets turorientering. Under henvisning til o-kartene og lagets bruk av området i flere tiår, ønskes et generelt unntak for gjennomføring av orienteringsaktiviteter i § 4 (generelle unntak), med flg. ordlyd:

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for utplassering av poster til orienteringsaktiviteter og ferdsel mellom disse. Laget viser til at o-aktiviteter gjennomføres i tråd med Avtale om retningslinjer for o-idrettens forhold til naturmiljø og rettighetshavere, som bl.a. DN har inngått med o-idretten for å ivareta vernehensyn.

Foreningen til ski-idrettens fremme (Skiforeningen) ønsker kartet supplert med 2 nærmere angitte løyper. Foreningen ønsker å gi innspill til forvaltningsplanen som skal utarbeides, jf. § 10 i forskriften. En eksisterende løype nord – sør (ca 0,8 km), like øst for Gjørjetjern, dels i en gammel traktor-trasè, som til nå er kjørt opp med scooter, ønskes iflg. Bjørn Ekornæs, Skiforeningen, oppgradert som maskin-preparert.

Fylkemannens kommentarer til høringsuttalelsene:

Grenseendringer - Markaloven

Fylkesmannen er kjent med dokumenterte verneverdier i flere av de foreslåtte areal-utvidelsene. Verneforslaget er basert på et frivillig skogvern. Under arbeid med forslaget i 2008-09 ble noen utvidelser forelagt berørte grunneiere og enkelte justeringer ble foretatt. Vi viser også til at forslaget med frivillig vern nå er vel 1.200 daa større enn fagvurdert forslag i Landsplan barskog for 20 år siden. Pga sterk påvirkning av gamle torvteker på Breimosen sydvest i området, ble et skog- og myrareal i Hobøl tatt ut før høring. Fylkesmannen er kjent med NOA`s rapport Eventyrskogene i Gaupsteinmarka og viser til at halvparten av de 12 ”skog-postene” i rapporten ligger inne i forslaget. Vi legger til grunn at forvaltningen av de øvrige høyt prioriterte ”postene” utenfor forslaget blir vurdert sikret ut fra de muligheter Markaloven gir.

Fylkesmannen viser til at reservatet er svært fattig på vann og tjern, idet bare 4 småtjern inngår, alle helt i utkanten av reservatet (Langetjern, Gjørjetjern, Mærskautjern, Sørjetjern). Det er derfor viktig å beholde tjerna med en sone inntil disse inne i reservatet. Vest for Langetjern er reservatet ca 25 m bredt mellom tjernet og vernegrensen. Fylkesmannen tilrår derfor ingen areal-reduksjon ved Langetjern.

Friluftsbuk

Fylkesmannen viser til at vernebestemmelsene ikke begrenser tradisjonelt friluftsliv og at eksempelvis sopp- og bærplukking er tillatt.

Forvaltningsplan

Fylkesmannen viser til at det i iht § 10 skal utarbeides en forvaltningsplan, med nærmere retningslinjer for reservatet. Det vises her til vernebestemmelsene § 4.6, § 6.4. og § 7.10. I den forbindelse er det naturlig med kontakt med instanser som har avgitt uttalelse, så som Skiforeningen, Oslo og Omland Friluftsråd, Naturvernforbundet, SNO Oslo, O-lag og speidergrupper.

Fylkesmannen viser til at dispensasjonsmuligheten i § 7.4 gir adgang til å kunne tillate bruk av reservatet i miljøtilpasset reiseliv, i samsvar med plan. Det forutsettes at en ev. plan for et miljøtilpasset reiseliv skal godkjennes av forvaltningsmyndigheten - og at slik bruk og øvrig tilrettelegging ikke nevneverdig skal påvirke verneverdiene, jf. verneformålet § 1 og § 8.

Stier/løyper

Når det gjelder stier, løyper osv viser Fylkesmannen til forvaltningsplanen som skal utarbeides,.. I denne må det tas stilling til og foretas et samlet grep og føringer for preparering av skiløyper (bredder, vedlikehold, løypetraseer), stier, merking, skilting, informasjon m.v. Fylkesmannen foreslår derfor ikke vernekartet endret med tanke på ytterligere løyper som skal kunne maskinprepareres, idet dette bør fastsettes i forvaltningsplanen. Tiltak i planen må uansett være hjemlet i verneforskriften. Fylkesmannen viser også til at området er en del av Marka, med betydelige interesser knyttet til naturopplevelse og friluftsliv, jf. formålet § 1.

Tur-orientering

Fylkesmannen viser til vernebestemmelsene § 3.4 om forbud mot idrettsarrangementer eller andre større arrangementer; som det i § 7.1. gir adgang til å dispensere fra. Fylkesmannen mener turorientering ikke faller inn under § 3.4, men må anses som utøvelse av ordinært friluftsliv med kart og kompass (GPS), som derfor ikke krever dispensasjon. Vi mener at en årlig utsetting av et begrenset antall poster i reservatet i barmarksesongen ikke er dispensasjonspliktig.

Orienteringssport

Fylkesmannen viser til at bestemmelsen i § 4.5. er ment å omfatte *fysiske* anlegg og innretninger, som er lokalisert til reservatet, og ikke til kart og gjenstander og som anvendes i reservatet. Fylkesmannen viser til § 3.4 om forbud mot idrettsarrangementer eller andre større arrangementer; som det i § 7.1. kan dispenseres fra. Selv om et start- og målområde i et o-løp lokaliseres utenfor reservatet, er det en vesentlig forskjell på turorientering og et o-løp: Slitasjen omkring og mellom postene, samt antall personer i o-løp, som er konsentrert til en løpsdag, er langt større enn ved tur-orientering. Det tilrås ikke innført et generelt unntak for o-løp i verneforskriften.

Anlegg og innretninger

Fylkesmannen viser til at unntak for vedlikehold av anlegg og innretninger som er i bruk på vernetidspunktet, viser til lovlig oppførte (tillatelse etter Plan- og bygningsloven), fast lokaliserte og permanente anlegg og innretninger. Det vises også til § 4.6. om vedlikehold av andre innretninger m.v. knyttet til ferdsel.

Gapahuger, bålved, uttak av raier m.v .

Fylkesmannen viser til at § 3.1. setter forbud mot hogging av raier, felling av trær m.v., jf. og generell dispensasjonsadgang etter § 8. Virke til og oppføring av mer eller mindre permanente gapahuger vurderes å være i strid med vernereglene. § 3.4. har forbud mot teltleirer eller andre større arrangementer. En liten leir med en beskjeden gruppe speidere må likevel anses som lovlig bruk. Større arrangementer vil måtte vurderes ved dispensasjon (§7.1). § 4.7. gir adgang til bruk av tørr kvist eller medbrakt ved til lovlig bålbrekking i tiden 16.9. - 14.4. Tørr kvist bør forstås som dødt kvistfall på marka eller fra liggende trær, eller "brekkbar" dødt kvist fra stående trær, dog ikke større tørrgreiner. Fylkesmannen viser til at Ski speidergruppe generelt ikke har innvendinger mot skogsdrift, som er forbudt i reservatet, slik at enkelte av deres aktiviteter bør vurderes lokalisert til områder utenfor verneområdet. En forvaltningsplan for verneområdet (jf. § 10) vil trekke opp nærmere retningslinjer for friluftsb Bruken av reservatet.

Jakt

Fylkesmannen viser til at retningslinjer for jakt i naturreservater i Norge legger til grunn ordinær jaktutøvelse etter viltloven, der jakt ikke er i direkte konflikt med verneformålet, jf. jaktforbud i våtmarksområder.

Tilgjengelighet

Fylkesmannen viser til at mulighet for passering med rullestol ved veibom etter parkering ved Granerud, for å komme inn mot reservatet ved Gjørjetjern - Breimosen, bør tas opp i arbeidet med en forvaltningsplan for området, jf. over og § 10. Fylkesmannen viser videre til at el.rullestol med maks.fart 10 km/t ikke anses som motorkjøretøy - og dermed heller ikke omfattes av forbudet mot motorisert ferdsel i § 5.2. Motorferdselloven tar ikke sikte på å regulere bruk av ordinære, ikke terrenggående, elektrisk drevne rullestoler (rundskriv T/1996 Miljøverndepartementet om motorferdselloven).

Transport

Fylkesmannen mener ordlyden frossen/snødekt mark i § 7.11 bør tolkes som frossen og snødekt mark, nettopp for å unngå varige spor i terrenget.

Beiting/inngjerding

Fylkesmannen viser til at unntak for beiting (§ 4.4.) og hjemmel for å kunne gi dispensasjon for gjerding (§ 7.5), er i tråd med standardbestemmelser (mal) fra DN for skogvern. Vi kan ikke se at et ev. arealbegrenset og moderat skogsbeite uten inngjerding kommer i konflikt med områdets verneformål. En ev. dispensasjon med vilkår for inngjerding av et delareal, vil det først bli tatt stilling til ved en ev. konkret søknad.

Ressursutnyttelse

Fylkesmannen viser til at vernebestemmelsene ikke muliggjør ordinær økonomisk utnyttelse av området, idet det er inngått avtale med staten om vern og erstatning for tapt skogsdrift m.v. i reservatet. Annen mulig bruk fremgår av verneforskriften.

Fylkesmannens tilråding

Fylkesmannen viser til en relativt lav svarprosent under høringen, som må tilskrives at vernesaken er basert på frivillighet. Ingen større konflikter eller motforestillinger er fremkommet under høringen. Friluftsb Bruken anbefales ytterligere belyst i arbeid med en forvaltningsplan, som bør gi en samlet fremstilling og plan for stier/løyper, preparering og vedlikehold m.v.

Etter at verneforslaget ble sendt på høring er det foretatt noen endringer i verneforskriften. Følgende endringer tilrås:

-§ 1 Avgrensing og § 2 Formål byttes om, slik at § 1 Formål kommer foran § 2, med endret overskrift til Geografisk avgrensing.

-Verneformålet (§ 1) foreslås supplert med flg. ordlyd: Området har særskilt betydning for biologisk mangfold. Området har stor verdi for naturopplevelse og friluftsliv.

-§ 7 nr.8, dispensasjonshjemmel til Gjenoppbygging av hytte/uthus ødelagt ved brann eller naturskade, endres til: Gjenoppføring av bygninger, anlegg og innretninger som er gått tapt ved brann eller naturskade.

-§ 7 nr.12a, dispensasjonshjemmel til øvingskjøring for formål nevnt i § 6 nr.1, foreslås fjernet. Følgelig bortfaller også siste setning i § 6 pkt.1: Unntaket gjelder ikke øvingskjøring.

Forvaltning

Fylkesmannen i Østfold tilrår at forvaltningsmyndigheten for reservatet (jf. § 11) tillegges Fylkesmannen i Oslo og Akershus, herunder grensemerking, utarbeiding av forvaltningsplan (jf. § 10) og informasjon. De aller fleste som benytter området til friluftsliv er bosatte i Akershus, spesielt i Ski kommune. Fylkesmannen i Oslo og Akershus har erfaring fra friluftsb Bruk i flere større reservater i Marka, som Østmarka og Spålen-Katosa – og har dessuten et koordinerende ansvar for Markaloven. Gaupsteinmarka naturreservat ligger i sin helhet innenfor virkeområdet til Markaloven.

En forvaltningsplan for reservatet bør ta et samlet grep knyttet til friluftslivbruken av området, med konkrete føringer knyttet til preparering og standard på skiløyper (bredder, vedlikhold, traseer), stier, merking, gapahuker, informasjon m.v. Det vises til vernebestemmelsene § 4 pkt.6, § 6 pkt.4 og § 7 pkt.10.

Fylkesmannen i Østfold tilrår i samråd med Fylkesmannen i Oslo og Akershus, reservatforslaget fremmet i tråd med vedlagte merknader og tilrådinger og viser til vernekart og vernebestemmelser.

Direktoratet for naturforvaltnings vurdering

Avgrensning

I noen høringsuttalelser tas det opp at arronderingen av verneområdet ikke er god nok, og det bes om at avgrensningene endres. For områder som er framkommet gjennom ordningen med frivillig vern, setter eiendomsforholdene rammer for hvordan verneområdene kan arronderes. Dersom grunneiere ikke har vært villig til å tilby arealer for frivillig vern, eller at tilbudene ikke har omfattet alt areal som har verne kvaliteter, setter dette rammer for hvordan verneområdene kan avgrenses. Det er ikke mulig innenfor rammen av frivillig vern å ta inn areal som miljøforvaltningen kunne ønske at inngikk i verneområdene, dersom det ikke oppnås aksept for dette fra de berørte grunneierne. Dersom det på et seinere tidspunkt blir mulig, kan arbeidet med utvidelse tas opp igjen. Dette er allerede skjedd i flere områder vernet gjennom frivillig vern.

Orienteringsaktiviteter

DN vurderer det som viktig at denne typen aktivitet i verneområder kan kontrolleres av forvaltningsmyndigheten, slik at man kan unngå sårbare områder og sårbare tidsperioder. Ulike typer natur vil ha ulik grad av sårbarhet, dette vil også variere etter tidspunkt på året. For enkelte områder med kjent aktivitet er det gitt adgang til idrettsarrangementer i tråd med forvaltningsplan, for øvrige verneområder inngår i forskriften at det etter søknad kan gis dispensasjon for slike aktiviteter. DN ønsker ikke å endre på denne bestemmelsen.

DN er enig i at det er forskjell mellom tur-orientering og ordinære orienteringsløp. Slitasjen omkring og mellom postene, samt antall personer i o-løp, som er konsentrert til en løpsdag, er langt større enn ved tur-orientering. Likevel vil plassering av turorienteringsposter kunne ha betydning for beskyttelse av verne kvalitetene i området. Uheldig plassering av poster i eller i nærheten av spesielt sårbare områder bør unngås, og DN vurderer at det bør være en dialog mellom orienteringsklubber og forvaltningsmyndigheten i forkant av hver sesong, der plassering av turorienteringsposter for kommende sesong bestemmes. Det er de som ønsker å sette ut turorienteringsposter som er ansvarlig for å få en slik avklaring med forvaltningsmyndigheten i forkant av at poster settes ut.

Stier/løyper:

Noen verneområder er også attraktive friluftsområder, og i noen områder er det tilrettelegginger for friluftsliv gjennom stier og oppkjørte skispor. Dette gjelder ikke minst de områdene som ligger innenfor Osloområdet. I områder der det er omfattende tilrettelegginger for friluftsliv, bør det utarbeides forvaltningsplaner der framtidig tur- og løypenett inngår som del av forvaltningsplanen. Gjennom forvaltningsplanprosessen bør det gjennomføres vurderinger av behov for omlegginger av eksisterende løypenett der dette er ønskelig for verne kvalitetene i området.

Forvaltningsplanen må ta stilling til framtidig tilrettelegging for friluftsliv i området, og det blir viktig at det tas et samlet grep og føringer for preparering av skiløyper (bredder, vedlikhold, løypetraseer), stier, merking, skilting, informasjon m.v. DN er enig med Fylkesmannen i at spørsmål knyttet til tilrettelegging avklares gjennom arbeidet med forvaltningsplanen, men vil presisere at tiltak i forvaltningsplanen uansett må være hjemlet i verneforskriften.

Direktoratets tilråding:

Når det gjelder pkt 7 d) om bruk av reservatet i miljøtilpasset reiseliv, vil DN presisere at forvaltningsmyndigheten ikke skal godkjenne en plan for miljøtilpasset reiseliv, men kun de tiltakene i planen som vil kreve dispensasjon fra verneforskriften.

Når det gjelder framtidig forvaltning av verneområdet, heter det i verne-forskriften § 11 at det er Direktoratet for naturforvaltning som fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndigheten.

Normalt vil det være den respektive Fylkesmann som blir tillagt forvaltningsansvaret for den delen av verneområdet som ligger i vedkommende fylke, da en Fylkesmann ikke kan gis myndighet utenfor eget fylke. En Fylkesmann kan likevel bli tillagt hovedansvaret for utarbeidelse av forvaltningsplan for reservatet.

DN slutter seg til fylkesmannens forslag til navn, verneform og avgrensning av verneområdet. Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene over og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilråd vern av Gaupesteinsmarka som naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilråd at Gaupesteinmarka naturreservat opprettes i henhold til vedlagt forskrift og kart.

8. Tjøstøl naturreservat (utvidelse), Aremark kommune, Østfold fylke.

Utvidelsesareal 268 daa, hvorav 256 daa produktiv skog. Nytt totalareal 4192 daa, hvorav 3001 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Tjøstøl ligger på vestsiden av Store Le, rett øst for Bøenssæter. Terrenget er kupert i ulik grad. Området inneholder en rekke mindre vann. Berggrunnen består av granittisk gneis med horblendegneis og amfibolitt. Denne forvitrer lett og gir et gunstig jordsmonn. Rik granskog er et vesentlig innslag i området. Arealet kan imidlertid by på mange ulike skogtyper. Den høye frekvensen av fuktskog i området er iøynefallende. Området er et av de fineste gjenværende lite berørte barskoger av rik karakter i lavlandet i Øst-Norge.

Dominerende arter i reservatet er snerprørkvein, fingerstarr, hengeaks, jordbær og skogfiol. Myrene har et atlantisk preg og har karakterplanter som tranebær, torvull, skjoldbær, stor myrfiol, langstarr og myrkongle.

Et bestand vest i reservatet ble hogd i 1990 og omkringliggende skoger er sterkt preget av bestandsskogbruket. Det er en høy andel kulturpåvirket skog på utvidelsesarealene, hovedsakelig gran i hogstklasse IV på høy bonitet.

Det er knyttet store interesser til friluftsliv, jakt og landskapsverdier i området. Når det gjelder mangler i skogvernet, bidrar området til mangelinndekning for intakte områder i lavereliggende skog i boreonemoral sone, samt at det har stort innslag av rike skogtyper. Området er vurdert å være av nasjonal verneverdi (***).

Formålet med naturreservatet er å bevare en lite påvirket og floristisk rik barskog med sitt biologiske mangfold i form av arter, økosystemer og naturlige økologiske prosesser. Området har særskilt betydning for biologisk mangfold. Reservatet er en av de fineste gjenværende lite berørte barskoger av rik karakter i lavlandet i Øst-Norge.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: Det er ingen tekniske inngrep i utvidelsesarealene.

Høring:

Verneforslaget ble sammen med et annet område i Østfold sendt på felles høring til sentrale høringsinstanser, berørte grunneiere, kommune, fylkeskommune samt til Østfold Skogselskap, Østfold fylkeslandbruks-styre, Haldenvassdragets Skogeierforening, Østfold Bondelag, Østfold bonde- og småbrukerlag, Naturvernforbundet i Østfold, Norsk Ornitologisk Forening Østfold, Østfold Botaniske Forening, Østfold Entomologiske Forening, NJFF Østfold, Interessegruppa Mer Villmark Nå, Forsvarsbygg Østlandet, Fortum Distribusjon a/s.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Følgende har avgitt uttalelse i saken: Østfold fylkeskommune, Statnett SF, Forsvarsbygg, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), Statens vegvesen, Direktoratet for mineralforvaltning, Interessegruppa Mer Villmark Nå og Østfold entomologiske forening.

Følgende parter har ingen bemerkninger til saken: Statens vegvesen, Forsvarsbygg og Direktoratet for mineralforvaltning.

Østfold fylkeskommune er positiv til opprettelsen av naturreservatet som bidrar til å sikre viktige biotoper og områder for friluftsliv. Fylkeskommunen mener det er svært positivt med frivillig skogvern.

NVE kan ikke se at verneforslaget kommer i konflikt med vassdrags - og energiinteresser for noen av de foreslåtte avgrensningene. For øvrig viser NVE til felles brev av 03.11.2004 fra DN og NVE der forholdet mellom vassdrags/energianlegg og verneområder er omtalt.

Statnett SF viser til at ingen av deres eksisterende eller planlagte ledninger eller stasjoner i området berøres.

Interessegruppa Mer Villmark Nå (MVN) er positiv til utvidelsen av Tjøstøl naturreservat.

Østfold entomologiske forening mener det er gledelig at Tjøstøl naturreservat foreslås utvidet og viser til at skogvern blir stadig mer viktig ettersom de siste rester av verneverdig skog ellers snart vil være borte. Noen av de mest truede insektarter er knyttet til nettopp gammelskog. Foreningen viser til at også andre dyre- og plantearter som har sine levevilkår knyttet til gammelskog/urskog får stadig mindre områder å holde til i.

Fylkemannens kommentarer til høringsuttalelsene:

I høringen er det ikke fremkommet konflikter eller motforestillinger til de foreslåtte utvidelsene.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen anbefaler utvidelse av Tjøstøl naturreservat slik forslaget nå oversendes direktoratet.

Direktoratets tilråding:

DN slutter seg til fylkesmannens forslag til navn, verneform og avgrensning av verneområdet. Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelsen av Tjøstøl naturreservat.

Samtidig oppheves forskrift nr.695 av 09.07.1993 om fredning av Tjøstøl naturreservat, Aremark kommune, Østfold fylke.

MDs tilråding: Det presiseres at i verneforskriften heviser formuleringen ”Beiting som på vernetidspunktet” til tidspunktet for vernevedtaket i 1993. Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Tjøstøl naturreservat opprettes i henhold til vedlagt forskrift og kart.

Samtidig oppheves forskrift nr.695 av 09.07.1993 om fredning av Tjøstøl naturreservat, Aremark kommune, Østfold fylke.

9. Lurkevann naturreservat (utvidelse) i Halden kommune, Østfold fylke.

Utvidelsesareal 53 daa, hvorav 53 daa produktiv skog. Nytt totalareal 1527 daa, hvorav 853 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området ligger sør i Halden kommune, ca. 5 km sør for Iddefjorden, rett sør for riksvei 102. Mot vest grenser området til Sverige, mot Lurkevanna og Trolldalsvann i sør og mer hogstpåvirket skog i øst. Området har en bølgende topografi med en rekke sprekkedaler som løper fra sørvest til nordøst, og som avgrenser flere markerte koller.

Fattige vegetasjonstyper dominerer i hele området, men det er innslag av rikere typer i fuktige søkk og i daler, og ved bergvegger eksponert mot sør. Kollene er dominert av skrinn røsslyngblokkebærfuruskog. Blåbærgranskog finnes på god bonitet i friskere søkk. I rikere smådaler finnes det mindre partier med sumpskogspreg. I sprekkedalene forekommer også oppslag av løvtrær, stedvis dominert av osp, men med innslag av edle løvtrær som lind, eik og hassel på varme, sørvendte bergvegger.

De skrinne kollene domineres av furuskog på lav bonitet eller skrapskog. Denne skogen er i sen optimalfase til aldersfase med lite død ved, lav kronehøyde og god aldersvariasjon. Her finnes enkelte gamle furuer opp til 50 cm i brysthøydiameter på de groveste. På høyere bonitet er trærne høyere.

Av generelle mangler ved skogvernet dekker området kriteriet gjenværende, forholdsvis intakte områder av lavereliggende skog i boreonemoral vegetasjonssone. Av regionale kriterier dekker området i begrenset grad mangelen gammel eikeblandingskog. Lurkevann vurderes samlet som lokalt verneverdig (*).

Formålet med naturreservatet er å bevare et lite påvirket barskogområde med sitt biologiske mangfold med landskap, naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser.

Området har også særskilt vitenskapelig verdi som referanseområde og er egenartet med forekomster av gammel skog, myr og vann.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: Det er få nyere inngrep i området.

Tidligere skogbruksaktiviteter: Betydelig med stubber forteller om omfattende tidligere hogster og mangel på skoglig kontinuitet i dag.

Høring:

Verneforslaget ble sammen med et annet område i Østfold sendt på felles høring til sentrale høringsinstanser, berørte grunneiere, kommune, fylkeskommune samt til Østfold Skogselskap, Østfold fylkeslandbruks-styre, Haldenvassdragets Skogeierforening, Østfold Bondelag, Østfold bonde- og småbrukerlag, Naturvernforbundet i Østfold, Norsk Ornitologisk Forening Østfold, Østfold Botaniske Forening, Østfold Entomologiske Forening, NJFF Østfold, Interessegruppa Mer Villmark Nå, Forsvarsbygg Østlandet, Fortum Distribusjon a/s.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Følgende har avgitt uttalelse i saken: Østfold fylkeskommune, Statnett SF, Forsvarsbygg, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), Statens vegvesen, Direktoratet for mineralforvaltning, Interessegruppa Mer Villmark Nå og Østfold entomologiske forening.

Følgende parter har ingen bemerkninger til saken: Statens vegvesen, Forsvarsbygg og Direktoratet for mineralforvaltning.

Østfold fylkeskommune er positiv til opprettelsen av naturreservatet som bidrar til å sikre viktige biotoper og områder for friluftsliv, og mener det er svært positivt med frivillig skogvern.

NVE kan ikke se at verneforslaget kommer i konflikt med vassdrags- og energiinteresser for noen av de foreslåtte avgrensningene. For øvrig viser NVE til felles brev av 03.11.2004 fra DN og NVE der forholdet mellom vassdrags/energianlegg og verneområder er omtalt.

Statnett SF viser til at ingen av deres eksisterende eller planlagte ledninger eller stasjoner i området berøres.

Interessegruppa Mer Villmark Nå (MVN) stiller seg undrende til at det er prioritert ressursbruk på et så marginalt (m.h.t. areal og verneverdi) område som det som nå foreslås tillagt Lurkevann naturreservat. Det vises til at det er arealer med store naturverdier nordøst for Trolldalen som burde vært tatt med i utvidelsesforslaget. MVN påpeker videre behovet for vern av større arealer sørover fra nåværende reservat og viser til at svenske myndigheter vurderer forslag om vern av skogarealer som grenser til Lurkevann naturreservat i Strømstad kommune.

Østfold entomologiske forening mener det er gledelig at Lurkevann naturreservat foreslås utvidet og viser til at skogvern blir stadig mer viktig ettersom de siste rester av verneverdig skog ellers snart vil være borte. Noen av de mest truede insektarter er knyttet til nettopp gammelskog.

Foreningen viser til at også andre dyre- og plantearter som har sine levevilkår knyttet til gammelskog/urskog far stadig mindre områder å holde til i.

Fylkesmannens kommentarer til høringsuttalelsene:

I høringen er det ikke fremkommet konflikter eller motforestillinger til den foreslåtte utvidelsen.

Til synspunktene til MVN vil Fylkesmannen bemerke at det er ønskelig med en større utvidelse av Lurkevann naturreservat, men at dette så langt ikke har vært mulig.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen anbefaler utvidelse av Lurkevann naturreservat slik forslaget nå oversendes direktoratet.

Direktoratets tilråding:

DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilråd utvidelsen av Lurkevann naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilråd at Lurkevann naturreservat opprettes i henhold til vedlagt forskrift og kart.

Samtidig oppheves forskrift nr. 892 av 26.06.2009 om fredning av Lurkevann naturreservat, Halden kommune, Østfold fylke.

10. Fuglemosehøgda naturreservat, Marker og Eidsberg kommuner, Østfold fylke.

Totalareal 2492 daa, hvorav 2054 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Fuglemosehøgda ligger nord i det store skogområdet Trømborgfjella i Marker og Eidsberg, nærmere bestemt nordvest for Ørje, sør for E 18 og øst for Steinsvannet.

Området danner et platå på ca. 190-276 meter over havet. Topografien er småkupert, med koller, rygger og mindre daler, søkk og myrer. Det finnes flere små vann og tjern innenfor området. Vegetasjonstypene er fattige, med furu som dominerende treslag i røsslyng-blokkebærskog med innslag av lavfurskog på skrinne koller, og furumyrskog ved fattige myrer. Gran kan inngå som et undersjikt her. Renere granskog finnes på mindre deler av arealet i bærlyng og blåbærskog. Små arealer med svartorsumpskog finnes lokalt. Enkelttrær av eik og osp finnes, men ellers er det liten variasjon i treslag. I furudominert skog er skogen lite sjiktet, med rette furustammer på 30 cm i brysthøydiameter for dominerende trær. Død ved forekommer mest som spredte gadd og enkelte læger. Granskog finnes i friskere forsenkninger, og danner her bestand med noe sjiktning. Det er noe høyere innslag av død ved i de eldste granskogene, men ikke store mengder. Både i furu- og i granskogene er det lett å finne gamle stubber etter tidligere hogster. Skogkontinuiteten vurderes som lav. Området har et forholdsvis stort og sammenhengende område med gammelskog. Sett i forhold til et hardt drevet skoglandskap i regionen, utgjør området et sjeldent stort sammenhengende område med gammelskog. Flere myrer er grøftet. Her finnes de største mengdene med død ved av gran. Gubbeskjegg (NT) ble registrert som eneste rødlisteart. Ellers ble bare svake signalarter med krav til luftfuktighet påvist. Potensialet for krevende skoglevende rødlistearter vurderes som lavt.

Den viktigste kvaliteten for området er at det til tross for en del nyere inngrep, er et større sammenhengende område med gammelskog. I regional sammenheng er andelen skog i hogstklasse 4 og 5 sjeldent høy. Dette gjør at området egner seg bra som storfuglhabitat, og har for tiden Sør-Norges (mulig Norges) største tiurleik, med 30-35 tiur.

Når det gjelder mangler i skogvernet, bidrar området til mangelinndekning for intakte områder i lavereliggende skog i sørboreal sone.

Områdets kvaliteter som storfuglhabitat, sammen med høy andel gammelskog i et ellers hardt drevet skoglandskap, regnes som tilstrekkelige kvaliteter til å vurdere Fuglemosehøgda som et regionalt verdifullt område (**).

Formålet med naturreservatet er å bevare et relativt lite påvirket skogområde som er representativt for lavereliggende trakter over marin grense på grunnfjell i Sørøst-Norge.

Området består av større sammenhengende område med gammelskog bestående overveiende av fattige skogtyper med furu og gran, og med flere tjern og myrer. Området har viktige kvaliteter som storfuglhabitat.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: Det ligger en hytte i området, en merket sti og en merket skiløype går gjennom området.

Tidligere skogbruksaktiviteter: Det er innslag av nyere hogstinngrep i form av flatehogster, yngre hogstklasser og traktorveier i vest og sør.

Høring:

Verneforslaget ble sendt på høring til sentrale høringsinstanser, berørte grunneiere, kommuner og fylkeskommune samt til Haldenvassdragets Skogeierforening, Østfold Bondelag, Østfold bonde- og småbrukerlag, Naturvernforbundet i Østfold, NJFF Østfold, Østfold o-krets, Norsk Ornitologisk forening Østfold, Østfold Entomologiske Forening, "Flaggtreff", Forsvarsbygg Østlandet, Fortum Distibusjon a/s.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Under høringen kom det inn uttalelser fra følgende høringsparter: Forsvarsbygg, Statnett, Marker kommune, Østfold Fylkeskommune, Språkrådet og Østfold Botaniske Forening.

Forsvarsbygg, som bl.a ivaretar Forsvarets arealbruksinteresser i plansaker, har ingen merknader. Forsvarsbygg viser til en interdepartemental arbeidsgruppe med Forsvaret, Miljøverndepartementet og Direktoratet for naturforvaltning, som har avklart forholdet til nødvendig lavtflygning/motorisert ferdsel ved militær operativ virksomhet i verneområder, jf. vernebestemmelsene § 6.

Statnett viser til at verneforslaget ikke berører eksisterende eller planlagte (meldte) linjer – og har for øvrig ingen ytterligere kommentarer. Statnett viser til en pågående planlegging av en ny kraftforbindelse fra Øst-Norge til Sverige via Østfold, kalt "SydVestlinken", som Fylkesmannen i Østfold er kjent med. Endelig trase vil avgjøres gjennom en konsesjonsprosess.

Marker kommune har ingen innvendinger til hovedinnholdet i vernebestemmelsene eller forslaget til avgrensning. Kommunen viser til at området også omfatter gnr./bnr. 33/1 og at stier og skiløyper må merkes bedre på vernekartet.

Østfold fylkeskommune er positiv til opprettelsen av reservatet, som vil bidra til å sikre viktige biotoper, samt å bevare et viktig område for friluftsliv. Fylkeskommunen ser det som svært positivt at vernet baseres på frivillighet og har for øvrig ingen kommentarer til forslaget.

Språkrådet viser til at navnet *Fuglemosehøgda* ikke finnes i Sentralt Stedsnavnregister og foreslår alternativt "Fuglemose(n)", men aksepterer også det foreslåtte navnet.

Østfold Botaniske Forening (ØBF) støtter verneforslaget og understreker vernebehovet for skog i det store sammenhengende "Fjella-området", der vern av høy bonitet skog fortsatt savnes.

Foreningen er klar over at hjortevilt-bestander ikke styres via verneområde-forvaltning, men viser til at unormalt store elgbestander hindrer rekruttering av nøkkeltreslag som osp, rogn og selje.

Dette er meget viktige arter for mange lav, moser, sopp, foruten insekter og hulerugende fuglearter, inklusive mange rødlistearter.

Fylkesmannens kommentarer til høringsuttalelsene:

Når det gjelder uttalelsen fra Forsvarsbygg, viser fylkesmannen til avklaringen som har funnet sted sentralt, knyttet til unntaksbestemmelsen for "militær operativ virksomhet" i bestemmelsenes § 6.1., og har ingen ytterligere kommentarer på dette punkt.

Til uttalelsen fra Statnett viser fylkesmannen til at de innmeldte traseforslagene for SydVestlinken ligger langt sør for verneforslaget – og er heller ikke kjent med andre linjetrase-forslag i området.

Til uttalelsen fra Marker kommune, viser fylkesmannen til at gnr./bnr 33/1 i utkast til vernebestemmelser på høring ved en inkurie falt ut, men at arealet var med på høringskartet. På høringskartet er skiløype, som kan kjøres opp med snøscooter, og en merket tursti inntegnet.

Fylkesmannen ser ikke behov for inntegning av evt. ytterligere stier og løyper i området på vernekartet.

Til uttalelsen fra Østfold fylkeskommune viser fylkesmannen til at deler av området ligger innenfor et stort, sikret friluftsområde i Fjella – og at det i sin helhet ligger innenfor en bred ”friluftsliv-soner” nord – sør gjennom hele fylket, kalt ”byggefrie naturområder” i Friluftspan for Østfold tilbake til 1973.

Når det gjelder uttalelsen fra Språkrådet, viser Fylkesmannen til at ”Fuglemosen” lettere kan oppfattes som et ”myrreservat”. I nabokommunen til Marker, Aurskog-Høland i Akershus, finnes dessuten myrreservatet ”Vestre Fuglemosen”. Myra Fuglemosen utgjør en meget liten del av området. Navnet ”Fjella” ble brukt av BioFokus/NINA, som fagundersøkte området. ”Fjella” kalles hele det store skogområdet vest for Haldenvassdraget. ”Høgda” betegner at området i Østfold-sammenheng er et høyereleggende areal. Fylkesmannen foreslår *Fuglemosehøgda* opprettholdt som reservatnavn. Navnet er også akseptert av de berørte grunneierne.

Når det gjelder uttalelsen fra Østfold Botaniske Forening, viser fylkesmannen til Hiesten barskogreservat, samt myrresevatene Bøensmosen–Berbymosen, Svenken og Storelimosen, samt et pågående arbeid med mulig frivillig skogvern i Fjella-området. Fylkesmannen ser et klart vernebehov for høybonitet-skog i disse traktene, men viser til at lave boniteter er typisk for området, som overveiende ligger over marin grense.

Fylkesmannens tilråding:

Det har ikke fremkommet interessenmotsetninger eller konflikter under høringen som fordrer nærmere avklaring før saken kan fremmes. Fylkesmannen tilrår reservatforslaget fremmet i tråd med vedlagte merknader og tilrådinge - og viser til vedlagte vernekart og vernebestemmelser.

Direktoratets tilråding:

DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår opprettelsen av Fuglemosehøgda naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Fuglemosehøgda naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

11. Hellheia naturreservat (utvidelse), Drangedal kommune, Telemark fylke.

Utvidelsesareal 96 daa, hvorav 31 daa produktiv skog. Nytt totalareal 149 daa, hvorav 83 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Hellheia naturreservat ble vernet ved kgl. res av 28. april 1978. Formålet med vernet var å bevare en av de høyest beliggende eikeforekomster i landet. Naturreservatet ligger i en sør- og østvendt li innunder en bratt bergvegg rett øst for Gautefall turisthotell i Drangedal kommune.

Det er nylig bygd et helårs skiskytteranlegg på Gautefallheia. I første fase i planleggingen av skiskytteranlegget var det ønske om at en sløyfe av langrennsløypa skulle gå inn i nedre deler av eksisterende reservat. Det ble da aktuelt å vurdere om det var mulig å få til en slik løsning uten at det gikk ut over verneverdiene i reservatet.

Drangedal kommune gjennomførte tidlig undersøkelser av biologisk mangfold i kommunen, og gjennom disse registreringene ble det dokumentert at det knytter seg store verneinteresser til tilgrensende arealer østover fra eksisterende Hellheia naturreservat. En aktuell løsning kunne da være å ta ut litt av nedre del av Hellheia naturreservat mot at nye og biologisk verdifulle arealer østenfor ble tatt inn.

For å få en faglig vurdering av konsekvensene ved en eventuell grensejustering av Hellheia naturreservat, ble NINA engasjert til å foreta en faglig vurdering av forslaget. Konklusjonen var at det ikke ville ha noen betydning for verneinteressene i eksisterende reservatet om et mindre areal

nederst i reservatet ble tatt ut, men at de nye arealene hadde store naturverdier som ville øke reservatets samlede verneverdi.

Senere ble hele skiskytteranlegget flyttet østover, og verken nåværende anlegg eller framtidige planer kommer i konflikt med Hellheia naturreservat. Det ble likevel forhandlet om avtale om frivillig skogvern i tilleggsarealene, og det er dette som danner grunnlaget for forslaget om utvidelse av verneområdet. Denne avtalen omfatter at det tas ut en stripe i nederste del av gjeldende reservat.

Den rike lågurteikeskogen i eksisterende naturreservat fortsetter østover i tilgrensende arealer. Lenger øst er det grandominert blåbærskog med innslag av eikekjemper. Flere eiker er hule med rødmold. Hassel og lindekratt forekommer. I denne delen er det granskog og lenger opp i lia er det blandingskog, der eikekjempene står spredt. Det er lite foryngelse av eik og det kan være aktuelt å foreta skjøtsel der en tynner ut gran og bjørk for å fristille gamle eiker og skape forhold for ny foryngelse.

Det er viktig å få med tilgrensede arealene først og fremst av hensyn til helheten, da området til sammen er meget viktig som et utpostområde med såpass mange grove eikekjemper med tilhørende biologisk mangfold.

Under den bratte berghammeren i Bergslia lengst øst i området er det flere gamle eikekjemper. Dette er et av de beste ansamlinger eikekjemper som er registrert i Drangedal, og på et lite areal finnes omkring ti trær med over 60 cm i diameter i brysthøyde, og der den største eika har diameter på ca 1 m. Her finnes eikeildkjuke og eikenarreskål og forekomster av indikatorarten lungenever.

Den nederste delen av det eksisterende reservatet består av fattig, gjennomgående relativt ung blåbærgran - bjørkeskog av ordinær type uten spesielle vernekvaliteter. Det er et stykke opp til de rike kjerneområdene, så den nederste stripa har heller ingen viktig bufferfunksjon for sentrale verdier i reservatet.

Når det gjelder mangler i skogvernet, vurderes utvidelsesarealene som meget verdifulle på grunn av høytliggende, rik engpreget eikeskog med innslag av rødlistearter. Området utmerker seg med flere meget gamle, hule eikekjemper med et stort potensial for rødlistede insekter. Dessuten forekommer gammel lønn med velutvikla rikbarksamfunn. Området er trolig den høyest forekommende eikeforekomsten i Telemark, og bare i Vestfold er det kjent at eik vokser høyere. Det er registrert fire vedboende arter av sopp, to knytta til grov eik/eikelæger, eikenarreskål og ruteskorpe (NT), og to arter knytta til osp og gran-læger; ospekjuke og granrustkjuke. Av disse er bare ruteskorpe rødlista. Det rike jordsmonnet bør kunne huse flere rødlista jordboende sopper knytta til eik, lind og hassel, slik at lokaliteten har ytterligere potensial for rødlista sopper. Området er vurdert å være av regional verneverdi (**).

Formålet med naturreservatet er å bevare en av de høyest liggende eikeforekomster i landet. Området har en særskilt pedagogisk og vitenskapelig betydning, og er egenartet med sine forekomster av eikekjemper.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Planstatus: De nye arealene er i hovedsak avsatt til verneområde i reguleringsplan for Biathlon Gautefall, men noen mindre arealer i nedre del er avsatt som LNF-område.

Inngrepstatus: Det er ingen tekniske inngrep inne i området, men østre del av den asfalterte løypa til skiskytteranlegget kommer helt inntil den nye vernegrensa.

Høring:

Verneplanen ble sendt på lokal høring til sentrale høringsinstanser, grunneier, Drangedal kommune, Telemark fylkeskommune, samt til Drangedal og Tørdal Bondelag, Drangedal skogeigarlag, Drangedal JFF, Drangedal everk, Naturvernforbundet i Telemark, NJFF Telemark, NOF Telemark, NVE Region Sør, Telemark Turistforening, Statens Vegvesen Region Sør, Telemark Bonde - og småbrukarlag, Telemark Botaniske forening, Telemark Geologiforening, Telemark Sau og Geit og Telemark Bondelag.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Drangedal kommune har ingen merknader til saken.

Statnett opplyser at utvidelsen ikke berører eksisterende anlegg, og at det heller ikke er planer som berøres av verneforslaget.

Direktorat for mineralforvaltning uttaler at: "Av materialet framgår verken temautredninger eller andre opplysninger om mineralske forekomster i området. Rutinemessig sjekker vi om det foreligger registreringer på berggrunnsressurser i tilgjengelige databaser. Våre undersøkelser viser verken bergrettigheter eller registreringer i NGU's databaser av mineralske forekomster. Når vi vet at Norge er underprosjektert, er det imidlertid en stor sjanse for at områdene ikke har undergått noen form for undersøkelser. Vi finner det derfor vanskelig å konkretisere vår uttalelse utover det som er nevnt i det foregående.

Vi tar nødvendig forbehold om mulige aktiviteter i områdene fra Direktoratets side i forbindelse med eventuell tilstedeværelse av gamle gruveåpninger, deponier, velter eller landskapsendringer fra mineraluttak som ikke framgår av egne registre. Dette gjelder aktiviteter som objektregistreringer, fysisk sikring og tilsyn. Aktivitetene omfatter også nødvendig adgang (ferdsel) til eventuelle gruvesikringsobjekt. Det samme vil gjelde for eventuelle tilfeller av forurensning fra tidligere gruveaktivitet. Vi tar også forbehold om mulige aktiviteter som hjemles i minerallovens § 8 om leting etter mineralske forekomster."

Fylkesmannens kommentarer til høringsuttalelsene:

Fylkesmannen er ikke kjent med at det er gamle gruveåpninger eller andre spor etter tidligere drift av mineralressurser i området. Slike opplysninger er heller ikke kommet fram gjennom høringen. All framtidig aktivitet i området vil bli regulert av verneforskriften når området blir vernet etter naturmangfoldloven. Inngrep eller tiltak som strider mot verneforskriften vil i utgangspunktet være forbudt, og det vil ikke være aktuelt å åpne for nye tekniske inngrep.

Fylkesmannens tilråding:

Siden det ikke ligger fiskevann i arealet som vernes, foreslår Fylkesmannen at fiske tas ut av § 4 pkt 2 i verneforskriften. Med samme bakgrunn bør § 7 pkt 4 også rettes slik at ordet fisk tas ut. Pkt. 6 i § 4 er overflødig og kan tas ut av forskriften da det ikke finnes anlegg som er i bruk i det foreslåtte verna arealet.

Ordlyden i § 5 pkt b skal endres til *Bruk av sykkel, hest og kjerre, samt ridning er forbudt*, siden det ikke eksisterer noen veier innom det foreslåtte verna arealet. Denne bestemmelsen var også ved en feil oppført under § 3 pkt 5 og er derfor nå fjernet fra § 3.

§ 8 Generelle dispensasjonsregler, erstattes med ny og oppdatert tekst slik som følger:

"Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf naturmangfoldloven § 48."

§ 9 Skjøtsel, siste setning får en tilføyelse i siste setning og § 9 vil lyde som følger:

"Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstand som er formålet med vernet i henhold til naturmangfoldloven § 47."

I høringsdokumentet hadde teksten til § 10 Forvaltningsplan og § 11 Forvaltningsmyndighet byttet plass. Korrekt ordlyd er som følger:

§ 10 Forvaltningsplan

Det kan utarbeides forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning av naturreservatet. Forvaltningsplanen kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 11 Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

Fylkesmannen anbefaler at området blir vernet som naturreservat med slike endringer i forskriften som nevnt ovenfor, men for øvrig med verneforskrift og avgrensning som i høringsforslaget.

Direktoratets tilråding:

DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelsen av Hellheia naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Hellheia naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Samtidig oppheves forskrift nr. 13 av 28.04.1978 om fredning av Hellheia naturreservat, Drangedal kommune, Telemark fylke.

12. Lone naturreservat (utvidelse), Drangedal kommune, Telemark fylke.

Utvidelsesareal 9.010 daa, hvorav 6.510 daa produktiv skog. Nytt totalareal 20.100 daa, hvorav 11.648 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området ligger mellom Bø i Tørdal og Skartveit i Singusdal, på sør- og øst-siden av eksisterende Lone naturreservat. Terrenget er kupert, fra laveste punkt på ca.180 m o.h. til åser opp i 550 - 600 m.o.h.. Det finnes enkelte flattere heipregede partier med innslag av vatn og myrer, og stedvis mer opprevet topografi med steile sørberg og sprekkedaler/bekkekløfter. Området tilhører i hovedsak sørboreal - mellomboreal vegetasjonssone, med et nordborealt preg i de skrinne topp-partiene 550 - 600 m o.h., og med boreonemorale elementer i sørberg.

Variasjon av naturtyper er stor slik som for øvrig i denne delen av Drangedal. Av naturtyper er det de fattige grunnlendte furuskogstypene som dominerer, men de fleste rike skogtyper for regionen er fanget opp. Myr og tjern er godt representert.

Utvidelsesforslaget kan grovt deles i to; Sagfjellet-Hestheia i sør og Berstad i øst. Begge områdene er preget av grunnlendte heier med mye skrinne furuskog og svaberg på 400-600 m o.h. "Oaser" med sjeldnere, (edel)lauvdominerte naturtyper forekommer stedvis i tilknytning til sørberg og bekkekløfter.

Skogen kan hovedsakelig inndeles i eldre/gammel skog (særlig furuskog) som er lite påvirket siste 60-80 år, og yngre produksjonsskog i hogstklasse II og III.

Edellauvskogen i sørbergene øst for Svarvartjenn og Hauganfjell-Måråttjernknuten er todelt; den nedre delen er preget av hogst for 30-40 år siden (med gjensetting av gammel barlind, noe gammel eik, og enkelte linder), mens den øvre delen er gammel.

Den øvre delen av disse sørbergene utmerker seg med gammel til meget gammel og delvis hul eik. Enkelte trær er svært grove, over 60 cm i diameter, og minst 3 kjemper er over 1,4 m i diameter.

Dette er noen av de aller største eikene vi kjenner til i skog i Telemark. "Lensegraveika" ved Haugan som måler 1,7 m i diameter, er antatt å være Telemarks største. Mange av disse eikene har preg av å være saktevoksende "knauseeiker" i et marginalt klima, og de anslås å ha en meget høy alder. De eldste kan være 600-800 år gamle.

Det forekommer et trettitalles til dels meget grove eikelæger, harde og furete av tidens tann og ytterst med langsom råte, bl.a. med store forekomster av den rødlistede ruteskorpe.

Sørberget av Hauganfjell har også velutviklet, gammel lindedominert skog, med naturskogspeg, gamle sokler og nedliggende stammer med nye opprette stammer. Vi finner flere svært grove lindetrær, og noen av disse med sprekkbar. Dessuten uvanlig mye lindelæger i alle nedbrytningsstadier.

Her er også konsentrasjon av neverlavsamfunn på spisslønn og alm. En del alm forekommer i Hauganfjell, men flere er betydelig skadet av gnag av hjortedyr.

Edellauvskogen i bekkekløfta Sagmoen — Vasshus er middels gammel, med enkelte litt grøvre lindetrær og noen læger.

Det er registrert relativt lite gammel og grovvokst boreal lauvskog. Noe grov, gammel osp forekommer i sørberget av Sagfjellet og nord for Sagfjellet og høyt oppe i Måråttjernknuten, dessuten i nordvendt li mot Lyngbergvarden.

Det er observert lite utpreget gammel furuskog og furugadd. Mye av skogen er småvokst og synes å ha en alder typisk for heiskogen i Agder-Telemark, med en dominerende furugenerasjon på ca. 120-150 år, og enkelte svært spredte rester av en eldre furugenerasjon over 200 år gammel.

Enkelte gamle furutrær, tørrgadd og "gaddlæger" forekommer i toppområder og sørberg.

De viktigste arealene med granskog er flatehogd. Dette gjelder særlig for områder med litt mer jordsmonn på gabbro-bergarter i Oksdalen nordvest for Berstadvann. I det østre delområdet er det særlig arealene omkring Bekkruselva med bekkekløft nedstrøms Blakkentjenn, som utmerker seg med gammel, til dels grovvokst og variert granskog.

For øvrig opptrer en del grov til stedvis meget grov gran i rasmark/kløftepreget blandingskog med mye (edel)lauv. Her er omløpstiden på grana kort, og her finnes enkelte ansamlinger av liggende død ved og ansamlinger av grove granlæger som har tørka på rot.

Utvidelsesarealet scorer høyt på verdifulle forekomster av:

- Gammel og grov eik
- Rik lind-hasseldominert edellauvskog
- Bekkekløfter
- Forekomst av noe grov, eldre, dødvedrik granskog
- Noe relativt grovvokst, gammel bærlyngfuruskog på relativt høy bonitet.

Flere av naturtypene er sjeldne og er prioriterte i mangelanalyse for vern.

Det som trekker ned er at de verdifulle kjerneområdene er relativt få og små, og at de stedvis er relativt høy andel av yngre produksjonsskog i hogstklasse II-III, og som bl.a. medfører at det er lite eldre granskog i utvidelsesområdet. Flere av kjerneområdene har stort potensial for ytterligere funn av rødlistearter av vedboende sopp, lav og insekter.

Utvidelsesarealet vurderes til å være av regional verdi (**), i hovedsak pga. de rike kjerneområdene, samt verdien som viktig tilleggsareal til et allerede stort verneområde.

Tilleggsarealet vil bidra til å styrke verdiene av det etablerte Lone naturreservat som er vurdert til nasjonal verdi (***). Som et element i et utvidet Lone naturreservat kan man derfor betrakte tilbudsarealet som av nasjonal verneverdi (***).

Formålet med naturreservatet er å bevare et skogområde med stor variasjon av skogtyper som gir grunnlag for et spesielt rikt biologisk mangfold. Utvidelsesforslaget vil bidra til å styrke verneverdiene. Lone naturreservat har en særskilt pedagogisk og vitenskapelig betydning som strområde som fanger opp hele gradienten fra varmekjær boreonemoral skognatur på ca 125m o.h. til nordboreal skognatur opp mot skoggrensa på 800 m o.h. Utvidelsesforslaget vil gjøre reservatet betydelig større og det vil bli av de større skogreservatene i Telemark.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: Det ligger en hytte inne i verneområdet på Hestheia, og det er oppført en mast for sikringsradio på en topp sør for Eikebu. Det er bygd en del skogbilveger inn mot tilbudsområdene, og flere traktorveger går videre inn i det foreslåtte verneområdet. Vegene som er avmerka på vernekartet skal nå i hovedsak benyttes til transport av felt storvilt. Noen av vegene vil imidlertid bli benyttet til å drive ut skog fra arealer som ikke er verna, og til nødvendig transport til fritidshusvære. På Hestheia er det en slepe som benyttes til nødvendig transport til fritidshus/jakthytte.

Høring:

Verneforslaget ble sendt på høring til sentrale høringsinstanser, berørte grunneiere i eksisterende reservat og i utvidelses-området, kommunen og fylkeskommunen, samt til Drangedal og Tordal Bondelag, Drangedal Skogeigarlag, Drangedal JFF, Naturvernforbundet i Telemark, NJFF Telemark, NOF Telemark, NVE Region Sør, Telemark Turistforening, Statens Vegvesen region Sør, Telemark Bonde- og Småbrukarlag, Telemark Bondelag, Telemark Botaniske Forening, Telemark Geologiforening, Telemark Sau og Geit.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Språkrådet har ingen merknader til navnet eller skrivemåten av navnet på det nye reservatet.

Forsvarsbygg har ingen merknader til planen.

Direktorat for mineralforvaltning uttaler bl.a. at: " *Av materialet framgår verken temautredninger eller andre opplysninger om mineralske forekomster i området.*

Vi registrerer at Fylkesmannen ikke ønsker å utføre en ressursgeologisk undersøkelse av området, slik vi foreslo i vårt brev av 15.8.2011.

Rutinemessig sjekker vi om det foreligger registreringer i tilgjengelige databaser.

Våre undersøkelser viser hverken bergrettigheter eller registreringer i NGU's databaser over mineralske forekomster. Når vi vet at Norge er underprospektert, er det imidlertid en stor sjanse for at områdene ikke har undergått noen form for geologiske undersøkelser tidligere. Vi kan dermed ikke konkludere med at det ikke finnes økonomisk drivverdige mineralske forekomster i området. Vi finner det derfor vanskelig å konkretisere vår uttalelse utover det som er nevnt i det foregående.

Vi tar nødvendige forbehold om mulige tiltak i områdene fra Direktoratets side i forbindelse med eventuell tilstedeværelse av gamle gruveåpninger, deponier, velter eller andre landskapsendringer fra mineraluttak som ikke framgår av våre egne registre. Dette gjelder aktiviteter som objektregistreringer, fysisk sikring og tilsyn.

Aktivitetene omfatter også nødvendig adgang (ferdsel) til eventuelle gruvesikringsobjekt. Det samme vil gjelde for eventuell tilfeller av forurensning fra tidligere gruveaktivitet.

Vi tar også forbehold om mulige aktiviteter som hjemles i mineralloven § 8 om leting etter mineralske forekomster. I verneforskriftens § 4 punkt 8 er det åpnet for uttak av masser for vedlikehold av veg, etter nærmere avtale med forvaltningsmyndigheten.

Videre forstår vi av forskriftens ordlyd at uttaket blir av beskjedne karakter og kun til bruk innenfor verneområdet. Vi mener derfor at uttaket ikke omfattes av minerallovens bestemmelser.

Imidlertid vil vi anbefale at det lages en enkel uttaksplan for masseuttaket og en plan for avslutning når uttaket er ferdig utdrevet. Vår driftsplanveileder kan være til hjelp:"

Gautefall turlag uttaler blant annet følgende: "Gautefall turlag støtter opprettelsen av naturreservatet, men vil påpeke behovet for informasjon om områdets kvaliteter til allmennheten, og allmennhetens behov for å kunne ferdes i området, gjerne på oppmerkede stier. Det bidrar til å kanalisere folks ferdsel til ønskede områder, og redusere ferdsel i eventuelt sårbare områder.

Gautefall turlag ser det som viktig at folk blir klar over naturkvaliteter, at de kan sees og forstås i en større sammenheng. Det vil styrke folks bevissthet for nødvendigheten og forståelsen av naturvern, samtidig som det bidrar til at folk ser naturens mangfold og plass i et moderne samfunn. "

En grunneier ber om to mindre justeringer av grensa for tilbudt areal. Det gjelder i nord ved Vihusvatnet mot eiendom gnr/bnr 48/1 og langs en traktorveg, der deler av et bestand skal tas ut. I tillegg ønsker han at en liten odde i sør ved Jonstjenn skal utgå. Krokane ber om å få lov til å ta ut virke og sette opp en enkel gapahuk oppe på Stoliheia i likhet med det som eier av gnr/bnr 57/3 har tillatelse til i § 7 pkt 10 i gjeldende forskrift for Lone naturreservat.

En annen grunneier peker på at det på vernekartet er markert traktorslepe over hans eiendom til Melås - eiendommen, her skal det være signatur for traktorveg.

Bø opplyser at han har behov for noe virke til kavlelegging i slepa opp til hytta på Hestheia.

Han ber om at arealet han kan skjømte uten restriksjoner rundt hytta økes til ca 4 daa. Jf. § 4 pkt 14 i forslag til forskrift.

En tredje grunneier har følgende kommentarer til høringskartet og forslaget til ny forskrift:

"Kart:

1) Kartet viser feil grense over Sandvann mellom min eiendom 57/3 og naboen. Grensen skal gå rett over vannet og over det lille øya ute i vannet. Dette ble avklart i grensegangssaken men har ikke kommet med på kartet ennå.

Forskrift:

§2 geografisk avgrensning. gnr/bnr 48/1 har falt ut i den nye versjonen.

§4 nr. 6. Dette er et helt nytt punkt som er uakseptabelt som det står, fordi det gir for stor grad av frihet til uspesifisert vedlikehold av bygninger, veier og andre eksisterende anlegg som et unntak fra vernebestemmelsene. Problemet kan løses ved å presisere hvilke veier, bygninger og anlegg det gjelder og kanskje ved å tilføye "nødvendig aktivitet" e.l. slik at aktiviteten omkring vedlikehold innenfor verneområdet begrenses til det som er nødvendig.

§6 nr 11. Punktet gjelder unntak for ferdselsbestemmelser, men punktet kan tolkes slik - og det var etter min oppfatning også intensjonen - at det setter grenser for hva slags veivedlikehold som kan utføres ("vedlikehold uten standardheving"). En beskrivelse av restriksjonen på standardheving bør vel gå inn under §4. Nåværende §6 pkt 11 bør da trolig skrives i samme form som de andre 10

punktene, slik at det gjelder bare ferdsel i forbindelse med veivedlikeholdet og ikke selve vedlikeholdet.

§4 nr 8. For å sikre at arbeidet som utføres er i tråd med forskriftene og godkjent, ber jeg om at det presiseres i forskriften at den "nærmere avtalen" med forvaltningsmyndighetene skal være skriftlig, forhåndsgodkjent, og skal beskrive tiltakene som vil bli utført.

Det samme vil da gjelde for §4 pkt 9.

§6 pkt 8. Det skal stå "Skånsom og nødvendig transport av tømmer." Ordet nødvendig har falt ut i den nye versjonen."

Fylkesmannens kommentarer og tilrådning:

Til forskriften:

Direktoratet for mineralforvaltning hadde i meldingsfasen en kommentar om gruvedrift og mineralressurser. Det var ønske om at dette ble utredet nærmere. Dette ble da spesielt vist til i høringen. Fylkesmannen er ikke kjent med at det er gamle gruveåpninger eller andre spor etter tidligere drift av mineralressurser i området. Slike opplysninger er heller ikke kommet fram gjennom høringen.

All framtidig aktivitet i området vil bli regulert av verneforskriften når området blir vernet etter naturmangfoldloven. Inngrep eller tiltak som strider mot verneforskriften vil i utgangspunktet være forbudt, og det vil ikke være aktuelt å åpne for nye tekniske inngrep.

NJFF Telemark påpekte i meldingsfasen at Fylkesmannen måtte undersøke om arealene her omfattes av kalkingsplan eller om det foregår kultivering av fiskevann i området. Det har ikke kommet inn synspunkter på dette i høringen. Området omfattes ikke av noen offentlig kalkingsplan, og ingen av grunneierne har påpekt noe behov for kultivering av fiskevann som blir berørt av fredningen. Det er forøvrig en bestemmelse i forskriften § 7 pkt 5 der forvaltningsmyndigheten etter søknad kan vurdere dispensasjon for tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk.

Fylkesmannen er enig med Gautefall turlag i at det kan være behov for informasjonsplakater i området, da gjerne knyttet til viktige ferdselsruter eller stier i området. Fylkesmannen er ikke kjent med at det er merkede løyper i eksisterende reservat eller de områdene som foreslås i denne utvidelsen. Fylkesmannen vil stille seg positive til informasjonstiltak dersom det kommer forslag om det, og vil søke Direktoratet for naturforvaltning om tiltaksmidler til dette. Plassering av slik informasjon vil bli gjort i samråd med og etter tillatelse fra grunneierne.

Når det gjelder § 4 nr 6, så er det rett at denne bestemmelsen kan virke for generell, og når det gjelder vedlikehold av veger, så har denne ved en feil blitt plassert under § 6 som pkt 11. Denne bestemmelsen skal stå under § 4 og vil erstatte deler av nåværende § 4 pkt 6 i høringsutkastet.

Forskriften må ha en hjemmel om vedlikehold av bygninger og eventuelt andre anlegg som er i bruk på vernetidspunktet. Fylkesmannen forslår derfor at veger fjernes fra § 4 pkt 6 og at bestemmelsen får følgende ordlyd:

Nødvendig vedlikehold av bygninger og andre anlegg og innretninger som er i bruk på vernetidspunktet.

Nødvendig vedlikehold av veger dekkes da ved at nåværende feilplasserte pkt 11 under § 6 flyttes til § 4 som nytt punkt 7, der det presiseres at det er snakk om nødvendig vedlikehold uten standardheving.

Når det gjelder nødvendig motorferdsel i forbindelse av vedlikeholdet er dette tenkt dekket gjennom § 7 pkt 13 b, og slik motorferdsel er søkepliktig.

Når det gjelder § 6 pkt 8 og 9 er vi enige i at dette skal være skriftlige avtaler og at det i § 7 pkt 8 skal stå "nødvendig og skånsom transport av tømmer" slik det står i gjeldende forskrift for Lone naturreservat.

For å imøtekomme enkelte grunneierne er det gjort tre mindre justeringer på det tilbudte arealet og på vernegrensa i vår tilrådning til DN i forhold til høringsdokumentet.

Grunneier kan etter søknad påregne å få tillatelse til forsiktig uttak av virke til en enkel gapahuk på Storliheia på samme måte som gjeldende forskrift tillater dette for eiendom gnr/bnr 57/8, og ordlyden i § 7 pkt 9 vil dermed endres til:

Uttak av virke for oppsetting av en enkel gapahuk på eiendom gnr/bnr 57/8 ved Haugstølvatnet og tilsvarende på eiendom gnr/bnr 48/2 på Storliheia.

For å gi grunnlag for litt mer uttak av ved, økes arealet som en annen grunneier kan skjømte fritt rundt hytta på Hestheia til om lag 4 daa. Det betyr at ordlyden i § 4 pkt 15 endres til følgende:

15. Vegetasjonsrydding og skjøtsel på ca 4 daa rundt hytta på Hestheia på gnr/bnr 47/3, etter nærmere skriftlig avtale med forvaltningsmyndigheten.

Denne grunneieren gis også anledning til skånsomt uttak av virke til klopplegging på eksisterende slepe til hytta på Hestheia på gnr/bnr 47/3. Forskriftens § 4 pkt 10 endres da i tråd med dette og får følgende ordlyd:

Uttak av virke etter behov på gnr/bnr 57/8 til nødvendig vedlikehold av klopper på eksisterende traktorveg/slepe til Tåkelia (veg nr. 2), og tilsvarende på gnr/bnr 47/3 på slepa inn til hytta på Hestheia (veg nr. 9) etter nærmere skriftlig avtale med forvaltningsmyndigheten.

I forskriften for Lone naturreservat er det i to bestemmelser i § 4 om generelle unntak vist til at tiltaket skal være i samsvar med godkjent forvaltningsplan. Utarbeidelse av forvaltningsplan er et omfattende arbeid som krever ekstra bevilgning, og Fylkesmannen synes ikke det kan forsvares å bruke ressurser på utarbeidelse og godkjenning av forvaltningsplan kun på grunn av to bestemmelser i forskriften. Fylkesmannen mener dette lett kan løses gjennom forpliktende dialog og skriftlig avtale med grunneier. Fylkesmannen går derfor inn for at disse to punktene i § 4 endres, slik at der det står "i samsvar med godkjent forvaltningsplan" endres dette til "etter nærmere skriftlig avtale med forvaltningsmyndigheten."

Til avgrensningen:

Feilen på vernegrensen på vernekartet som en av grunneierne påpeker mot eiendom gnr/bnr 57/3 er rettet opp.

Det vil bli tre mindre justeringer av grensa for verneområdet etter høring. Det gjelder:

Gnr/bnr 48/1: Grensa på eksisterende Lone naturreservat skal følge eiendomsgrense mellom gnr/bnr 48/1 og 57/3 og gå rett over den lille øya i Sandvann. Dette er avklart gjennom jordskifterettens grensegang som er startet opp i Lone naturreservat (utgjør ca 29 daa utvidelse, vesentlig vannareal).

Gnr/bnr 47/3: Tilleggsarealet langs skogsbilvegen Vasshus mot Eikeli reduseres noe slik at tre bestand med snauflete og yngre produksjonsskog tas ut av verneområdet (utgjør ca 80 daa).

Gnr/bnr 48/2: Mindre justering av vernegrensa i sør ved Jonstjenn og i nord langs traktorveg. Noen få dekar produktiv skog utgår fra reservatet (utgjør ca 10 daa).

Fylkesmannen anbefaler at Lone naturreservat utvides med slike endringer i avgrensning og forskrift som nevnt ovenfor, men for øvrig med forskrift og avgrensning som i høringsforslaget.

DNs tilråding:

DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Lone naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Lone naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Samtidig oppheves forskrift nr. 889 av 26.06.2009 om fredning av Lone naturreservat, Drangedal kommune, Telemark fylke.

13. Hålandsdalen, Suldal kommune, Rogaland fylke.

Totalareal 5700 daa, hvorav 3100 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området ligger sørvest i Suldal kommune, i Hålandsdalen. Det består av den bratte sørøstvendte lia ut mot Hålandsdalen, og ei stupbratt vestvendt lise ned i den trange Tyssefjorden i vest. Terrenget hever seg opp til et slakere høydeplatå over tregrensa, der Skipet når opp i 700 moh. Små bekkesøkk, bratte skar og skrenter skaper småskala topografisk variasjon. Storparten av arealet dekkes av fattige furuskogstyper (blåbærskog, noe røsslyng-blokkebærskog). På lavere nivåer kommer det på små arealer også inn furuskog på bedre bonitet. Furuskogen har gjerne einer i busksjiktet. I brattlendt terreng er det isprengt en del løvtrær, særlig bjørk. Den bratte lia ut mot Tyssefjorden har bl.a. delvis preg av blandingsskog med furu, bjørk og spredte ospeholt. I bratte skar og bergskrenter, samt på lavere nivåer generelt, blir skogtypene mer varierte, inkludert rikere partier, og treslagsblandingen øker. Innunder lune brattskrenter ut mot Hålandsdalen dekker edelløvskog deler av arealet. En oseanisk alm-lindeskogstype der lind er vanligste treslag står her, stedvis inngår også noe hassel, og i fuktige partier svartor. Mye er relativt grovsteinet, men likevel sluttet, rasmarksskog, men det er også rik edelløvskog på mer finkornet skredjord. Slike steder har en rik karplanteflora. Langs Hålandselva i øst har en utviklet ei flat elveslette med tykke, finkornete avsetninger. Her har det stått mye sumpskog med svartor, men slik skog er i dag stort sett erstattet av plantet granskog (mye av dette er flatehogd), mens den opprinnelige svartorskogen gjenstår på mindre restarealer.

Området er lite preget av nyere inngrep, og domineres av eldre skog. Enkelte små granplantefelt finnes i produktive søkk oppover i lia, men de største negative inngrepene er granfeltene på elvesletta langs Hålandselva. Eldre furuskog i sein optimalfase og (sjeldent) aldersfase dominerer. Denne er stort sett av sluttet karakter, med halvgamle trær av moderate dimensjoner. Biologisk gammel furu mangler nesten helt, det samme gjelder død ved (bortsett fra noen små felt med mindre ansamlinger av nydannet læger). Edelløvs-kogen er derimot gammel, med mange gamle og grove trær (særlig lind). En del trær er tidligere styvet, men det finnes også grove edelløvtrær som ikke er styvet. Mengden død ved er imidlertid nokså liten.

Edelløvs-kogen har betydelige kvaliteter, og et rikt artsmangfold, spesielt av lav. Mange karakteristiske lavarter knyttet til fuktig edelløvskog i regionen er påvist, inkludert en god del rødlistearter, og flere tilhører regnskogselementet. Edelløvs-kogene representerer "boreonemoral regnskog", som Norge har internasjonalt ansvar for. Furuskogen, som dominerer det meste av arealet, har imidlertid isolert sett små naturkvaliteter – det er en fattig, ordinær skog, svært fattig på naturskogsstrukturer, og med et fattig artsmangfold. Trolig er det imidlertid svært vanskelig å finne gammel furuskog med velutviklet naturskogs-preg i regionen. Tilsvarende store arealer med sammenhengende, eldre skog såpass lite preget av nyere inngrep er trolig også sjeldent i Ryfylke. Slik sett har området naturverdier mtp representativitet, og restaureringspotensialet anses som brukbart. Samlet grad av å oppfylle mangler ved skogvern vurderes som moderat, der det i hovedsak er edelløvs-kogen som bidrar.

Storparten av lokaliteten dekkes av ordinær, fattig skog fattig på gamle trær og død ved, og er isolert sett lokalt verneverdig. Med tanke på at området (regionalt sett) er relativt stort, lite preget av nyere inngrep, velarrondert med et stort høydespenn inkludert lavereliggende lisider, har det likevel visse naturverdier. Edelløvs-kogene i kjernene trekker kvalitetene vesentlig opp, og gjør at området samlet sett anses som regionalt verneverdig (**).

Formålet med naturreservatet er å bevare ett stort sammenhengende skogsområde med eldre furuskog med innslag av temperert regnskog, som er lite preget av nyere inngrep. Videre ta vare på alt naturlig plante og dyreliv og de naturlige økologiske prosessene i området.

Området strekker seg fra fjord/dalbunn til ett småkupert høydeplatå rundt 700 moh. Fattig furuskog er dominerende vegetasjonstype opp mot 500 moh. Deretter overtar bjørkeskog og lynghei. Eldre edelløvskog forekommer først og fremst i bratte liser og rasmark ut mot Hålandsdalen. Deler av området består av gammel boreonemoral edelløvs-kog, dominert av lind og hassel og karakterisert som temperert regnskog. Trærne her er levested for flere sjeldne og nasjonalt trua lavarter.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Planstatus: I kommuneplan for Suldal kommune framstår arealet for naturreservatet med LNF-status, med deler av dette som nedslagsfelt for drikkevatt.

Inngrepsstatus: Det er en hytte på Hålandsstølen. Det går en tilgrodd skogsvegtrase ved elvesletta i sør.

Høring: Verneforslaget ble sendt på høring til sentrale høringsinstanser, berørte grunneiere, kommunen og fylkeskommunen, samt til Rogaland Bondelag, Naturvernforbundet i Rogaland, Suldal Elverk KF, Rogaland Bonde og Småbrukarlag, Norges jeger- og fiskerforbund - Rogaland, Norsk Botanisk Forening avd. Rogaland, Norsk Ornitologisk Forening avd. Rogaland, Skogselskapet i Rogaland, Stadnamntenesta på Vestlandet.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Følgende instanser påpeker ingen eller uvesentlige konflikter, eller gir positiv tilslutning til verneplanforslaget på et mer generelt grunnlag:

Forsvarsbygg finner ikke at planene om vern berører Forsvaret sine interesser, men tar forbehold om eventuell tilbakemelding fra aktuelle militære avdelinger.

Avinor AS viser til at reservatet ikke vil ha følger for deres systemer.

Språkrådet/Stadnamntenesta på Vestlandet finner at navnet *Hålandsdalen naturreservat* er tilrådelig navneform.

Direktoratet for mineralforvaltning finner ikke at verneframlegget inneholder kjente bergarter eller verdifulle mineralforekomster, og har derfor ingen merknader til vern.

Norsk Ornitologisk Forening avdeling Rogaland ser positivt på det frivillige vernet. De viser spesielt til verdien av interessante furuskogs- og edellauvskogsareal som viktige for flere fuglearter, bl.a. hvitryggspett. De foreslår derfor at forvaltningsplanen bør legge opp til kartlegging og overvåking av fuglelivet og annen fauna generelt, og spesielt hvitryggspett og andre rødlista arter. Suldal kommune ser positivt på verneframlegget, men finner at grensene gjennom Hålandsdalen er trukket for langt ned. Kommunen vil sterkt tilrå at plantefelt av gran blir trukket ut av verneområdet.

Statens landbruksforvaltning ser det som positivt at areal til skogvern (og andre formål) så langt som mulig skjer som resultat av frivillige avtaler, de har ellers ingen merknader til avgrensning av verneområdet.

Skogselskapet i Rogaland mener frivillig vern av skog er bra, og bør videreføres som prosess. De viser videre til at verneområdet er trukket helt ned til elven, der en del skog på høy bonitet er særs gunstig for skjøtsel og drift, også en del gran. Vern av slike areal er i strid med gjeldende politikk og Fylkesmannen sitt embetsoppdrag. Det blir også vist til nylig vedtatt *Handlingsplan for skogbruket i Rogaland*, bl.a. med å sikre de beste arealene for skogproduksjon og CO₂-binding. Slike areal er særs viktige for verdiskapning og sysselsetting. Det aktuelle arealet i Hålandsdalen ligger i den største skogkommunen i Rogaland, med samme verdi i loven som dyrka jord, og deler vil trolig kunne dyrkes. Skogselskapet ber derfor om flytting av vernegrensen 40 høydemeter i forhold til elva, og minst til kote 100 m o.h. opp av Brakafloata.

En grunneier viser til kunngjøring av verneforslaget, og mener at grensene som omfatter gnr./bnr. 165/24,25 er feil.

I ettersendt brev sier han seg kjent med det frivillige vernet av Hålandsdalen, og aksepterer at tvist angående hans eiendom 165/24,25 vil bli avklart i etterkant.

Fylkesmannens tilrådning:

- om generelle forhold:

Fylkesmannen tar de generelle merknadene til etterretning.

Fylkesmannen er enig i behovet for supplerende kartlegging og overvåking, og vil følge dette opp gjennom framtidig forvaltning. Fylkesmannen er kjent med nylig registrert hvitryggspett i nærområde.

- om forhold knyttet til avgrensning av verneområdet:

Fylkesmannen er enig i målet om å ivareta høyproduktiv skogmark i et langsiktig perspektiv, både med tanke på næringsgrunnlag og som klimaskog. Rogaland er kjennetegnet ved mange små skogseiendommer, der hver og en likevel er viktig for den samla målsettingen.

I sammenheng med vern må dette likevel i noen grad ta hensyn til andre overordna statlige målsettinger om øket skogvern på produktiv mark. Gjennom behandling av St.meld. nr. 25 (2002-2003) sluttet Stortinget seg til Regjeringens innstilling om en kraftig opptrapping av skogvernet i Norge. Pr. 2011 er ca 2 % av den produktive skogen i Norge vernet. Dette er langt mindre enn andre land i Europa. St.meld. nr. 25 trakk opp viktige prinsipp og satsingsområder for en opptrapping av skogvernet. Blant annet at et utvidet skogvern skulle følge de faglige tilrådingene fra NINA og Skogforsk "Evalueringen av skogvernet i Norge". Ut fra ulike mål for skogvern anslår en behovet for vern av skog til minst ca. 4,6 prosent av produktivt skogareal, inkl. allerede vedtatt verna skog.

I Rogaland er svært lite høyproduktiv skogmark vernet. Langs elvesletten i Hålandsdalen er det snakk om et relativt avgrenset areal. Tidligere rik sumpskog på dette arealet hogd ut, med påfølgende uthogd granskog, og nå til dels nyplantet med gran, om lag 50 dekar. Rikere sumpskog har "nær trua"-status i *Norsk rødliste naturtyper 2011*. En restaurering, med påfølgende naturlig tilvekst på dette arealet vil ha svært stor verdi for naturreservatet samla sett. Fylkesmannen viser til fagrappport om Hålandsdalen, der det blant annet heter: *Det er viktig for både spennvidden og områdets samlede naturverdier at svartorskogene langs Hålandselva og i kjerne 2 kommer med. Her bør man også inkludere hele elvesletta.*

Mye av skogen på den flate sletta er trolig opprinnelig sumpskog med mye svartor, en skogtype som i dag står igjen som små restfragmenter langs sidebekken.

Tiltak for å ta vare på og restaurere sumpskoger er av største verdi for å stanse ytterligere tap av biologisk mangfold i skog. Mange arter på Norsk Rødliste 2010 er knyttet til denne naturtypen. Restaurering gjennom hogst av gran, og så naturlig tilvekst av stedegen skog, være klart tjenlig for verneformålet. Dette går også fram av føringer under *Skjøtsel og overvåking av vegetasjon* i utsendt utkast til forvaltningsplan. En slik restaurering/skjøtsel er hjemlet i naturmangfoldloven § 37 (naturreservat) og § 47 (skjøtsel av verneområder).

Fylkesmannen ser klart problemstillingen i at vernegrense-ramlegget omfatter godt skogproduksjonsareal, der det allerede er tatt ut første omløp av granskog, og gjennom bruk av offentlige midler etablert skogsvei og planta ny skog. I en tradisjonell verneplanprosess ville slike areal normalt bli holdt utenfor vern. I dette tilfellet er det likevel snakk om et relativt mindre areal, direkte knyttet til et av få kjerneområder, og således kritisk for vernegrnlaget for reservatet samlet sett.

Dertil kommer den gode grense- og biotop-arronderingen som elveløpet utgjør. Det er også et poeng at en gjennom frivillig vern skal søke å fange opp mer høybonitetsareal i lavere terreng, også areal med restaureringspotensiale. Her er dette godt omforent med skogeier gjennom konfliktdempende frivillig vern-prosess.

Etter en samlet vurdering vil derfor Fylkesmannen tilrå at vernegrensen langs Hålandsdalen blir som i høringsutkastet.

- om andre forhold:

Eiendomstvist

Fylkesmannen ser at det foreligger ulike tinglyste dokument i saken, uten å ta nærmere stilling til tvisten. Fylkesmannen ser for seg at dette kan løses gjennom jordskifteverket i forbindelse med oppmålingsoppdrag for verneområdet.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen i Rogaland tilrår opprettelse av Hålandsdalen naturreservat i samsvar med vernekart og forskrift slik de ble sendt på høring.

DNs tilråding: DN tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal uten at dette endrer restriksjonsnivået. Det er utarbeidet skisse til forvaltningsplan som bl.a. angir aktuelle skjøtselstiltak rundt Hålandsstølen, og uttak av plantet gran og platanlønn. DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Hålandsdalen som naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Hålandsdalen naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

14. Haugbergfjellet naturreservat, Halden kommune, Østfold fylke.

Totalareal 2557 daa, hvorav 1909 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området befinner seg mellom vannene Lysevannet i vest og Nedre Kornsjø i øst i Halden kommune, ca. 2 kilometer fra svenskegrensen, og ca. 21 kilometer sørøst for Halden by. Terrenget er rolig, og består i stor grad av en mosaikk med store myrer mellom slake fururygger. Tre mindre tjern inngår. Høydespennet er på 75 høydemeter, fra Lysevannet på 132 m.o.h. til toppen av Haugbergfjellet på 207 m.o.h., men det meste av arealet befinner seg innenfor ca. 165-180 m.o.h. Fattige vegetasjonstyper dominerer hele området. Furu er dominerende treslag i det meste av området, og kun få bestand er rene granbestand. Furskogen er gjerne mosaikkpreget, med bærlyng-, røsslyng-blokkebær- og lavfuruskog, og enkelte partier med grasdominert fattigskog. Grandominerte bestand er gjennomgående forholdsvis unge, med et lite bestand i h.kl. 5 og tre bestand i h.kl. 4 som det eldste. Her er skogen så tett at karplanter nesten er fraværende i en skogbunn dominert av moser. Et mindre parti med lågurtgranskog finnes på marin leire ved plassen Skjeggørødkasa. Her er det et viktig innslag av flere grove osper i en ellers ung granskog. Løvtrær forekommer ellers spredt med typisk få individer i området, men bjørk forekommer et par steder i fattig bjørkesumpskog. Ellers utgjør fattigmyrer store andeler av området. Både gran- og furskogen er jevnt over dårlig sjiktet. Selv om furskogen nok er betydelig eldre enn granskogen, gjelder det for begge at det er lite død ved i området, og mangel på kontinuitet. Dette illustreres også ved at få rødlistearter eller signalarter for skoglig kontinuitet ble registrert, med gubbeskjegg som eneste påviste rødlistearter ved befarings. Et mangfold av fuglearter er imidlertid påvist i området. Enkelte rødlistede fuglearter har trolig området som levested. Ingen kjerneområder er avgrenset, men Blåmosen, som er en intakt myr med et areal på mer enn 50 daa kvalifiserer som svært viktig naturtype.

Området vurderes som moderat påvirket av nyere tids inngrep. Særlig sentrale deler av området rundt Store Gjeddertjern har større sammenhengende arealer uten nyere inngrep, men en del bestand vest for Blåmosen er av yngre skog. Totalt vurderes mengden av død ved å være lav. Selv om det ble funnet et mindre parti med en konsentrasjon av død furuved, er helhetsinntrykket at død ved av både gran og furu er mangelvare. Kontinuiteten i død ved vurderes derfor som lav. Granskogen vurderes gjennomgående som ung, men enkelte relativt gamle graner finnes som rester av eldre granbestand eller som innslag i furskogen. En gammel ospesuksesjon, med grove osper, samt enkelte eldre bjørker var de eneste påviste løvtrærne som kvalifiserte som gamle. Gamle edelløvtrær ble ikke påvist. Ettersom den gamle ospesuksesjonen er av stor verdi, må det sies at innslaget av andre treslag enn gran, furu og bjørk er betydelig, om enn for et begrenset areal. Det er noen få vegetasjonstyper som dominerer. Innslaget av lågurtgranskog med osper var så lite at spredningen i vegetasjonsøkologiske gradienter må sies å være liten. Det er lite innslag av rike vegetasjonstyper. Den topografiske variasjonen vurderes som liten, med lite markert topografi i form av daler og skrenter, men hovedsaklig slake koller og rygger omgitt av myrer. Det ble registrert en rødlistearter, samt spor av en annen. Det er registrert få signal og rødlistearter, og potensialet for et betydelig større antall vurderes som begrenset.

Samlet vurderes Haugbergfjellet som et område dominert av en myr-fururygg-mosaikk, med nesten bare fattige vegetasjonstyper med liten variasjon. Den skoglige kontinuiteten vurderes som lav, med få påviste arter knyttet til skog med naturlig dynamikk, og med lite potensial for flere rødlistearter. Området har muligens størst verdi for vilt, med flere registrerte fuglearter, hvorav fire rødlistet som NT. Av generelle mangler ved skogvernet vil området bidra til å oppfylle forholdsvis intakte forekomster av lavereliggende skog i boreonemoral vegetasjonssone.

Formålet med naturreservatet er å bevare et lite påvirket skogområde, med tjern, myrer og overveiende fattige skogtyper med furu og gran, i lavereliggende trakter over marin grense på grunnfjell i Sørøst-Norge. Området har særlig betydning for biologisk mangfold.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: Det går en traktorvei inn i området. I tillegg er det er merket sti gjennom området og det står en hytte i området.

Høring: Verneforslaget ble sendt på høring til sentrale høringsinstanser, berørt grunneier, kommune og fylkeskommune, samt til Haldenvassdragets Skogeierforening, Østfold Bondelag, Østfold bonde- og småbrukerlag, Naturvernforbundet i Østfold, Naturvernforbundet i Halden, Norsk Ornitologisk Forening Østfold, Østfold Botaniske Forening, Østfold Entomologiske Forening, Norges Jeger - og Fiskerforbund Østfold, Forsvarsbygg Østlandet, Fortum Distribusjon a/s, Hafslund Nett AS.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Forsvarsbygg, som bl.a ivaretar Forsvarets arealbruksinteresser i plansaker, har ingen merknader. Statens vegvesen har ikke merknader til planforslaget.

Direktoratet for mineralforvaltning kan ikke se forslaget berører kjente mineralske forekomster i området - og har ingen øvrige kommentarer.

Statnett viser til melding om ny kraftforbindelse, kalt SydVestlinken. Ingen av traseene kommer i direkte berøring med foreslått naturreservat.

Språkrådet forslår navnet endret fra Haugbergfjell til Haugbergfjellet, i overensstemmelse med Sentralt stedsnavnregister, som anbefalt skrivemåte.

Halden kommune er positiv til frivillige skogverneavtaler, spesielt noe større områder som her, med høy andel eldre skog. Kommunen er positiv til visse unntak i verneforskriften, hvilket fortsatt muliggjør en aktiv, men varsom bruk av området.

Østfold fylkeskommune er positiv til reservatet, som bidrar til å sikre viktige biotoper og bevare et viktig friluftsområde, basert på frivillig skogvern.

Østfold Botaniske Forening er positiv til reservatet, som fra før er svært lite undersøkt botanisk. Foreningen viser til at særlig osp er et viktig løvtre for mange vedboende arter og at rekruttering av osp i Østfold kan trues av beiting av for store elgebestander.

Fylkemannens kommentarer til høringsuttalelsene:

-I tråd med anbefalingen fra Språkrådet, tilrår *Fylkesmannen* navnet *Haugbergfjellet naturreservat*.

- *Fylkesmannen* viser til at nedbeiting av osp, rogn og selje i flere verneområder kan skape problemer for rekruttering av større slike trær. Problemet må sees i lys av hjorteviltforvaltningen generelt. Jakt på elg og rådyr vil ikke bli spesielt regulert i reservatet.

Fylkesmannens tilråding: Det har ikke framkommet interessen motsetninger eller konflikter under høringen som fordrer nærmere avklaring før saken kan fremmes. Fylkesmannen i Østfold tilrår reservatforslaget fremmet i tråd med overnevnte merknader og tilråding - og viser til vedlagte vernekart og verneforskrift.

Direktoratets tilråding: DN tilrår enkelte justeringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal uten at dette endrer restriksjonsnivået. DN slutter seg til fylkesmannens forslag til navn, verneform og avgrensning av verneområdet. DN viser for øvrig til kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Haugbergfjellet som naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Haugbergfjellet naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

15. Husebyskogen naturreservat, Rygge kommune, Østfold fylke.

Totalareal 98 daa, hvorav 98 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området ligger , ca. 500 meter vest for Værne kloster og ca. tre kilometer sør for tettbebyggelsen i Moss. Området framstår som lite preget av nyere hogst og inneholder en del liggende og stående død ved. Den sentrale delen av området består av en rik svartorsumpskog som dekker omtrent

halvparten av arealet. Dette er eneste kjente forekomst av en viss størrelse på fastlandet utenfor raet i Østfold. Lokaliteten kan trolig anses som en av de siste rester i jordbrukslandskapet i Rygge av en naturtype som antas å ha vært vanlig i kommunen før drenering for landbruksformål tok til for alvor.

Nord for sumpskogen skråner terrenget svakt oppover og blir gradvis tørrere. Her finner man en eldre, grandominert blandingsskog. Vest for sumpskogen finnes bl.a. noe eldre granskog på fuktig jord. Det går en mindre forhøyning langs hele vestsiden av sumpskogen som hindrer uttørring. Det er gjort funn av vasstelg som er vurdert som direkte truet (EN). Denne arten er i følge Framstad (1997) en typisk art for rike sumpskoger i denne delen av landet. Arten er trolig gått sterkt tilbake de siste 100 år etter omfattende grøfting av sumpskog. Mosefloraen er rik med mange krevende arter. Området er trolig av stor verdi for fugl og kanskje særlig spettefugler og spurvefugl. Rik insektproduksjon er en typisk karakter ved fuktige og rike skogtyper. Potensialet for en interessant soppflora knyttet til marksjiktet vurderes som middels, mens potensialet for død ved tilknyttede arter vurderes som bra på noe sikt selv om floraen av denne organismegruppen i dag er dårlig utviklet.

Det er områdets sumpskog som utgjør de store naturkvalitetene i området, mens den omkringliggende skogen må sees på som buffersoner og tilleggsarealer som på sikt også kan bli interessante i seg selv. Rik svartorsumpskog er vurdert som direkte truet i en nasjonal sammenheng da disse har vært sterkt utsatt for grøfting i forbindelse med skog- og jordbruksdrift. Dårlig skogstruktur, arrondering (kanteffekter), størrelse og en ikke helt inntakt vannhusholdning trekker verdien ned.

Området oppfyller de generelle manglene om å være lavereliggende og rikt i henhold til Framstad et al. (2002) sin liste over mangler ved skogvernet. Av regionale anbefalinger og prioriteringer i Framstad et al. (2003) for boreonemoral sone er rik sumpskog nevnt som en av typene. Totalt sett vurderes området å være av regional verdi (**).

Formålet med naturreservatet er å bevare et område med rik sumpskog med variert treslags-sammensetning, og overgangssonene mot tørrere skogtyper. Lokaliteten representerer en sjelden og sårbar naturtype og er en rest av en tidligere vanlig naturtype på marin leire i ytre deler av fylket.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Planstatus: Området ligger innenfor grensene til det foreslåtte Værne Kloster landskapsvernområde.

Inngrepstatus: Lokaliteten har tidligere blitt grøftet, men grøftene er i dag sterkt gjengrodd, og nåværende grunnvannsstand er trolig ganske nær opprinnelig nivå.

Tidligere skogbruksaktiviteter: I områdets søndre og midtre del ble det for få år siden tatt ut en del vindfall og gammel gran. Området har derfor et innslag av noen mindre hogstflater. Her er det nå mye naturlig gjenvekst av svartor.

Høring:

Verneforslaget ble sendt på felles høring til sentrale høringsinstanser, berørt grunneier, naboer, kommune og fylkes-kommune samt til Østfold Skogselskap, Viken Skog, Østfold Bondelag, Østfold Bonde- og småbrukerlag, Fortum Distribusjon, Naturvernforbundet i Østfold, Østfold Jeger- og Fisker-forbund, Østfold O-krets, Norsk Ornitologiske Forening Østfold, Østfold Entomologiske Forening.

Sammendrag av høringsuttalelsene: Det har kommet inn 7 høringsuttalelser til saken.

Direktoratet for mineralforvaltning, Forsvarsbygg og en enkeltperson har ingen merknader til verneforslaget.

Østfold fylkeskommune er positiv til opprettelsen av reservatet som vil bidra til å sikre viktige biotoper, og bevare et viktig område for biologisk mangfold. Fylkeskommunen finner det svært positivt med vern basert på frivillighet.

Telenor Eiendom Holding AS forutsetter at verneforslaget ikke vil bli til hinder for at Telenor opprettholder sin drift av telekommunikasjonsanlegg i det aktuelle området.

Språkrådet, stedsnavntjenesten for Østlandet og Agderfylkene, mener det blir misvisende å kalle området Såstadmyra naturreservat. Det vises til at gården Såstad ligger et godt stykke lenger øst enn reservatet, og at det i følg kart ikke finnes noen myr på stedet. Det anbefales at det velges et annet navn, eventuelt i samråd med Rygge historielag.

Rygge kommune, Plan- og miljøutvalget, behandlet verneforslaget 24.04. d.å. Følgende vedtak ble fattet med 4 mot 3 stemmer: "Plan- og miljøutvalget fraråder opprettelse av Såstadmyra naturreservat". Vedtaket er i samsvar med administrasjonens forslag til vedtak. I administrasjonens saksframlegg er forslaget bl.a. begrunnet med at det aktuelle området ligger nær opptil boligfelt og campingområde, at det er et populært turområde og at det knytter seg stor aktivitet til områdene på Fuglevik (nærområdet). Det fremholdes at et strengt vern av et område som er sterkt truet av stormfelling, gjør at man vil få et område nærliggende å beskrive som kaotisk. Det er lite ønskelig i dette området.

Det sies videre at det som vekker størst bekymring, er hensynet til allmennhetens sikkerhet. Det fremholdes at rotvelter er morsomme lekeplasser for barn, men også en potensiell dødsfelle. Det er i beste fall uheldig, men potensielt farlig å legge et naturreservat i et så mye benyttet område som dette.

Området besitter uten tvil viktige naturverdier, men sett i en større sammenheng kan det med fordel forvaltes som det øvrige (foreslåtte) landskapsvernområdet. Verdien av området til rekreasjon samt sikkerhetsaspektet vurderes å veie tyngst i dette tilfellet.

Det vises til at Rygge kommune allerede har et barskogsreservat på Vardåsen.

Det vises også til at det i det aktuelle området er registrert nøkkelbiotoper for de mest verdifulle lokalitetene i forbindelse med Miljøregistreringer i skog (MIS), og at dette gjør at det allerede er tatt hensyn til disse forekomstene i forbindelse med krav til behandling i tråd med skogsertifisering.

Fylkesmannens kommentarer til høringsuttalelsene:

Når det gjelder uttalelsen fra Telenor Eiendom Holding AS, vil så langt Fylkesmannen kjenner til ingen telekommunikasjons-anlegg bli berørt direkte eller indirekte.

Når det gjelder navn på verneområdet, ble det foreslåtte verneområdet opprinnelig betegnet som Husebyskogen naturreservat, jf. bl.a. avtalen med grunneieren om frivillig vern. Navnet Såstadmyra har i noen grad blitt brukt mer spesifikt om selve sumpskogen. I tillegg til Språkrådets bemerkninger har det imidlertid også fra lokalt hold kommet signaler om at navnet Såstadmyra er lite kjent og kan virke misvisende. Navnet Husebyskogen betegner den vestre skogteigen på eiendommen Værne Kloster. Navnet er vel kjent lokalt og står oppført på kart. Reservatet dekker den sørøstre delen av denne skogteigen, og er beliggende like vest for Huseby-gårdene.

Fylkesmannen foreslår derfor at reservatet kalles *Husebyskogen naturreservat*.

Når det gjelder uttalelsen fra Rygge kommune, har Fylkesmannen følgende kommentar: I forbindelse med høringen av verneforslaget for Værne Kloster landskapsvernområde i 2010 uttalte Rygge kommune følgende om et mulig skogreservat: "Område 5, "skogreservat", tas ut og forvaltes som det øvrige landskapsvernområdet." Fylkesmannen kommenterte dette slik: "Det er fortsatt ikke endelig avklart om det oppnås enighet mellom Staten og grunneieren om opprettelse av et skogreservat i område 5. Området er klassifisert som regionalt verneverdig. En større del av området består av sumpskog, som antas tidligere å ha vært vanlig i denne delen av Rygge, men som det i dag kun finnes få forekomster av som følge av drenering, oppdyrking og utbygging.

Fylkesmannen mener at det er tungtveiende faglige grunner til å verne området som reservat, og at forvaltningsmessige utfordringer knyttet til ferdsel er håndterbare. Bl.a. vil stier bli holdt åpne.

Konklusjon: Fylkesmannen mener at det bør opprettes et skogreservat dersom det oppnås enighet mellom grunneieren og Staten."

Fylkesmannen er fortsatt av den oppfatning at forvaltningsmessige utfordringer knyttet til ferdsel vil være håndterbare, jf. bl.a. det som er sagt om rydding og vedlikehold av stier. Fylkesmannen deler ikke oppfatningen at området vil få redusert verdi som friluftsområde, selv om vindfall stedvis gir redusert fremkommelighet.

Når det gjelder sikkerhetsaspektet knyttet til stormfelte trær, vil vi bemerke at det fra tid til annen har skjedd ulykker i forbindelse med opprydningsarbeid etter stormfelling. Den utløsende faktor ved slike ulykker er gjennomgående at vindfallene kappes og kommer i bevegelse. Vi er ikke kjent med at det har skjedd ulykker i skogreservater i tilknytning til stormfelte trær. Etter vår vurdering

vil en mulig risiko ikke være større enn ved annen "normal" aktivitet i utmark. Kapping av vindfall over stier foretas av trent personell, og det blir lagt avgjørende vekt på sikkerhet under og etter kapping. Fylkesmannen har pr. i dag mye erfaring med dette fra andre skogreservater.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen anbefaler at det opprettes et naturreservat som gis navnet "Husebyskogen naturreservat", med avgrensning og verneforskrift i samsvar med forslaget som ble sendt på høring.

Dersom vernevedtaket for landskapsvernområdet skjer før et vernevedtak for Husebyskogen naturreservat, vil grensen for landskapsvernområdet måtte endres når naturreservatet opprettes.

Direktoratets tilråding: DN tilrår enkelte justeringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal uten at dette endrer restriksjonsnivået. DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Husebyskogen som naturreservat.

MDs tilråding: Departementet viser til at avgrensingen av det foreslåtte Værne Kloster landskapsvernområde vil bli justert og tilpasset avgrensingen av Husebyskogen naturreservat.

Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Husebyskogen naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

16. Ledsageren naturreservat (utvidelse), Stor-Elvdal kommune, Hedmark fylke.

Utvidelsesareal 7745 daa, hvorav 5290 daa produktiv skog. Nytt totalareal 23 571 daa, hvorav 16 813 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Ledsageren ligger nordvest i Stor-Elvdal kommune i Hedmark, helt på grensen til Oppland fylke. Utvidelsesområdet består av tre delområder. Et delområde i vest på ca. 890 dekar er ei vest-nordvestvendt li med en gjennomløpende bekk. Utvidelsen på ca. 6700 dekar mot sør består av den sørlige delen av fjellet Ledsageren med ei bratt, østvendt skogkledd li og snaufjellet Gråvorda med slake sørvest- og østvendte lisider. Flere små bekker renner gjennom dette området. Det østlige delområdet på ca. 180 dekar består av et myrparti i tilknytning til et allerede vernet myr- og fuktskogparti. Et område på ca. 25 dekar med skog, hovedsakelig i hogstklasse III, tas av arronderingsmessige årsaker ut av det eksisterende reservatet.

Delområdet i vest består vesentlig av gammel furuskog, hvorav det meste er preget av fjellskoghogst. Det er innslag av flersjiktet gammel granskog med forekomst av høgstauder på midlere boniteter. I delområdet mot sør er det hovedsakelig eldre granskog og noe furuskog med relativt lite død ved og grove trær. Det er imidlertid en del spredte gammelskogelementer som liggende og døde trær, gamle, sentvoksende grantrær og gamle seljer. Det østlige delområdet består av gammel hogstpåvirket barskog med et myrområde.

Området domineres av lite kravfulle skogtyper. Granskog av blåbærtypen og furuskog av bærlyng- og røsslyngtypen er mest vanlig. Langs bekker og i fuktige partier finnes imidlertid frodigere vegetasjon med blant annet brudespore, grønnskurler og småtveblad. Mye av skogen er hogstpåvirket, men i gammelskogpartier finnes en del rødlistede lav- og sopparter. I det tilgrensende naturreservatet er det registrert et stort antall rødlistede arter og utvidelsesområdet har kanskje sin største verdi som potensielt spredningsområde for disse artene, noe som vil øke deres mulighet for langsiktig overlevelse i regionen.

Verdien av området vurderes isolert sett å ha fra lokalt viktig til svak regional verdi, men ut fra områdets funksjon som storområde og forsterkningsareal for det eksisterende verneområdet gis det regional verdi (**). Utvidelsesforslaget og det eksisterende naturreservatet har samlet sett klar nasjonal verdi (***)

Formålet med naturreservatet er å bevare et naturskogområde som inneholder truet, sjelden og sårbar natur. Reservatet består av et platå med fjellgranskog, myrer og snaufjell omgitt av bratte skoglier med nedenforliggende sumpskogarealer. Området domineres av blåbærgranskog, men også småbregneskog, rik lågurtskog, høgstaudeskog og fjellfuruskog forekommer. Forekomsten av

rike granskoger, gransumpskog, urskognær fjellgranskog og et betydelig innslag av gamle seljer er interessant. Det er registrert et stort antall rødlistede karplanter, sopp og lav. Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: To veier krysser det vestre delområdet og en traktorvei/sti går inn i det søndre delområdet.

Høring: Verneforslaget ble sendt på høring til sentrale høringsinstanser, berørte grunneiere, grunneiere i eksisterende naturreservat, kommune og fylkeskommune samt til Koppang jaktskytterklubb, Stor-Elvdal bondelag, Stor-Elvdal jeger- og fiskerforening, Stor-Elvdal skogeierlag, Eidsiva Energi, Forsvarsbygg, Glommen Skog BA, Hamar og Hedemarken Turistforening, Hedmark bondelag, Hedmark bonde- og småbrukerlag, Naturvernforbundet i Hedmark, NHO Reiseliv Innlandet, Norges jeger- og fiskerforbund - Hedmark, Norges vassdrags- og energidirektorat - Region øst, Norsk ornitologisk forening avd. Hedmark, Skogselskapet i Hedmark, Statens vegvesen - region øst, Utmarkslaget i Hedmark.

Sammendrag av høringsuttalelsene: Det ble mottatt svar fra 6 høringsinstanser. Verken Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, Forsvarsbygg, Hedmark fylkeskommune, Språkrådet eller Statens vegvesen har noen merknader til verneforslaget. Forsvaret Hæren bemerker som positivt at det ikke er foreslått restriksjoner på lavtflyging og at det er gjort unntak fra ferdselsrestriksjonene for militær operativ virksomhet.

Fylkesmannens kommentarer til høringsuttalelsene

Fylkesmannen konstaterer at det ikke er kommet innvendinger verken mot navn, avgrensing eller forskriften for øvrig for dette verneforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

- at navnet på det utvidede naturreservatet blir Ledsageren naturreservat.
- at grensene for et eventuelt naturreservat blir som på vedlagt kart, som er uendret fra høringsforslaget.
- at formålsparagrafen blir som i vedlagt forslag til forskrift, § 2, som er uendret fra høringsforslaget bortsett fra at fjellfuruskog er tilføyd som en del av beskrivelsen av vegetasjonstyper i området.
- at bestemmelsene blir som i vedlagt forslag til forskrift, som er uendret fra høringsforslaget.

Direktoratets tilråding: DN tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal for naturreservater uten at dette endrer restriksjonsnivået. DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet. DN viser forøvrig til generelle kommentarer i kap. 7, slutter seg til fylkesmannen og tilrår utvidelse av Ledsageren naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Ledsageren naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Samtidig oppheves forskrift nr. 1061 av 26.09.2008 om vern av Ledsageren naturreservat, Stor-Elvdal kommune, Hedmark fylke.

17. Lavåa naturreservat, Hamar og Åmot kommuner, Hedmark fylke

Totalareal 332 daa, hvorav 246 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området er en nordvendt bekkedal med øst-nordøstvendte og vestvendte liser sør for Åsta elv ca. 12 km østsørøst for Rena. Berggrunnen består i hovedsak av kvartsitt under et morenedekke av

varierende tykkelse. Elva Lavåa renner i en stedvis trang kløft gjennom området. Også en del av den tilgrensende Johanstaddalen inngår i området.

Skogen, som er helt dominert av gran, er påvirket av skogbruk gjennom lang tid og har derfor begrensede mengder død ved og få trær som er mer enn 150 år gamle. Skogstrukturen er best utviklet nær dalbunnen langs Lavåa og i Johanstaddalen. Skogen på ryggen mellom de to dalene er flersjiktet, har trær med øvre alder 120-130 år og har et noenlunde velutviklet naturskogpreg med spredte dødvedelementer.

Området domineres av granskog, som over store arealer er rik høystaudegranskog med innslag av myskegras, turt, tyrihjelms, kranskonvall, trollbær, firblad og strutseving. I de øvre delene er det småbregne- og blåbærgranskog. Furu forekommer bare på små, lavproduktive flekker. I skrentene ned mot Lavåa er det noen lauvrike partier med bjørk, rogn og selje. Flekkvis finnes kildepreget vegetasjon med bl.a. bekkekarse og maigull. Det finnes en del gammelskogarter i området av både moser, lav og vedboende sopp og det er registrert 3 rødlistearter, hvorav en truet art. Området er vurdert å være av regional verneverdi (**).

Formålet med naturreservatet er å bevare et noenlunde intakt bekkekjøftmiljø med gammel, rik høystaudegranskog som økosystem med alt naturlig plante-, sopp- og dyreliv. Området utgjør en spesiell naturtype ved at det består av gammel, rik høystaudegranskog, og det har særskilt vitenskapelig betydning ved at det inneholder sjeldne og truede karplante-, lav- og sopparter. Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Planstatus: Landbruks-, natur- og friluftsområde med særskilte natur-, kultur- og friluftsinnteresser i arealdelen til Åmot kommunes kommuneplan. Område for landbruks-, natur- og friluftsmål i arealdelen til Hamar kommunes kommuneplan.

Inngrepstatus: En tursti med gangbru over Lavåa går gjennom området.

Høring: Verneplanen ble sendt på høring til sentrale høringsinstanser, berørte grunneiere, Hamar og Åmot kommuner, Hedmark fylkeskommune, samt til Vang bondelag, Vang bonde- og småbrukerlag, Vang jakt- og fiskeforening, Vang skogeierlag, Åmot bondelag, Åmot jakt- og fiskeforening, Amot skogeierlag, Eidsiva Energi, Forsvarsbygg, Glommen Skog BA, Hamar og Hedemarken Turistforening, Hedmark bondelag, Hedmark bonde- og småbrukerlag, Naturvernforbundet i Hedmark, NHO Reiseliv Innlandet, Norges jeger- og fiskerforbund - Hedmark, Norges vassdrags- og energidirektorat - Region øst, Norsk ornitologisk forening avd. Hedmark, Skogselskapet i Hedmark, Statens vegvesen - region øst, Utmarkslaget i Hedmark.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det ble mottatt svar fra 9 høringsinstanser. Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, Forsvarsbygg, Sametinget, Språkrådet, Statens vegvesen og Statnett har ingen merknader til verneforslaget.

Hamar kommune er positive til forslaget, mener at formålet med vernet er godt begrunnet og konstaterer at det ikke er avdekket noen konflikter i saken. Kommunen har ingen merknader til avgrensningen, og mener forskriften er godt formulert og ivaretar de friluftsinnteressene som er knyttet til området.

Hamar og Hedemarken Turistforening har ansvaret for turstien som krysser området, herunder gangbrua over Lavåa. Det forutsettes at et eventuelt vern ikke vil hindre nødvendig vedlikehold av stien og brua. Det opplyses at det er minimalt behov for rydding av stien i form av kvisting, og at DNTs merkeinstruks benyttes. For øvrig er foreningen glad for forslaget om vern da den mener at Lavåfalla er et attraktivt turmål. Den ønsker gjerne at reservatet utvides noe oppover elva dersom det er opprinnelig skog igjen i dette området.

Universitetet for miljø- og biovitenskap meddelte at det ikke hadde kapasitet til å behandle verneforslaget.

Fylkesmannens kommentarer til høringsuttalelsene:

Navn: Fylkesmannen konstaterer at ingen av dem som har uttalt seg har kommentert det foreslåtte navnet på naturreservatet bortsett fra Språkrådet, som ikke har merknader til forslaget.

Avgrensning: Fylkesmannen konstaterer at ingen av dem som har uttalt seg har kommentert den foreslåtte avgrensningen av naturreservatet med unntak av Hamar og Hedemarken Turistforening som ønsker vern av et noe større areal oppstrøms brua over Lavåa. Med grunneieren i den delen som ligger i Hamar kommune har det vært drøftet flere alternativer for avgrensning av et noe større reservat uten at dette har ført fram.

Formål: Fylkesmannen konstaterer at ingen av dem som har uttalt seg har kommentert det foreslåtte formålet med naturreservatet.

Verneforskrift: Hamar kommune mener forskriften ivaretar de friluftinteressene som er knyttet til området og Hamar og Hedemarken Turistforening forutsetter at et eventuelt vern ikke vil hindre nødvendig vedlikehold av stien og gangbrua. Fylkesmannen viser til at det i verneforskriften er foreslått at bestemmelsene i denne ikke skal være til hinder for "Vedlikehold av stien gjennom verneområdet (markert på vernekartet) herunder vedlikehold av gangbrua over Lavåa.", jf. § 4, punkt 4.

Fylkesmannens tilråding:

- at navnet på et eventuelt naturreservat blir Lavåa naturreservat.
- at grensene for et eventuelt naturreservat blir som på vedlagt kart, som er uendret fra høringsforslaget.
- at formålsparagrafen blir som i vedlagteforslag til forskrift, § 2, som er uendret fra høringsforslaget.
- at bestemmelsene blir som i vedlagt forslag til forskrift, som er uendret fra høringsforslaget.

Direktoratets tilråding:

DN tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal for naturreservater uten at dette endrer restriksjonsnivået. DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Lavåa som naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Lavåa naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

18. Jernåa naturreservat, Åmot kommune, Hedmark fylke

Totalareal 828 daa, hvorav 783 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området er en nordvendt bekkedal med øst-sørøstvendte og vest-nordvestvendte lisdeler vest for Glomma ca. 10 km sørvest for Rena sentrum. Dalprofilen er ganske markert, men med en hovedsakelig slak og bred dalbunn. Berggrunnen består av sandstein som dels er feltspatførende, dels kalkholdig. Lisdene har tynt løsmassedekke, med tykkere morene langs vassdraget. Elva Jernåa renner nordover gjennom dalen og drenerer ut i Åsta elv.

Skogen består i hovedsak av gammelskog, men tilstand og struktur varierer. Det er ingen gradient i påvirkningsgrad eller annet geografisk mønster i skogtilstanden, men en generelt høyere produktivitet tilknyttet de tykkere sedimentlagene langs dalbunnen gjør at skogen der ofte viser mer utviklet naturskogstruktur enn lenger oppe i dalsidene. Kontinuiteten er trolig brutt med hensyn til de fleste kvaliteter av død ved og gamle trær. Særlig på flompåvirket mark langs vassdraget, og i rike fuktig oppe i dalsidene er lauvskogandelen naturlig høy, men det er også høyt innslag av lauvtrær i mer sluttet og storvokst granskog.

Området domineres av gammel granskog med betydelige areal av høystaudeskog med høy lauvskogandel. Det er strekninger med ganske smal bekkekløftprofil som gir stabil luftfuktighet og grunnlag for en forholdsvis stor andel av høyproduktiv storbregne- og høgstaudeskog. Artsmangfoldet er høyt med innslag av kontinuitetskrevede arter og arter med strenge krav til stabile luftfuktighetsforhold. Det er registrert flere interessante karplanter, lav og vedboende sopparter, deriblant 11 rødlistede arter. Området er vurdert å være av regional verneverdi (**).

Formålet med naturreservatet er å bevare som økosystem et noenlunde intakt bekkekløftmiljø

med gammel fuktig granskog med alt naturlig plante-, sopp- og dyreliv. Området utgjør en spesiell naturtype ved at det har en stor andel høyproduktiv skog, hvorav et betydelig areal med høystaudegranskog, og det har særskilt vitenskapelig betydning ved at det inneholder en rekke sjeldne og truede karplante-, lav- og sopparter.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Planstatus: I arealdelen til Åmot kommunes kommuneplan ligger den nedre delen av området innenfor et landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF- område). Den øvre delen ligger innenfor et LNF-område med særskilte natur-, kultur- og friluftinteresser.

Inngrepstatus: En traktorvei går langs den østlige grensen og et stykke inn i området.

Høring: Verneplanen ble sendt på høring til sentrale høringsinstanser, berørte grunneiere, Åmot kommune, Hedmark fylkeskommune, samt til Åmot bondelag, Åmot jakt- og fiskeforening, Amot skogeierlag, Eidsiva Energi, Forsvarsbygg, Glommen Skog BA, Hamar og Hedemarken Turistforening, Hedmark bondelag, Hedmark bonde- og småbrukerlag, Naturvernforbundet i Hedmark, NHO Reiseliv Innlandet, Norges jeger- og fiskerforbund - Hedmark, Norges vassdrags- og energidirektorat - Region øst, Norsk ornitologisk forening avd. Hedmark, Skogselskapet i Hedmark, Statens vegvesen - region øst, Utmarkslaget i Hedmark.

Sammendrag av høringsuttalelsene: Det ble mottatt svar fra 7 høringsinstanser. Direktoratet for mineralforvaltning, Forsvarsbygg, Sametinget, Språkrådet, Statens vegvesen og Statnett har ingen merknader til verneforslaget. Universitetet for miljø- og biovitenskap meddelte at det ikke hadde kapasitet til å behandle verneforslaget.

Fylkesmannens kommentarer til høringsuttalelsene: Fylkesmannen konstaterer at det ikke er kommet innvendinger mot navn, formål, avgrensing eller forskriften.

Fylkesmannens tilråding:

- at navnet på et eventuelt naturreservat blir Jernåa naturreservat.
- at grensene for et eventuelt naturreservat blir som på vedlagt kart, som er uendret fra høringsforslaget.
- at formålsparagrafen blir som i vedlagt forslag til forskrift, § 2, som er uendret fra høringsforslaget.
- at bestemmelsene blir som i vedlagt forslag til forskrift, som er uendret fra høringsforslaget.

Direktoratets tilråding:

DN tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal for naturreservater uten at dette endrer restriksjonsnivået. DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Jernåa som naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Jernåa naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

19. Gita naturreservat, Åmot kommune, Hedmark fylke

Totalareal 472 daa, hvorav 442 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området er en nordvendt bekkedal med øst-sørøstvendte og vest-nordvestvendte lisider vest for Glomma ca. 10 km sørsørvest for Rena. Berggrunnen er kompleks med sandstein, fyllitt og skifer

under et ganske tykt morenedekke i det meste av området. Elva Gita med tilløp fra Fiskbekken renner i en stedvis trang kløft gjennom området.

Skogen består av bestand av gammelskog blandet med ungskogfelter. Også gammelskogen har tidligere vært hogd, mest i form av plukkhogst, og kan karakteriseres som eldre naturskog i aldersfase. Skogstrukturen er for det meste variert og godt sjiktet, vekslende mellom åpnere partier og kompakt granskog med relativt grove og høyvokste trær. I skrentene er det blandingsskog og stedvis sammenbruddspartier med mye nyere granlæger. Et par lauvskogpartier har grove, gamle lauvtrær og til dels store mengder død ved av både stående og liggende stammer i ulike nedbrytningsstadier.

Området domineres av fuktige og frodige skogtyper. Granskog av både blåbær-, lågurt og høgstaudeotypen er mest vanlig. I øvre del er det imidlertid frodige lauvskoger av høgstaudeog gråor-heggeskogtypen med forekomst av bl.a. huldregras. I solhellinger inngår noe alm sammen med andre varmekjære arter. Området er rikt på både karplanter, f.eks. storrap og moskusurt, og lav; også en rik huldrestryforekomst finnes her. Det er registrert 10 rødlistede karplante-, lav og vedboende sopparter i området, hvorav 2 truede arter. Området er vurdert å være av regional verneverdi (**).

Formålet med naturreservatet er å bevare et noenlunde intakt bekkekløftmiljø med gammel fuktig granskog og frodige lauvskoger som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv. Området utgjør en spesiell naturtype ved at det dels består av gammel, flersjiktet granskog, dels av lauvskoger med mye død ved og det har særskilt vitenskapelig betydning ved at det inneholder en rekke sjeldne og truede karplante-, lav- og sopparter.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: To traktorveier krysser området.

Tidligere skogbruksaktiviteter: Noen gamle hogstflater er inkludert av arronderingsmessige årsaker.

Høring: Verneplanen ble sendt på høring til sentrale høringsinstanser, berørte grunneiere, Åmot kommune, Hedmark fylkeskommune, samt til Åmot bondelag, Åmot jakt- og fiskeforening, Amot skogeierlag, Eidsiva Energi, Forsvarsbygg, Glommen Skog BA, Hamar og Hedemarken Turistforening, Hedmark bondelag, Hedmark bonde- og småbrukerlag, Naturvernforbundet i Hedmark, NHO Reiseliv Innlandet, Norges jeger- og fiskerforbund - Hedmark, Norges vassdrags- og energidirektorat - Region øst, Norsk ornitologisk forening avd. Hedmark, Skogselskapet i Hedmark, Statens vegvesen - region øst, Utmarkslaget i Hedmark.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, Forsvarsbygg, Sametinget, Språkrådet, Statens vegvesen og Statnett har ingen merknader til verneforslaget.

Eidsiva Nett AS har ingen merknader til forslaget "da reservatets grense i dette forslaget i nord er trukket langs linjen slik at denne blir liggende utenfor et eventuelt verneområde. Som angitt i forslag til forskrift § 1 skal grensene avmerkes i marka. Det er ønskelig at disse er godt synlige langs linjen."

Universitetet for miljø- og biovitenskap meddelte at det ikke hadde kapasitet til å behandle verneforslaget.

Fylkesmannens kommentarer til høringsuttalelsene:

Fylkesmannen konstaterer at det ikke er kommet innvendinger verken mot navn, formål, avgrensning eller forskriften forøvrig for dette verneforslaget, og at Eidsiva Nett AS er tilfreds med at nordgrensa er trukket slik at kraftlinja i området blir liggende utenfor et eventuelt naturreservat.

Fylkesmannens tilråding:

- at navnet på et eventuelt naturreservat blir Gita naturreservat.
- at grensene for et eventuelt naturreservat blir som på vedlagt kart, som er uendret fra høringsforslaget.

- at formålsparagrafen blir som i vedlagt forslag til forskrift, § 2, som er uendret fra høringsforslaget.
- at bestemmelsene blir som i vedlagt forslag til forskrift, som er uendret fra høringsforslaget.

Direktoratets tilråding:

DN tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal for naturreservater uten at dette endrer restriksjonsnivået. DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Gita som naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Gita naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

20. Drevdalen naturreservat, Trysil kommune, Hedmark fylke

Totalareal 22 501 daa, hvorav 10 402 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området ligger lengst nord i Drevdalen, ca 25-30 km nord-nordøst for Innbygda i Trysil kommune. Det er en nord-sørgående dal med slake øst- og vestvendte lisider på begge sider av elva Drevja opp mot snaufjellet og med enkelte brattere partier og noen bekkedaler. Berggrunnen består av overveiende mineralfattige bergarter, sandstein, konglomerat og doloritt, men kan lokalt inneholde kalkrike mineraler. I nedre del av området er det stedvis tykke moreneavsetninger, mens det i øvre del er noe rasmark i de bratteste partiene. Lengst nord er det myrområder på begge sider av elva.

Skogstrukturen i området er variert. Lengst sør finnes 100-150 år gammel furuskog med spredte eldre trær, mens flersjiktet aldersfaseskog med gran blir dominerende lenger nord. De lavere-liggende delene bærer tydelig preg av tidligere hogster, mens de høyreliggende områdene har naturskogpreg og stedvis er urskognære. I de øvre delene er det et stort innslag av bjørk, ellers er lauvtrær (rogn, selje, osp) forholdsvis sjeldne. Død ved og gamle trær er ujevnt fordelt i området slik at det med enkelte unntak er begrenset kontinuitet i slike elementer.

Området domineres av fattige gran- og furuskoger. Furuskog av bærlyngtypen er vanlig i sør. Granskog av blåbærtypen, men med innslag av lågurttypen og frodige utforminger av høgstaudentypen med kvitbladtistel, fjellkvann og sumphaukeskjegg dominerer i den nordre delen. Det finnes også noe høgstaudebjørkeskog, rikmyr med engmarihand, sumpskog og stedvis små innslag av kildeframsprung og sørbergvegetasjon med tysbast og taggbregne. Myrene i nord har både ombrotrofe og fattige til intermediære minerotrofe partier. Det forekommer en rekke sjeldne knappenålslever (langnål, taiganål, rimnål, rustdoggnål og gråsobeger) og vedboende sopper (duftskinn, harekjuke, rynkeskinn, svartsonekjuke og gammelgranskål) i området. Det er registrert 11 rødlistede lav og vedboende sopparter i området, hvorav 1 sårbar art. Området er vurdert å være av regional verneverdi (**).

Formålet med naturreservatet er å bevare et stort taigaskogområde med innslag av gammel granskog, rike bekkedrag og sumpskog som har særskilt betydning for biologisk mangfold ved at det inneholder en rekke sjeldne og sårbare sopp- og lavararter.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Planstatus: Landbruks-, natur- og frilufisområde med særlige naturforvaltningsinteresser i arealdelen til Trysil kommunes kommuneplan.

Inngrepstatus: Det er tre hytter/koier med utedøer, noen stier og ett vanninntak i området.

Høringsuttalelser: Verneplanen ble sendt på høring til sentrale høringsinstanser, berørte grunneiere, Trysil kommune, Hedmark fylkeskommune, samt til Trysil bondelag, Trysil

fellesforening for jakt og fiske, Trysilvassdraget skogeierlag, Eidsiva Energi, Forsvarsbygg, Glommen Skog BA, Hedmark bondelag, Hedmark bonde- og småbrukarlag, Naturvernforbundet i Hedmark, NHO Reiseliv Innlandet, Norges jeger- og fiskerforbund - Hedmark, Norges vassdrags- og energidirektorat - Region øst, Norskog, Norsk ornitologisk forening avd. Hedmark, Skogselskapet i Hedmark, Statens vegvesen - region øst, Utmarkslaget i Hedmark.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Forsvarsbygg, Hedmark fylkeskommune, Statens landbruksforvaltning, Statens vegvesen og Statnett har ingen merknader til verneforslaget.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard påpeker at mineralske ressurser ikke er omtalt i forslaget, men opplyser at det ikke er registrert mineralske forekomster i området eller tildelt bergrettigheter der. Det opplyses også at det ikke finnes opplysninger om tidligere gruveaktivitet i området. Det foreslås likevel at verneforskriften åpner for ferdsel i forbindelse med leting etter mineralske forekomster, for ferdsel i forbindelse med kartlegging og tilsyn av eventuelle tidligere eller nåværende mineraluttak og for tiltak i forbindelse med sikring av eventuelle gamle gruveåpninger og forurensning fra eventuell tidligere gruveaktivitet.

Eidsiva Energi AS konstaterer at grensa for reservatet på en strekning er foreslått lagt langs ei kraftlinje og forutsetter at grensa trekkes slik at kraftlinja ikke må flyttes eller bygges om.

Naturvernforbundet i Hedmark støtter verneforslaget, men ønsker at verneområdet blir utvidet med det tidligere registrerte området "Drevja øst" for å øke det sammenhengende arealet med verneverdig naturskog i storområdekomplekset på begge sider av riksgrensa.

Språkrådet opplyser at navnet Drevdalen er registrert som navn på et bruk, mens navnet Drevjedalen er registrert som navn på dalen der naturreservatet er planlagt. Dersom dette stemmer med den lokale navnebruken, tilrår Språkrådet at navnet på reservatet blir Drevjedalen naturreservat. Da et eventuelt reservat vil bestå av to delområder, foreslås det å legge til et ekstra navneledd, for eksempel Østre og Vestre Drevjedalen naturreservat.

Fylkesmannens kommentarer til høringsuttalelsene:

Navn: Språkrådet foreslår å endre navnet fra Drevdalen til Drevjedalen dersom dette stemmer med den lokale navnebruken. Fylkesmannen har kontaktet en av grunneierne som bor nær det foreslåtte reservatet og en representant for Trysil kommune. De opplyser at Drevdalen er det gamle navnet på dalføret (eldre enn gardsnavnet) og fortsatt brukes som navn på den øvre delen av dalen der det foreslåtte reservatet ligger, mens navnet Drevjedalen brukes om hele dalføret, kanskje særlig den nedre delen. Etter dette foreslår Fylkesmannen at navnet Drevdalen opprettholdes.

Språkrådet foreslår også å ha egne navn på hver av de to delene av et eventuelt reservat. De to delene er adskilt av en liten eiendom. Fylkesmannen ser ikke bort fra at det på et senere tidspunkt kan bli aktuelt å utvide reservatet med også denne eiendommen. Av denne grunn, og fordi det er presedens for å kunne ha et naturreservat bestående av flere geografiske enheter, jf. Atnoset naturreservat og Torsæter naturreservat, opprettholder Fylkesmannen forslaget om å kalle et eventuelt naturreservat for Drevdalen naturreservat.

Avgrensning: Eidsiva Energi AS forutsetter at grensa for et eventuelt naturreservat trekkes slik at kraftlinja mellom gårdene Drevdalen og Sjøli ikke må flyttes eller bygges om. På denne 5,5 km lange strekningen er grensa foreslått lagt øst for kraftlinja. Etter kontakt med Eidsiva Energi AS foreslår Fylkesmannen at grensa legges 10 meter fra kraftlinjas midtlinje, dvs. fra stolpene. Naturvernforbundet i Hedmark ønsker at verneområdet blir utvidet med det tidligere registrerte området "Drevja øst" på Statskog SFs eiendom for å øke det sammenhengende arealet med verneverdig naturskog i storområdekomplekset på begge sider av riksgrensa. Fylkesmannen er enig i at det kan være ønskelig å få et større sammenhengende verneområde på begge sider av riksgrensa i dette området. Både "Drevja Øst" og det eksisterende Smoldalen naturreservat er interessante i denne sammenhengen. Det synes imidlertid å være hensiktsmessig først å få etablert Drevdalen naturreservat og deretter arbeide videre med sikte på et større verneområde i dette distriktet.

Formål: Fylkesmannen konstaterer at ingen av dem som har uttalt seg har kommentert det foreslåtte formålet for naturreservatet.

Verneforskrift: Fylkesmannen kjenner ikke til at det har vært gruvedrift innenfor det foreslåtte verneområdet. Det synes derfor unødvendig å ta inn en bestemmelse om dette i forskriften. Fylkesmannen foreslår ingen endring av forskriften på dette punktet. Fylkesmannen kjenner heller ikke til at det har vært mineraluttak innenfor det foreslåtte verneområdet. Det synes derfor å være unødvendig å ta inn en særskilt bestemmelse i forskriften om ferdsel i forbindelse med kartlegging og tilsyn av eventuelle tidligere eller nåværende mineraluttak. Fylkesmannen foreslår ingen endring av forskriften på dette punktet. Det er foreslått i verneforskriften at bruk av sykkel, hest og kjerre samt ridning ikke skal være tillatt, men for øvrig er det ikke foreslått noen restriksjoner på ikkemotorisert ferdsel i et eventuelt naturreservat. Dersom det skulle oppstå et ferdselsbehov ut over det som er tillatt, anbefaler Fylkesmannen at dette behandles etter forskriftens § 8. Fylkesmannen foreslår derfor ingen endring av forskriften på dette punktet.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår:

- at navnet på et eventuelt naturreservat blir Drevdalen naturreservat.
- at grensene for et eventuelt naturreservat blir som på vedlagt kart, som er uendret fra høringsforslaget.
- at formålsparagrafen blir som i vedlagt forslag til forskrift, § 2, som er uendret fra høringsforslaget.
- at bestemmelsene blir som i vedlagt forslag til forskrift, som er uendret fra høringsforslaget.

Direktoratets tilråding:

DN tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal for naturreservater uten at dette endrer restriksjonsnivået. DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Drevdalen som naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Drevdalen naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

21. Oddelia naturreservat, Nordre Land kommune, Oppland fylke.

Totalareal 954 daa, hvorav 894 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Oddelia ligger på vestsida av Dokkaelva mellom Dokka og Dokkfløyvatnet og består av bratte øst- og sørvendte lisider ned mot elva. Ei mindre nordvestvedt bekkekløft er med i verneforslaget på østsida av elva. Flere steder er det svært bratt med bergvegger og rasmark. Berggrunnen består av skifer, sandstein og kalkstein. Breevlsedimentene har en slik karakter at dype raviner med bratte lisider på opptil 20-30m har blitt dannet. Fordamping fra Dokkaelva påvirker de mikroklimatiske forholdene i store deler av området. Området ligger i mellomboreal vegetasjonssone. Blåbær og småbregne er dominerende vegetasjonstyper, men lågurt er vanlig i deler av området. Storbregne og høgstaude er vanlig i ravinene. Granskog på god bonitet er dominerende, men enkelte trær av osp, bjørk, or og selje finnes spredt. Ett rent furubestand finnes ut mot elva sørøst i området. De eldste trærne i kjerneområdene er fra 150 til over 200 år. All eldre skog har spor etter plukk-hogster for 75-85 år sida. Det finnes noen bestand med plantet skog på mellom 25 og 45 år. Kjerneområdene har store mengder død ved, og alle nedbrytningsstadier er til stede. Gamle, sterkt nedbrutte læger finnes kun enkelte steder. I mellom kjerneområdene finnes spredte forekomster med død ved.

Dokkaelva er regulert gjennom Dokkautbyggingen, noe som kan påvirke de mikroklimatiske fuktighetsforholdene for de artene i området som har store krav til dette, for eksempel trådragg. Området vurderes å ha miljøkvaliteter som er sjeldne, ikke bare for regionen, men også i nasjonal målestokk (mye dødt trevirke, rik lavflora og bekkekløft/ravinmiljøer med fuktig mikroklima).

Kjerneområdene opptar store deler av området og har til dels store konsentrasjoner av sjeldne arter og livsmiljøer. Området har rike forekomster av den rødlistede arten trådragg som opptrer på grankvister. Dette er et sjeldent fenomen utenfor den boreale regnskogen i Namdalen/Helgelandsregionen. Lobarion-samfunn finnes også enkelte steder på grankvister, noe som indikerer fuktige mikroklimatiske forhold og rein luft. De store mengdene med dødt trevirke i et fuktig mikroklima er viktig for ivaretagelse av arter knyttet til dette livsmiljøet. Det er gode forekomster av vedboende sopp som er rødlistet. Området er derfor viktig for å ta vare på artsmangfoldet. Når det gjelder mangelanalyser for skogvern vil Oddelia dekke inn prioriterte mangler som skogtypene bekkekløft og boreal naturskog rik på død ved. Området vurderes som nasjonalt verneverdig (***)

Formålet med naturreservatet er å bevare en relativt stor bekkekløft med en høy andel rike skogtyper og med spesielt fuktighetskrevende vegetasjonssamfunn dominert av lav. Videre er formålet med naturreservatet å bevare et område med særlig verdi for biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, plante- og dyrearter og naturlige økologiske prosesser. Reservatet har et rikt artsmangfold særpreget av rike forekomster av flere truede og sårbare arter. Stedvis er det store mengder død ved med rødlistede arter knyttet til dette miljøet.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: En strømlinje går gjennom området i nordre del.

Høring: Verneplanen ble sendt på høring sammen med 9 andre områder i Oppland og Buskerud fylker til sentrale høringsinstanser, berørte grunneiere, Nordre Land kommune, Søndre Land kommune, Ringerike kommune, Gausdal kommune, Sel kommune, Østre Toten kommune, Skjåk kommune, Øyer kommune, Oppland Fylkeskommune, Buskerud fylkeskommune, Mjøsen Skog BA, Viken Skog BA, Oppland Bondelag, Oppland Bonde- og Småbrukarlag, Buskerud Bondelag, Buskerud Bonde- og Småbrukarlag, FNF Oppland, FNF Buskerud, Naturvernforbundet i Oppland, Naturvernforbundet i Buskerud, Norsk Ornitologisk Forening avd. Oppland, Norsk Ornitologisk Forening avd. Buskerud, Norges Jeger- og Fiskerforbund Oppland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Buskerud, Buskerud botaniske forening, Ringerike soppforening, Oppland Orienteringskrets, Buskerud Orienteringskrets, Oppland skikrets, Buskerud skikrets, Ringerike Turistforening, Statens vegvesen Region øst, Statens vegvesen Region sør, Forsvarsbygg, Eidsiva Energinett, VOKKS Nett AS, Eidefoss Nett, Gudbrandsdal Energi AS, Skjåk Energi, Ringeriks-Kraft AS.

Sammendrag av høringsuttalelsene: Statens landbruksforvaltning påpeker at det er tillatt med beiting i verneområdet, men at utsetting av saltstein ikke er tatt med som et generelt unntak fra vernebestemmelsene (§ 4). Språkrådet har ingen merknader.

Fylkesmannens kommentarer til høringsuttalelsene: I flere av verneforslagene har det vært et ønske fra skogeierne om å ha muligheten til å kunne sette ut saltstein til bufe. Dette har ikke vært et ønske i Oddelia. Terrenget er bratt med tett skog og derfor ikke godt egnet til husdyrbeite. Terrenghelning og slitasje på vegetasjonen rundt slike saltplasser i dette området vil kunne være uheldig for verneverdiene. Det er her bedre egnet å etablere saltplasser for bufe utenfor verneområdet. Fylkesmannen tilrår derfor at det ikke åpnes for oppsetting av saltplasser i dette området.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen viser til kommentarene over og tilrår at Oddelia naturreservat blir opprettet i tråd med vedlagte forslag til verneforskrift og kart med grenser.

Direktoratets tilråding: DN tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal for naturreservater uten at dette endrer restriksjonsnivået. DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Oddelia som naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Oddelia naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

22. Dokka naturreservat (utvidelse), Nordre Land kommune, Oppland fylke.

Utvidelsesareal 279 daa, hvorav 279 daa produktiv skog. Nytt totalareal 970 daa, hvorav 569 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området ligger i forlengelsen av eksisterende Dokka naturreservat mot sørøst, i skogliene ovenfor Dokka sentrum, sørøst for Østsinni. Reservatet og utvidelsesforslaget utgjør en bratt sørvestvendt li med et flatere åslandskap på oversiden, og en flat, vid løsmassedekt dalbunn på nedsiden.

Området består av eokambrisk sandstein/kvartsitt nederst, og hard kambrisk skifer ovenfor. Deler av området er imidlertid preget av overrisling av kalkrikt sigevatn fra kalksteinsbergarter lengre opp i lia. Området vurderes å ligge i sørboreal vegetasjonssone. Lokalklimaet er relativt varmt pga. sørvestvendt eksposisjon. Selv om bærlyngfuruskog og stedvis kalkfuruskog dominerer, er variasjonen i (bar)skogtyper betydelig, fra tørreste til fuktigste, og rikeste til fattigste utforminger, dessuten tørrbergsamfunn og åpen rasmark (inkludert litt ospeskog). Mye av denne mosaikkvegetasjonen i skogvegetasjonen er styrt av de rike vannsigene. Det er sjeldent å finne et så vidt variert område med sørboreale skogtyper.

Området framhever seg ved sine forekomster av orkidérik, sesongfuktig kalkfuruskog. Denne fins særlig i de nedre, reservat-nære partiene, men rike bekkesig med innslag av kalkfuruskog, eller andre rike skogtyper, finnes spredt i hele utvidelsesforslaget. I tillegg forekommer noe fattigere lågurtfuruskog, lågurtgranskog samt elementer av rik høgstaudesumpgranskog langs bekker. Stedvis er kalkfuruskogen eldre i utvidelsen enn innenfor eksisterende reservat.

Området er helt dominert av eldre, ikke flatehogd skog. Området har vært plukkhogd tidligere, men påvirkningen de siste 40-50 årene har vært liten, og skogen er i ferd med å nå en anelig bestandsalder, over 100 år for en del bestand. Enkelte kraggfuruer er trolig over 200 år gamle. På grunn av variert topografi og fuktighet er skogen nokså heterogen og flersjiktet, gjerne med en blanding av storvokste furuer og en del mindre voksterlig, sturende gran innimellom. Skogen har derfor naturskogpreg. Mesteparten av skogen er imidlertid fattig på død ved, og det er generelt lite læger av furu, men enkelte rike gransumpskoger er i oppløsningsfasen med mye granlæger, inkludert mye nedbrutt ved.

Utvidelsesforslaget framhever seg ved sine forekomster av orkidérik, sesongfuktig kalkfuruskog av en sørboreal innlandstype som regionalt-nasjonalt er meget sjelden. Samme type finnes innenfor eksisterende reservat, men en styrking med et tilskudd av en slik skogtype ses på som svært verdifullt, og øker verdien av området som helhet. Det er særlig forekomsten av rike barskogtyper som er det vesentlige vernekriteriet. Disse rike kalkbarskogtypene huser en rik og spesiell kalkflora med store orkidébestander, inkludert rødlistede arter, samt et meget artsrikt element av kalksopper (trolig 15-20 rødlistearter). Etter en utvidelse vil hele området utgjøre et unikt og svært verneverdig område, og det vil være et viktig bidrag til mangeldekningen når det gjelder vernebehov i sørboreal sone, jf. mangelanalysen for skogvern. Det er svært få verneområder i sørboreal sone på denne størrelse (over 500 daa) som har en så stor arealandel av rike vegetasjonstyper/kalkbarskog.

Utvidelsesforslaget vurderes som nasjonalt verneverdig (***), og det samme vil da gjelde hele området inkludert eksisterende reservat.

Formålet med naturreservatet er å bevare et forholdsvis urørt skogområde i form av en særpreget, sesongfuktig kalkfuruskog med en artsrik flora. Videre er formålet med naturreservatet å bevare et område med særlig verdi for biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, plante- og dyrearter og naturlige økologiske prosesser. Reservatet har rike forekomster av sjeldne orkideer og kalksopper samt en stor andel rike barskogtyper. Kalkfuruskogen er nasjonalt sjelden.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: Det går enkelte stier gjennom utvidelsesforslaget.

Høring: Verneplanen ble sendt på høring sammen med 9 andre områder sendt på høring. Høringsinstansene er listet opp under område nr. 21.

Sammendrag av høringsuttalelsene: Statens landbruksforvaltning påpeker at det er tillatt med beiting i verneområdet, men at utsetting av saltstein ikke er tatt med som et generelt unntak fra vernebestemmelsene (§ 4). Språkrådet har ingen merknader.

Fylkesmannens kommentarer og tilråding:

I flere av verneforslagene har det vært et ønske fra skogeierne om å ha muligheten til å kunne sette ut saltstein til bufe. Dette har ikke vært et ønske i Dokka. Fylkesmannen ser likevel at dette området kan være egnet for husdyrbeite, og at det kan være ønskelig å kunne ha muligheten for å sette ut saltstein i forbindelse med dette. Området har en rik orkidéflora som kan være sårbart for sterkt beite. Utsetting av saltstein kan på den måten også være en måte å styre beitebruken i området. Forvaltningsmyndigheten for verneområdet må imidlertid ha muligheten til å styre utsettingen av saltstein i tid og rom. Fylkesmannen tilrår derfor at det tas inn en bestemmelse i verneforskriften § 7 om etablering av saltplasser for bufe.

Fylkesmannen viser til kommentarene over og tilrår at Dokka naturreservat blir utvidet og opprettet i tråd med vedlagte forslag til verneforskrift og kart med grenser.

DNs tilråding: DN tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal uten at dette endrer restriksjonsnivået. DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Dokka naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Dokka naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Samtidig oppheves forskrift nr. 674 av 09.07.1993 om fredning av Dokka naturreservat, Nordre Land kommune, Oppland fylke.

23. Helvete naturreservat, Gausdal kommune, Oppland fylke.

Totalareal 1134 daa, hvorav 1030 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Området ligger lengst nord i Gausdal kommune, rett sørøst for Espedalsvatnet. Området inneholder både en sørvendt kløft der elva Dritua renner bunnen, en nordvendt kløft med Roaseterbekken i bunnen og Helvete som vender mot sørøst. Bratte lisider omkranser vassdragene og mot sør er det store høgdegradienter. Det finnes også nordvendte bergvegger inntil elva. Selve Helvete er store jettegryter i en skarp, dyp kløft på passpunktet mellom Espedalen og Vestre Gausdal. I og sør for Helvete ligger et sammenhengende område med gammel skog som grenser til skogsbilveg og fjellskog i vest, myr og fattigere skog i nord, kulturmark i øst og mer påvirket skog i sør. Blåbærgranskog er dominerende vegetasjonstype, men det er også større arealer med fattigere furuskog. I tillegg forekommer noe rikere skogtyper, bl.a. høgstaudegranskog. Av løvtrær er det først og fremst bjørk, samt noe osp lokalt og gråor langs elva.

Skogen i området er i all hovedsak sluttet, gammel naturskog, men det er spor etter hogst overalt. Kontinuiteten i død ved vurderes å være middels til høg. Langs Dritua er det partier med store mengder død ved. Området ved Helvete har gammel granskog med lokalt rikelig forekomst av læger i ulike dimensjoner og nedbrytningsfaser. Et mindre parti ved de nordvendte bergveggene er uthogd for en del år siden, og bare en del lauvtrær og spredte graner står igjen og skjerner delvis bergveggene. Bedriften Helvete Naturpark har tilrettelagt i og rundt selve jettegrytene med stier, trapper og sikkerhetstiltak, og under arrangementer om sommeren blir det satt opp midlertidige anlegg i forbindelse med kulturelle tilstelninger.

Den gamle granskogen i området har til dels mye død ved og god kontinuitet i død ved. Dette livsmiljøet har gode forekomster av en rekke rødlistede, vedboende sopp samt enkelte lavararter. Bekkekløftmiljøene og bergveggene langs elva har flere sjeldne, fuktighetskrevende lavararter. Også her er det partier med store mengder død ved. Når det gjelder mangelanalysen for skogvern vil Helvete bidra til å fylle mangler når det gjelder ”internasjonale ansvarstyper” (bekkekløft) og

”viktige forekomster av rødlistearter”. Verneverdiene knyttet til skogen i området vurderes å være regionale (**).

Jettegrytene i området er svært store og er Nord-Europas største. Størrelsen og utformingen gjør disse nasjonalt verneverdige. Jettegrytene har stor forskningsmessig interesse og er viktige for forståelsen av isavsmeltingen på denne delen av Østlandet. Sørvest for jettegrytene er det en kameterrasse som også har en verneverdi sett i sammenheng med jettegrytene. Verneverdiene knyttet til kvartærgeologien i området vurderes å være nasjonale (***)

Formålet med naturreservatet er å bevare en velutviklet gammel granskog med bekkekløftmiljøer og et arts mangfold særpreget av flere kravfulle og truede sopp- og lavararter i tillegg til å bevare svært store jettegryter.

Videre er formålet med naturreservatet å bevare et område med særlig verdi for biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, plante- og dyrearter og naturlige økologiske prosesser. Reservatet har fuktighetskrevende arter knyttet til bergvegger og har stedvis god kontinuitet i død ved. Jettegrytene i reservatet har en særpreget utforming og er viktige for forståelsen av isavsmeltingshistorien i regionen. Jettegrytene er Nord-Europas største.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: Bedriften Helvete Naturpark har tilrettelagt i og rundt selve jettegrytene med stier, trapper og sikkerhetstiltak, og under arrangementer om sommeren blir det satt opp midlertidige anlegg i forbindelse med kulturelle tilstelninger. I tillegg går det gamle stier gjennom andre deler av området.

Høring: Verneplanen ble sendt på høring sammen med 9 andre områder sendt på høring. Høringsinstansene er listet opp under område nr. 21.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Språkrådet har ingen merknader til måten navnet på verneområdet skrives.

Fylkesmannens kommentarer og tilråding: Fylkesmannen vil presisere at når det i verneforskriften for Helvete naturreservat § 4 bokstav g) er vist til eksisterende bygninger og andre anlegg og innretninger, dreier dette seg om trapper, rekkverk, bruer og en fast plattform ved nedgangen til jettegrytene. Med midlertidige anlegg nevnt i forskriften § 4 bokstav h), menes scene, tribune, lyssetting, vaiere og festeanordninger for vaiere og tau. Når det gjelder kulturarrangementer i tilknytning til jettegrytene, jf. forskriften § 4 bokstav i), er det her snakk om teater, spel, sang og dans.

Fylkesmannen tilrår at Helvete naturreservat blir opprettet i tråd med vedlagte forslag til verneforskrift og kart med grenser.

DNs tilråding: DN tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal uten at dette endrer restriksjonsnivået. DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Helvete som naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Helvete naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

24. Selsjøen, Søndre Land og Ringerike kommuner, Buskerud og Oppland fylker.

Totalareal 30 101 daa, hvorav 19 044 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området ligger nordøst for Nes i Ådalen i den vestre del av de vidstrakte skogområdene som strekker seg over mot Randsfjorden, på fylkesgrensa mellom Oppland og Buskerud. Terrenget har i store trekk et slakt, bølget relieff med enkelte framstikkende, høye koller. Langs sprekksoner i

berggrunnen går det en mengde smådaler på kryss og tvers, men med en nordøst-sørøst gående hovedretning. Området omfatter en mengde vann og tjern, mange mindre vassdrag og nedbørfelt og det aller meste av Selsjøens nedbørfelt. Berggrunnen utgjøres av næringsfattige og tungt nedbrytbare gneisbergarter, og løsmasseavsetningene er sparsomme og usammenhengende. Området har et karrig preg der fattig furuskogvegetasjon dekker størst areal. De mange større og mindre myrene er ofte dekket av et tresjikt av furu. Granskog forekommer først og fremst langs forsøkninger og dalsøkk der det er noe dypere løsmasseavsetninger. Mesteparten av granskogvegetasjonen er fattig blåbærgranskog, men småbregnegranskog forekommer også vanlig. Langs daldrag forekommer noe gransumpskog. Vegetasjonen langs de høgestliggende partiene har stedvis heipreg. Myrrealene er for en stor del fattigmyr. Ulvelav forekommer meget vanlig i området. Området synes å ha en meget god skogsfuglbestand.

Store deler av området preges av relativt glissent tresatt barskog preget av gamle hogster og skogbranner. Furskog dominerer. Grana står mer spredt enkeltvis eller gruppevis isprengt furskogen, og har dårligere vitalitet enn furua. Sammen med låg bjørk utgjør undertrykt, småvokst gran stedvis også et busksjikt, og er med på å gi skogen et sjiktet preg. Furskogen har gjennomgående et relativt ungt preg med trær i jevn vekst, men stedvis har furua en avtagende vekst. Spredt står enkelte meget gamle furuer. Alder på ca. 340 år er registrert. Dette er overstandere etter tidligere forholdsvis harde gjennomhogster for 100-110 år sida og branner. Lokalt ses furskog som er lite påvirket og som er i blødningsfase med et større innslag av gamle trær. Noen steder er grana bestandsdannende og utgjør noen steder tette og godt sluttede bestand. Enkelte urskognære partier forekommer med mye læger i forskjellig grad av nedbryting. Generelt i området finnes det imidlertid forholdsvis lite læger, mens derimot gadd, særlig av furu, er vanlig. Området har i det store og hele et meget intakt og urørt preg. I forbindelse med hogstene for over 100 år sida skal det være plantet med fremmede provenienser.

Området har et stort totalareal, og er slikt sett veldig sjeldent som et relativt lite påvirket skogområde. Urskogpregede partier forekommer. Forekomsten av mange nedbørfelt med tilhørende tjern og innsjøer av varierende størrelse i et tilnærmet upåvirket område, gjør det til et meget viktig referanse- og overvåkingsområde. Den rødlistede ulvelaven forekommer meget rikelig i tillegg til flere andre vedboende sopp og lavararter på den norske rødlista. Når det gjelder mangelanalyser for skogvern vil Selsjøen bidra til å fylle mangler, særlig når det gjelder "storområder" og delvis også "viktige forekomster av rødlistearter", og i mindre grad "urskognære gammelskog". Området har nasjonale verneverdier (***)

Formålet med naturreservatet er å bevare et stort og forholdsvis urørt skogområde med gammel naturbarskog. Videre er formålet med naturreservatet å bevare et område med særlig verdi for biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, plante- og dyrearter og naturlige økologiske prosesser. Reservatet har relativt stor variasjon i skog- og naturtyper, det har stedvis urskogspregede partier med god kontinuitet i død ved med forekomster av flere sjeldne og sårbare arter. Området har en rekke nedbørfelter av ulik størrelse som gjør det godt egnet til forskning. Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepsstatus: Noen få eldre hytter/buer finnes spredt i området i tillegg til et båthus og en gapahuk. I nordre del går det en kraftlinje gjennom området. En traktorveg går inn fra vest, og det er mange stier i området.

Høring: Verneplanen ble sendt på høring sammen med 9 andre områder sendt på høring. Høringsinstansene er listet opp under område nr. 21.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Språkrådet ber om at det blir vurdert å benytte et navn på området som dekker området bedre.

Fylkesmannens kommentarer og tilrådning:

Navnet på området har vært Selsjøen siden området ble vurdert for vern første gang rundt 1990. Navnet på området er derfor allerede innarbeidet. Det har vært enighet lokalt om at navnet på den største innsjøen og det dominerende landskapselementet i området, Selsjøen, også vil være et godt og dekkende navn på verneområdet.

Fylkesmannen viser til kommentarene over og tilrår at Selsjøen naturreservat blir opprettet i tråd med vedlagte forslag til verneforskrift og kart med grenser. Denne tilrådingen er gjort i samråd med Fylkesmannen i Buskerud.

DNs tilråding: DN tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal uten at dette endrer restriksjonsnivået. DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Selsjøen som naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Selsjøen naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

25. Sagåa naturreservat, Sel kommune, Oppland fylke.

Totalareal 3.285 daa, hvorav 2.611 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Sagåa ligger på sørsida i nedre del av Heidalen ca. 2 km vest for tettstedet Sjoa. Sagåas kløfte-system danner en øst- til nordvendt bekkekløft med stedvis voldsom topografi og stor topografisk variasjon. Nedre og midtre deler av kløfta er skåret ned i feltspatførende sandstein og fyllitt. Øvre deler er sammensatt av fyllitt, skifer og sandstein. Løsmassedekket er nokså tynt i store deler av kløfta. Området strekker seg fra mellomboreal til nordboreal sone. Best utviklet er kløfta i midtre deler der elva er sterkt svingende mellom steile fjellvegger og bratt storsteinet ur. Elva renner i midtre deler mye i fosser og stryk, og slipper seg ned i en 10-12m høg foss ved møtet med Kulidalen. Vegetasjonen er ikke spesielt artsrik og er nokså fattig til bekkekløft å være. Grunnlendt moserik blåbærgranskog og bærlyng-barblandingsskog går langt ned i lisidene. Flate partier av kløftebunnen er ellers dominert av en fuktig og nokså produktiv småbregnetype med lokale innslag av høgstauder i søkk og langs elvekanten. På slike litt rikere partier står spredte grupper med den sjeldne og rødlistede "huldrebregnen" russeburkne. Gran dominerer tresjiktet med spredte innslag av furu, selje, gråor og rogn. I enkelte brattheng i lisidene inngår en rik grunnlendt granskog påvirket av baserikt sigevatn (kalkskog). Opp sidedalene i øvre deler, over 850 moh, er bergrunnen løsere og mer næringsrik. Her finnes frodige høgstaudelie og stedvis velutviklet berg- og rasmarkvegetasjon med bjørk som dominerende treslag.

Sagåa har i dag et nokså inntakt preg med dominans av eldre bar- og lauvskog. Nyere hogstingrep inngår kun flekkvis på kantene og i øvre del av lisidene i nedre del. Gammelskogen er likevel jevnt over tidligere hardt påvirket overalt der den har vært tilgjengelig. Langs bekken i Kulidalen og nedre deler av Sagåa er granskogen i hovedsak halvgammel. Aldersspredning og sjiktning er nokså god. Opp lisidene er skogen moderat til svakt sjiktet med trær av midlere dimensjoner og alder rundt 120-150 år. Læger finnes spredt, mest av ferske nedbrytningsstadier. Nede i kløfta har skogen et stabilt fuktig skogklima, stedvis med preg av boreal regnskog (i fosserøyksone og på svært beskyttede søkk langs elva). I de sørvendte skrentene oppstrøms Kulidalens utløp inngår meget gammel furuskog med vridde og gamle trær og mye læger. Store deler av området er tilnærmet utilgjengelig og skogen er svært lite påvirket. Trolig er det her urskognære miljøer av både gran og furu.

Artsmangfoldet i Sagåa er ikke spesielt rikt, men kløfta har innslag av flere nokså sjeldne arter. Først og fremst er kløfta kjent for Norges nest største populasjon av den rødlistede russeburkna. Lav- og mosefloraen er heller ikke spesielt artsrik, men i de humide delene av kløfta og i fosserøyksone finnes innslag av flere fuktighetskrevede arter karakteristisk for velutviklede kløftemiljøer. Mest interessant er en rik forekomst av Lobarion-samfunn med den meget sjeldne rødlistede bekkekløftspesialisten fossefiltlav i tillegg til flere andre rødlistede arter knyttet til dette miljøet. Forekomsten av fossefiltlav er blant de størst kjente på Østlandet. Pga vanskelig tilgjengelighet er ikke soppfloraen knyttet til død ved i de urskognære områdene nærmere undersøkt, men potensialet for slike arter er her stort. Ellers er det funnet noen arter knyttet til dødvedmiljøer bl.a. en som er sterkt truet. Det er også et godt potensial for markboende sopp i kalkskogen i området. Sagåas storslåtte kløftesystem med opprevet natur og mange høge bergvegger egner seg

godt for klippehekkende rovfugl. Kløftesystemet er svært godt avgrenset og omfatter hele kløftegradienten fra fjellskogen ned mot munningen ved Sjoa. Sagåa omfatter en velarrondert og topografisk svært velutviklet elvekløft med et intakt gammelskogpreg. Kløfta er representativ for de middels rike kløftene i midtre deler av Gudbrandsdalen. Når det gjelder mangelanalyser for skogvern vil Sagåa i stor grad bidra til å fylle mangler, særlig når det gjelder ”internasjonale ansvarstyper” (bekkekløft og boreal regnskog) og ”viktige forekomster av rødlistearter”, og i noe mindre grad ”rike skogtyper” og ”urskognær gammelskog”. Verneverdiene i området vurderes å være nasjonale (***), tilsvarer verdi 5 i bekkekløftregistreringen.

Formålet med naturreservatet er å bevare en av de aller best utviklede middelsrike elve- og bekkekløftene i Gudbrandsdalen med mange sjeldne skogtyper og med viktige forekomster av sjeldne og sårbare arter, bl.a. den nest største kjente populasjonen i Norge av ”huldrebregnen” russeburkne. Videre er formålet med naturreservatet å bevare et område med særlig verdi for biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, plante- og dyrearter og naturlige økologiske prosesser. I reservatet forekommer bl.a. sjeldne skogtyper som bekkekløft, boreal regnskog, urskogspreget furuskog, kalkskog og høgstaudeskog i tillegg til velutviklet berg- og rasmarkvegetasjon. Reservatet er levested for flere sjeldne og sårbare sopparter, fuktighetskrepende lavarter og fugler. Området er topografisk svært godt utviklet med en helhetlig kløftegradient og et intakt gammelskogpreg.

Området oppfylder kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: Det går atkomstveg til Kulisætrene gjennom området i sørøst og veg videre ned til Gauklidalen til bruk i forbindelse med jordbruk og jakt. Det fins ei bu innenfor området i Gauklia.

Høring: Verneplanen ble sendt på høring sammen med 9 andre områder sendt på høring. Høringsinstansene er listet opp under område nr. 21.

Sammendrag av høringsuttalelsene: Sel kommune og Språkrådet har ingen merknader.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen tilrår at Sagåa naturreservat blir opprettet i tråd med vedlagte forslag til verneforskrift og kart med grenser.

Direktoratets tilråding: DN tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal uten at dette endrer restriksjonsnivået. DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Sagåa som naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Sagåa naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

26. Torsæterkampen naturreservat (utvidelse), Østre Toten kommune, Oppland fylke.

Utvidelsesareal 3488 daa, hvorav 2798 daa produktiv skog. Nytt totalareal 8175 daa, hvorav 6716 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området ligger på Totenåsen, sørøst i Østre Toten kommune. Utvidelsen av eksisterende naturreservat omfatter to delområder, ett på østsida og ett på vestsida av verneområdet. Den østre delen utgjør ei østvendt li ned fra Torsæterkampen mot Torsætra. Blåbærgranskog dominerer i hele lokaliteten, men det forekommer noe storbregneskog og høgstaudeskog med flere kravfulle planter. Skogen er fuktig og skyggefull, men det finnes også stedvis blokkmark og løsmasser som gir åpninger i skogbildet. Tresjiktet er dominert av gran, men løvtrær som rogn, osp, bjørk og selje forekommer. Den vestre delen består av ei vestvendt lise, et åsområde (Tjuvåskampen) helt i vest og med et mellomliggende område med mye myr. Også her dominerer gran og blåbærgranskog, men det forekommer noe furu i tillegg til løvtrær samt en del fattigmyrvegetasjon. Dessuten

finnes små områder med høgstaude- og småbregneskog. Berggrunnen i de to delområdene består i all hovedsak av syenitter (nordmarkitt), og de ligger begge i mellomboreal vegetasjonssone. Skogen i begge delområder varierer ganske mye i tilstand og struktur. Skogen er generelt noe yngre enn den som er innenfor eksisterende reservat, men i kjerneområdene er det en relativt gammel og flersjiktet naturskog. Ellers er skogen innenfor verneverdig areal svakt flersjiktet til ensjiktet, mer eller mindre ensaldret og ganske ung. I kjerneområdene fins en god del død ved i forskjellige nedbrytningsstadier, men det meste er forholdsvis ferskt til lite nedbrutt.

Flere relativt krevende arter er påvist, både typisk gammelskogarter og varmekjære arter. Arter som bør nevnes er huldrestry, flokestry, kort trollskjegg, svartonekjuke, hyllekjuka og gubbeskjegg. I tillegg bør tannrot nevnes da denne her har sin nordligste og samtidig høgstliggende forekomst på Østlandet. Det vurderes som høyst sannsynlig at det finnes flere rødlistede plantearter innenfor området. Det er i tillegg registrert flere rødlistede fugler innenfor området. Områdets største naturverdier er knyttet til fuktig, gammel granskog med død ved i forskjellige nedbrytningsstadier. En utvidelse av Torsæterkampen naturreservat vil gi en betraktelig bedre arrondering, tilføre økt variasjon og vil i tillegg medføre større totalareal og produktivt skogareal. Når det gjelder mangelanalyse for skogvern vil området ikke i nevneverdig grad bidra til inndekning av prioriterte mangler. Verneverdiene i utvidelsesområdet vurderes å være regionale (**). Verneverdiene for hele området etter en utvidelse av eksisterende naturreservat vil være nasjonale (***). Formålet med naturreservatet er å bevare et relativt stort skogområde med stor variasjon i skog- og naturtyper og med forholdsvis store, sammenhengende arealer gammel naturskog, noe som er sjeldent i regionen. Videre er formålet med naturreservatet å bevare et område med særlig verdi for biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, plante- og dyrearter og naturlige økologiske prosesser. I reservatet er både bekkekløft, rasmark, bergvegg, høgproduktiv granskog og fjellskog godt representert. Stedvis er det store konsentrasjoner død ved og gode forekomster av sjeldne og sårbare arter av lav, bl.a. huldrestry, og vedboende sopp. Reservatet er representativt for skogtypene i regionen.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: Gjennom den østre delen går det en strømlledning (luftspenn) opp til Rausteinshytta (serveringssted innenfor eksisterende reservat, brukt i forbindelse med ski- og turløypenettet i området).

Høring: Verneplanen ble sendt på høring sammen med 9 andre områder sendt på høring. Høringsinstansene er listet opp under område nr. 21.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Statens landbruksforvaltning ber om at det tas inn i vernebestemmelsene for området § 7 at det også kan gis dispensasjon til nødvendig motorferdsel i forbindelse med hogst av etablerte plantefelt.

Språkrådet har ingen merknader til måten navnet på verneområdet skrives.

Fylkesmannens kommentarer og tilråding:

Det er neppe aktuelt med hogst av plantefelt i området. Bestemmelsen om hogst er tatt med dersom slik hogst likevel skulle bli aktuell. Ved slik eventuell hogst vil det være behov for motortransport. En bestemmelse om slik ferdsel vil derfor bli tatt inn under § 7 i utkast til verneforskrift.

Fylkesmannen viser til kommentarene over og tilrår at Torsæterkampen naturreservat blir utvidet og opprettet i tråd med vedlagte forslag til verneforskrift og kart med grenser.

Direktoratets tilråding: DN tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal for naturreservater uten at dette endrer restriksjonsnivået. DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet. DN viser for øvrig til kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Torsæterkampen naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Torsæterkampen naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Samtidig oppheves forskrift nr. 677 av 09.07.1993 om fredning av Torsæterkampen naturreservat, Østre Toten kommune, Oppland fylke.

27. Fjæluelva naturreservat, Østre Toten kommune, Oppland fylke.

Totalareal 523 daa, hvorav 518 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området omfatter en nord- til nordøstvendt bekkedal sør for Skreia sørøst i Østre Toten kommune. Mot bunnen er dalføret ganske trangt med bratte sider. Lenger opp flater terrenget ut. Berggrunnen består av dels skifer, sandstein, kalkstein og syenitt/kvartssyenitt. I mye av bekkedalen ligger et ganske tjukt lag med finkornet (leir- og siltrik) morene over berggrunnen. Terrenget er ganske bratt, og flere småbekker drenerer ned dalsiden og gir et småkupert ravinlandskap. Noen ravine-rygger er skarpe og utsatt for stadig erosjon og blottlegger leirjorda. Området ligger i sørboreal sone. Skogbildet er dominert av gran. Noen partier er løvrike, hvor gråor opptrer hyppigst. Bjørk, rogn og selje forekommer spredt. I nord hvor eksposisjonen er sørlig inngår også alm, hassel og spisslønn. Feltsjiktet er rikt i store deler av området, og veksler i stor grad mellom høgstaude- og lågurtvegetasjon avhengig av fuktighet. Noe av granskogen kan betraktes som høgstaudegranskog (truet). Innenfor kjerneområdet forekommer spesielle lågurtutforminger med regionalt sjeldne arter. Enkelte særlig fuktige partier bærer preg av rikkilde. I dalbunnen er marka flompåvirket. I kjerneområdet varierer forekomsten av dødved ganske mye med fra ganske mye gadd og læger av gran i låge til midlere nedbrytningsstadier til godt nedbrutte læger av gran og ulike boreale løvtrær. Skogen varierer nokså mye i tilstand og struktur. Innenfor kjerneområdet og sørvest i området er skogen for det meste relativt gammel og i sein optimalfase til aldersfase og oppløsningsfase. Øvre trealder er på omkring 100-140 år. Ellers er skogen i stor grad kulturpreget, dvs. tett bestokket, svakt flersjiktet til ensjiktet, mer eller mindre ensaldret og ganske ung. Mye av dette er i hogstklasse 2 og 3. Det er spredt innslag av eldre løvtrær som selje og spisslønn i den unge gran-gråorskogen. På motsatt side av dalen er skogen så å si uthogd helt ned til elva.

Noen moderat krevende til krevende gammelskogarter er påvist av både sopp, lav og mose. Flest interessante funn er imidlertid gjort innen segmentet av rikindikatorer. Karplantefloraen er ganske variert og rik med forekomst av flere regionalt sjeldne arter. Den boreale kløftefloraen i de to bekkekløftene i sørvest må tillegges vekt. Området kan betraktes som et spesialområde med ganske store naturverdier konsentrert til et lite areal. Høgstaude-granskogen i området er en truet vegetasjonstype. I tillegg er en forholdsvis stor del av området rik lågurtgranskog med potesial for bl.a. krevende mykorrhiza-sopp. Lågurt-utformingen med skogstarr og alm m.fl. på leirjord er regionalt meget sjelden. Ungskogpartiene i området har generelt et stort utviklingspotensial. Når det gjelder mangelanalysen for skogvern vil området i noen grad bidra til inndekning av rike skogtyper og lavlandsskog. Verneverdien for området vurderes å være regional (**).

Formålet med naturreservatet er å bevare ei bekkekløft og en rik og høgproduktiv blandingskog i låglandet med truede og regionalt svært sjeldne skogtyper som høgstaudegranskog og en spesiell utforming av rik lågurtgranskog på leirjord. Videre er formålet med naturreservatet å bevare et område med særlig verdi for biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, plante- og dyrearter og naturlige økologiske prosesser. Vegetasjonen i reservatet er rik og med mange varme-kjære elementer. Deler av området har gammelskog med relativt mye død ved av gran. I reservatet forekommer sjeldne arter innenfor flere organismegrupper, bl.a. arter knyttet til gammelskog. Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er naturreservat.

Inngrepstatus: Flere gamle hesteveger synes i terrenget.

Høring: Verneplanen ble sendt på høring sammen med 9 andre områder sendt på høring. Høringsinstansene er listet opp under område nr. 21.

Sammendrag av høringsuttalelsene: Språkrådet har ingen merknader.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen tilrår at Fjæluelva naturreservat blir opprettet i tråd med vedlagte forslag til verneforskrift og kart med grenser.

Direktoratets tilråding: DN tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal for naturreservater uten at dette endrer restriksjonsnivået. DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Fjæluelva som naturreservat.

MDs tilråding: Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Fjæluelva naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

28. Einstullie naturreservat, Skjåk kommune, Oppland fylke.

Totalareal 991 daa, hvorav 691 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området ligger ved Billingen nordvest i Skjåk, på østsida av riksveg 15, og like ved samløpet mellom de to store fjellvassdragene Tora og Føysa som drenerer de sentrale delene av Reinheimen. I nord og øst grenser området til Reinheimen nasjonalpark. Området har ganske fattig berggrunn dominert av gneisbergarter som dekkes av løsmasser (morene). Det ligger i ei forholdsvis slak vestvendt lise, med snaufjell på østsida og dalbunnen i vestkant. Området ligger innenfor nord-boreal vegetasjonssone. Furu og bjørk er omtrent enerådende treslag, der furua er grovvokst og gammel, mens bjørka stort sett er småvokst og ung. Fattige til middels rike vegetasjonstyper er dominerende, som bærlyng og blåbærskog og til dels småbregneskog, mens det bare er små arealer med høgstaudebjørkeskog og intermediære til middelsrike fuktsig, dels kildepreget. Det er trolig til dels svært gammel furu i området, men det er lite læger og da primært ganske ferske.

Skogen bærer preg av langvarig forsiktig hogst av furu, men derimot hard utnyttelse av bjørk og kanskje også av liggende trevirke av furu som følge av nærheten til den store setergrenda på Billingen. Opp mot Føysa er det uvanlig åpen og samtidig grovvokst furuskog, med svært gamle furutrær, en god del sannsynligvis over 400 år. Videre sørover blir det mer bjørkedominert skog i et belte. I lifoten og søndre del av området er det stedvis furudominert skog med trær av varierende dimensjoner. Stubber forekommer spredt og det er ikke snakk om noen urskog selv om skogen har et visst urskogpreg. Gamle og grove furulæger er sparsomme, men finnes spredt i ulike nedbrytningsstadier. Bjørketrærne er stort sett av små dimensjoner og virker gjennomgående ganske unge, men spredt finnes også eldre bjørketrær. Kontinuiteten i gamle furutrær vurderes som god, mens det er svakere kontinuitet i dødt trevirke av furu og gammel levende bjørk. Det finnes brannspor i området, men det kan virke som om området har forholdsvis lav brannpåvirkning. Contortafuru er plantet nær riksvegen og er i spredning der, men arten er ikke observert innenfor forslag til verneområde.

Området er forholdsvis artsfattig, men enkelte kravfulle og rødlistede lavararter knyttet til gammel levende furu forekommer i til dels gode bestander, og det er også innslag av tilsvarende sopparter knyttet til dødt trevirke av furu. I alt 6 rødlistearter er påvist, og dette inkluderer en god bestand av ulvelav i til dels store mengder på enkelte trær. Området har mye av de samme kvalitetene som andre kjente gamle furuskoger vest i Skjåk, inkludert Honnsrøve naturreservat (ca. 1 km sørvest for området) og området rundt Røykjeskålvatnet (del av Breheimen nasjonalpark). Det rangeres bak disse som følge av bl.a. mindre areal, klart dårligere forekomst av dødt trevirke og generelt dårligere naturvariasjon. Området utgjør likevel et viktig supplementsområde til disse, og er med på å øke totalarealet av gammel urskogpreget furuskog i distriktet, noe som er verdifullt for arealkrevende arter knyttet til gammel furuskog. Området har ganske stor verdi for enkelte rødlistearter. Det at området grenser til Reinheimen nasjonalpark øker også verdien. Når det gjelder mangelanalysen for skogvern fanger området ganske godt opp enkelte kvaliteter knyttet til urskogpreget furuskog. Verneverdien for området vurderes å være regional (**).

Formålet med naturreservatet er å bevare et område med gammel urskogpreget furuskog med forekomst av flere sjeldne og sårbare sopp- og lavarter, bl.a. gode bestander av ulvelav. Videre er formålet med naturreservatet å bevare et område med særlig verdi for biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, plante- og dyrearter og naturlige økologiske prosesser. I reservatet er det en god del svært gammel furu og det er en god kontinuitet i gamle furutrær. Forekomsten av sjeldne og sårbare sopp- og lavarter er knyttet både til levende og dødt virke av furu. Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: Områder grenser til ei bru til turbruk over elva Føysa. Det er stier i området.

Høring: Verneplanen ble sendt på høring sammen med 9 andre områder sendt på høring. Høringsinstansene er listet opp under område nr. 21.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Skjåk Almenning har flere merknader til verneforskriften. De ønsker muligheten for å benytte et snøskuterspor som brukes ved frakt av diverse utstyr til allmenningsbuene i Reinheimen nasjonalpark, de ønsker at merking mv. av eksisterende råk og gamle ferdselsveger skal være et generelt unntak, det må tas høyde for å kunne tillate ridning og kløving langs råk og gamle ferdselsveger, det bør ikke legges restriksjoner på jaktprøver og telting og bålbrekking bør være lovlig. De påpeker også at det i nærheten av verneforslaget er plantet contortafuru. Allmenningen ber dessuten om at forvaltningsmyndigheten for verneområdet legges til nasjonalparkstyret for Reinheimen.

Språkrådet har i sin ordinære uttalelse ingen merknader til måten navnet på verneområdet skrives. Etter et lokalt innspill om at navnet bør være Einstullie, har Språkrådet (Stedsnavntjenesten v/Line Lysaker Heinesen) sagt seg enig i dette.

Fylkesmannens kommentarer til høringsuttalelsene:

Verneforslaget grenser til Reinheimen nasjonalpark. Fylkesmannen er enig i at det eksisterende snøskutersporet i utkanten av området bør kunne benyttes til frakt av varer og utstyr til de buene Skjåk Almenning har inne i nasjonalparken. Det er en tilsvarende bestemmelse i verneforskriften for nasjonalparken. Merking, rydding og vedlikehold av eksisterende råk og gamle ferdselsveger bør være en spesifisert unntaksbestemmelse. Forvaltningsmyndigheten bør ha hånd om hvilke ferdselsveger som skal merkes, ryddes og vedlikeholdes og på hvilken måte dette blir gjort. Dette er i utgangspunktet en standardbestemmelse i verneforskriften for skogreservater. For slikt arbeid kan det gis flerårige tillatelser. Verneforskriften inneholder ingen forbudsbestemmelse mot kløving, jaktprøver og vanlig telting. Det er bare dersom denne type bruk blir så omfattende at den går inn under bestemmelsen i § 3 bokstav d), teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer, at det er et forbud. I den tilgrensende nasjonalparken er det derimot bestemmelser som regulerer noe av denne bruken. Ridning er i utgangspunktet forbudt i reservatet. Ikke-organisert ridning er uten videre tillatt i tilgrensende nasjonalpark og organisert ridning kan tillates etter søknad og/eller langs bestemte traseer. Fylkesmannen mener verneverdiene i naturreservatet ikke vil bli redusert dersom det blir tillatt med ridning langs bestemte traseer. Dette sammenholdt med regelverket for nasjonalparken gjør at Fylkesmannen tilrår inntatt en bestemmelse i forskrifta om slik ridning. Det er av hensyn til store forekomster av ulvelav, i kategorien sårbar på den norske rødlista, på bl.a. tørre furugreiner kun tillatt med bålbrekking med bruk av tørrkvist fra bakken eller medbrakt ved. Området har lett atkomst fra riksveg og området ved Billingen er mye brukt til friluftsliv og rekreasjon med bl.a. et informasjonspunkt for de omkringliggende verneområdene. Det kan derfor lett utvikle seg en uheldig "bålbrekkingskultur". Det generelle forbudet mot bålbrekking bør derfor opprettholdes. Dersom contortafurua i nærheten av reservatet skulle etablere seg inne i verneområdet, vil denne bli tatt ut. Fylkesmannen er ellers enig i at det vil være fornuftig og rasjonelt at det kommende styret for Reinheimen nasjonalpark får forvaltningsmyndigheten for det nye naturreservatet. Fylkesmannen slutter seg til anbefalingen om endring av skrivemåten på verneområdet. Den nye skrivemåten er tatt i bruk i denne tilrådingen.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen viser til kommentarene over og tilrår at Einstullie naturreservat blir opprettet i tråd med vedlagte forslag til verneforskrift og kart med grenser.

Direktoratets tilråding:

Når det gjelder spørsmålet om forvaltningsmyndighet for naturreservatet, vises det til kap. 7 om forvaltning i tilrådingen. DN vil be MD ta stilling til hvem som skal være forvaltningsmyndighet for dette området, i og med at det er MD som har delegert myndighet til nasjonalparkstyret og tatt stilling til hvilke områder de skal forvalte.

DN tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal for naturreservater uten at dette endrer restriksjonsnivået. DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Einstullie som naturreservat.

MDs tilråding:

Miljøverndepartementet mener det er naturlig at nasjonalparkstyret for Reinheimen, når det er etablert og dersom de ønsker, får forvaltningsmyndigheten også for dette naturreservatet.

Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Einstullie naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

29. Mørkeli naturreservat, Birkenes kommune, Aust-Agder fylke.

Totalareal 486 daa, hvorav 420 daa produktiv skog.

Verneformål, særskilte verneverdier og hjemmelsgrunnlag:

Området består av en østvendt, produktiv furuli ned mot Mørklivannet. Verneforslaget inkluderer hele gradienten fra glissen, lavvokst furuskog på høyden i vest ned til høyreist, til dels grovvokst, furuskog på høyere bonitet ned mot Mørklivannet i øst. Sør for Mørklia inngår et rikere, markant dalsøkk som åpner seg mot øst (Styggedalen).

Østlia mot Mørklivannet består av furuskog på til dels god bonitet. Disse bestandene er dels lokalisert i en "gryte" nord for ruinene etter bygningene i Mørkelia, og dels i en bratt skrent sør for dette. Skogen er relativt høyvokst og tett, og kan karakteriseres som en gammelskog i optimalfase. Stedvis er det en del smågran i "mellomsjiktet", og hovedsakelig er skogen svært åpen og oversiktlig. Tredimensjonene for furu varierer fra ca 25 til ca 45 cm i dbh. Det groveste furutreet som ble observert ble målt til ca 64 cm (dbh). Trærne virker ennå å være i god vekst, verken barkstruktur eller kroneform vitner om stagnert vekst. Innslaget av bjørk i furuskogen er ganske høyt. Dette er trær som har forynget seg sammen med furubestanden, og er til dels blant de groveste trærne (opp til over 55 cm dbh). Forekomsten av død ved er liten, men økende. Døende furuer og gadd etter relativt nylig død furu forekommer spredt, sjeldent med en tetthet opp til 5 elementer/da. Bjørkegadd forekommer ganske hyppig, men mest små dimensjoner. Liggende død ved er sjeldnere, og sterkt nedbrutte furulæger mangler nesten.

Ulike nøkkelementer forekommer spredt i området, men stort sett i lav/meget lav tetthet utenfor Styggedalen. Dette gjelder dødt trevirke av ulike treslag, (relativt) grove osper og enkelte tydelig gamle trær. I de produktive skogbestandene er det svært lite dødt trevirke av furu, men noe er produsert i senere år som følge av selvtynning. Den best utviklede gammelskogstilstanden finnes i kjerneområdet Styggedalen. Her er treslagsvariasjonen stor, og spredningen på trealder og -høyde er god. Her finnes en del grove, gamle trær, bl.a. flere grove osp, hule eik med rødmold-dannelse og områdets groveste eiker (maks dbh 60 cm). I dalbunnen og sør for Styggedalen er det grandominert blandingsskog med høyt innslag av osp, noe bjørk og eik samt litt rogn, svartor og furu. Skogen i denne delen av området er flersjiktet naturskog med god spredning på dimensjoner og med høy tetthet av nøkkelementer. Flere grove og sterkt nedbrutte læger finnes spredt.

Viktige biologiske kvaliteter er knyttet til godt sjiktet blandingsskog med høyt innslag av osp og edelløvtrær med flere (svært) gamle eiketrær.

Floraen i området er jevnt over fattig m.h.p. karplanter. Den rikeste vegetasjonen finnes i tilknytning til Styggedalen. Her finnes litt lavurtvegetasjon, men bare vidt utbredte og vanlige arter. Fungaen på sopp på døde eller døende trær er dominert av vanlige og vidt utbredte arter som

knivkjuke (bjørk), rødrandkjuke (furu), knuskkjuke (bjørk), flokkjuke (gran), tannet fiolkjuke (furu), liten ospeildkjuke, ospekjuke, bjørkeildkjuke, labyrinthkjuke m.fl. I Styggedalen er mer uvanlige sopparter med god signalverdi som ospehvitkjuke, begerfingersopp, eikegreinkjuke og ruteskorpe registrert. På eikene i Styggedalen er det videre registrert flere signalarter i lobarionsamfunnet som lungenever, vanlig blåfiltlav og muslinglav. Potensialet for flere kravfulle arter i Styggedalen er stort, blant annet kan området ha verdi for eiketilknyttede insekter. Området er godt egnet for gammelskogsarter som storfugl og hønsehauk (NT).

Området skiller seg markant fra det dominerende skogbildet i denne delen av regionen med kvaliteter knyttet til et sammenhengende større areal med storvokst, furudominert, lavereliggende gammelskog på forholdsvis god bonitet. Slik skog er ikke representert i verneområder med umiddelbar nærhet i regionen, og skogtypen er å anse som komplementær til Dikeelva naturreservat (Birkenes kommune) som er granskogdominert og ligger i samme nedbørsfelt. Nøkkelbiotopen som er registrert i Styggedalen bidrar til at foreliggende verneforslag innehar variasjon i skogtyper og -tilstand, noe som trekker verneverdien opp. Området vurderes som regionalt verneverdig (**).

Formålet med naturreservatet er å bevare et sjeldent stort, lavereliggende område med storvokst, furudominert gammelskog på god bonitet. Skogtypen har særskilt betydning for biologisk mangfold i form av høyvokst, grov, gammel furu og innslag av rikere blandingsskog med gammel, grov og hul eik.

Området oppfyller kriteriene i § 37 i naturmangfoldloven, og aktuell verneform er vern av området som naturreservat.

Inngrepstatus: Ingen kjente tekniske inngrep i området.

Høring: Verneforslaget ble sendt på høring til sentrale høringsinstanser, berørte grunneiere, Birkenes kommune og Aust-Agder fylkeskommune samt til Lillesand og Birkenes Jeger- og fiskeforening, Birkenes skogeigarlag, Birkenes historielag, NVE region Sør, NIVA Sørlandsavdelingen, NJFF Aust-Agder, Aust-Agder bondelag, Aust-Agder Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Zoologisk forening Sørlandsavdelingen, Norsk Ornitologisk forening avdeling Aust-Agder, Agder Soppforening, Naturvernforbundet i Aust-Agder, Agder naturmuseum og Botanisk Hage, Aust-Agder turistforening, Agder Historielag, Statens vegvesen Region Sør, Agder energi.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Statens landbruksforvaltning (SLF), Statens vegvesen Region sør, Statnett og Arbeids- og inkluderingsdepartementet har ikke merknader til høringsforslaget.

Språkrådet peker på at stedet Joreidheia ligger et stykke vest for foreslåtte naturreservat, og at reservatet dekker et område som i kartet heter Mørkeli. Språkrådet tilrår derfor at reservatet får navnet Mørkeli naturreservat.

Direktoratet for mineralforvaltning beklager at mineralske ressurser ikke er nevnt i saken, og peker på at det er tildelt undersøkelsesrett på deler av foreslått område. Direktoratet mener at verneforskriften bør åpne for: Ferdsel i forbindelse med leting etter og undersøkelse av mineralske forekomster, ferdsel i forbindelse med kartlegging og tilsyn av eventuelle tidligere mineraluttak og tiltak i forbindelse med sikring av eventuelle gamle gruveåpninger og forurensning fra eventuell tidligere gruveaktivitet.

Orienteringsklubben Sør er positive til å sikre området som et naturvernområde. De ser det som viktig å lage et enkelt forvaltningsregime som ivaretar friluftsinnteresser og tilsvarende aktiviteter i regi av frivillige lag og organisasjoner. Det redegjøres for at områdene rundt Ogge er attraktive områder for nærfriluftsliv, og godt egnet for orienteringsløp, og det vedlegges et orienteringskart for området. Det kommenteres som positivt at §7 i forslag til verneforskrift åpner for søknad om arrangementer i reservatet. For å lette forvaltningen av reservatet ber OK Sør om at § 3 punkt 4 i verneforskriften om forbud mot større idrettsarrangementer fjernes, eller alternativt at arbeidet med forvaltningsplan med retningslinjer for idrettsarrangementer går parallelt med arbeid med verneforskrift.

Fylkesmannens kommentarer til høringsuttalelsene:

Til uttalelsen fra Språkrådet: Tilrådingen er i tråd med grunneiers innspill, og tas til etterretning.

Til uttalelsen fra Direktoratet for mineralforvaltning: Fylkesmannen har forståelse for at Direktoratet ønsker å ivareta potensielle muligheter for utvinning av mineralske ressurser i området. Fylkesmannen er imidlertid av den oppfatning at så lenge det ikke foreligger konkrete funn som er planlagt utnyttet, eller konkrete anlegg man ønsker å ivareta eller vedlikeholde på vernetidspunktet, så gir paragrafen *Generelle dispensasjonsbestemmelser* tilfredsstillende mulighet for behandling av potensielle, fremtidige saker innenfor interessefeltet, herunder behov for ferdsel. Vi tilrår derfor verneforskriften uten spesifikke tillegg eller endringer knyttet til mineralske ressurser.

Til uttalelsen fra Orienteringsklubben Sør: Fylkesmannen er klar over at områdene rundt Ogge er viktige friluftsområder. For å sikre ivaretagelse av verneformålet er det imidlertid ønskelig for forvaltningsmyndigheten å kunne regulere bruken av området til større arrangementer i naturreservater. Den spesifiserte dispensasjonsbestemmelsen i §7 punkt 1 åpner for å kunne gi dispensasjon for større arrangementer. Bestemmelsen sikrer etter Fylkesmannens oppfatning tilfredsstillende muligheter for å kunne gjennomføre arrangementer som ikke er i strid med verneformål eller kan virke negativt på verneverdier. Behovet for forvaltningsplan i området ansees per i dag som begrenset, og enkeltstående dispensasjonssøknader om arrangementer vil kunne behandles effektivt uten plan. Vi tilrår derfor verneforskriften uten spesifikke tillegg eller endringer knyttet til arrangementer og/eller friluftsliv, og tilrår området for vern uten forslag til forvaltningsplan.

Fylkesmannens tilråding: Fylkesmannen tilrår at området vernes som naturreservat med avgrensning og verneforskrift som i høringsforslaget. Fylkesmannen anser Mørkeli som et egnet navn på reservatet, og tilrår navneendring fra Joreidheia naturreservat til Mørkeli naturreservat.

Direktoratets tilråding: DN tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til ny mal for naturreservater uten at dette endrer restriksjonsnivået. DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. DN viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Mørkeli som naturreservat.

MDs tilråding: MD vurderer at verne kvaliteten i dette området er tilsier at området bør vernes som naturreservat selv om det eksisterer en undersøkelsesrett som omtalt over. Undersøkelsesretten vil være en rettighet på linje med andre rettigheter/tillatelser i et aktuelt verneområde. Slike rettigheter vil ikke være til hinder for vern. Evt. økonomiske konsekvenser må vurderes i erstatningsoppgjøret etter et vernevedtak.

Det er foretatt mindre justeringer i forskriften. MD slutter seg for øvrig til DN og tilrår at Mørkeli naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Delvis ikraftsetting av Stortingets vedtak til lov om forvaltning av naturens mangfold, kapittel IV av 22. juni 2012 – retting av inkurie

I forbindelse med delvis ikraftsetting av Stortingets vedtak til lov om naturens mangfold, Kap IV, fastsatt ved kongelig resolusjon av 22. juni 2012, falt noe tekst i tilråningsposten ut grunnet en inkurie. Bestemmelsene i naturmangfoldloven §§ 28, 30, 31 og 32 i naturmangfoldloven skulle iverksettes kun for utenlandske treslag fra 1. juli 2012, men begrensingen til utenlandske treslag falt ut. Det foreslås at feilen rettes ved at den kongelige resolusjonen av 22. juni 2012 oppheves samtidig som de nevnte bestemmelsene i naturmangfoldloven settes i kraft for utenlandske treslag fra 1. juli 2012.

Nedenfor gjengis foredragsdelen i den kongelige resolusjonen 22. juni 2012:

”Lov 19.juni 2009 nr 100 om forvaltning av naturens mangfold (heretter naturmangfoldloven), med unntak av kapittel IV i loven, trådte i kraft 1.juli 2009.

Naturmangfoldloven skal etter lovens § 76 gjelde fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan fastsette at loven skal tre i kraft til forskjellig tid for forskjellige bestemmelser eller forskjellige grupper av organismer. Med hjemmel i § 76 ble lovens kapittel IV om fremmede organismer ikke satt i kraft 1. juli 2009 fordi det skulle utarbeides utfyllende forskrifter.

Forskrift om utsetting av utenlandske treslag til skogbruksformål ble vedtatt av Kongen i statsråd den 25. mai 2012 og vil tre i kraft 1. juli 2012. Forskriften er hjemlet i §§ 28, 30 og 31 i kapittel IV i naturmangfoldloven. Miljøverndepartementet foreslår derfor å iverksette disse bestemmelsene fra 1.juli 2012 for utenlandske treslag.

Med utenlandske treslag menes arter, underarter eller sorter av trær som ikke har sitt nåværende eller historiske naturlige utbredelsesområde i Norge (jf. § 3 d i forskrift om utsetting av utenlandske treslag til skogbruksformål).

§ 32 i naturmangfoldloven kapittel IV berører forholdet til andre lover. Det vil derfor være hensiktsmessig at denne bestemmelsen også settes i kraft fra samme dato hva gjelder utenlandske treslag”.

Miljøverndepartementet tilrår:

1. Forskrifter om vern for 29 områder i fylkene Nord-Trøndelag, Hedmark, Oppland, Akershus, Østfold, Buskerud, Telemark, Aust-Agder og Rogaland fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 1 - 29).
2. Kongelig resolusjon 22. juni 2012 om delt ikraftsetting av Stortingets vedtak til lov om forvaltning av naturens mangfold kapittel IV oppheves.
3. Delvis ikraftsetting av kapittel IV i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold. §§ 28, 30, 31 og 32 gjelder fra 1. juli 2012 for utenlandske treslag.